

**XIINXALA FAYYADAMA AFAANII BARREEFFAMoota
AFAAN OROMOO FEESBUUKII KEESSATTI**

LEENSAA BAQQALAA AMANTEE

**WARAQAA QORANNOO DIGIRII LAMMAFFAA (MA)
GUUTTACHUUF MUUMMEE AFAAN OROMOO,
OGBARRUUF FOOKILOORIIF DHIYAATE**

YUUNIVARSIITII ADDIS ABABAA(FINFINNEE)

**KOLLEEJII NAMOOMAA, QO'ANNOO AFAANOTAA,
JORNALIIZIMIIFI QUUNNAMTII MUUMMEE AFAAN
OROMOO, HOGBARRUUF FOOKLOORII**

2017/18

Finfinnee, Oromiyaa

YUUNIVARSITII FINFINNEE

DHAABBATA QORANNOO DIGIRII DURATIIN BOODDEE

Waraqaa Qorannoo Ulaagaa Digirii Lammaffaa (MA) Afaan Oromoon guuttachuuf Leensaa Baqqalaa Mata Duree Xiinxala Fayyadama Afaanii Barreeffamoota Afaan Oromoo Feesbuukii keessatti Tajaajilaaf oole waliin hidhata qabaachuun qophaa'e Sadarkaa Ulaagaa Yuunivarsiitiin Kaa'e Guutee jira.

Koree Qormaataa

Qoraa Alaa Mallattoo Guyyaa

Qoraa Keessaa Mallatto Guyyaa

Gorsaa Mallattoo Guyyaa

Dura taa'aa muummee yookaan walitti qabaa digirii lammaffaa

Axeerara

Kaayyoon qorannoo kanaa barreeffamoota Afaan Oromoo roggeeyyiin feesbuukii biyya keessaa maxxansan keessatti fayyadama afaanii mul'atu xiinxaluudha. Qorannoo kun buu'urumaan kan inni irratti xiyyeeffatu dhimma haala itti fayyadama afaanii gama roggeeyyii feesbuukiin jiru maal akka fakkaatu xiinxaluun bu'aa adda addaatiif oolchuudha. Haaluma kanaan, qorannoon kun saxaxa ibsaan gaggeefame. Sababa qorattuun akkamtaafi mala ibsaa fayyadamteefis, akkuma boqonnaa tokkoffaa keessatti ibsamuuf yaalametti xiyyeeffannoon qorannoo kanaa inni guddaan ittifayyadama afaanii barreeffamoota miidiyaa hawaasummaa feesbuukii keessatti yeroo dhihoo asitti roggeeyyii miidiyaa hawaasummaa feesbuukiitiin maxxanfamaa jiran xiinxaluun ibsuudha. Kaayyoo kanas galmaan ga'uuf fayyadama afaanii hojiiwwan walfakkii qaban kan roggeeyyiiwwan afurii sakatta'amee jira. Tooftaaleen funaansa ragaalee mala sakatta' duukmeentiitti dhimma itti bahameera. Ragaalee funaannaman kanneenis mala akkamtaatti gargaaramuun xiinxalamaniin jiru. Haala kanaan bu'aan xiinxala qorannoo kanaa akka mul'isutti fayyadama afaanii barreeffamoota afaan Oromoo roggeeyyii feesbuukiin maxxanfaman xiinxaluun fayyadama afaanii, haala ergaafi tarsiimoo roggeeyyiin ergaa dabarfachuuf itti fayyadaman ibsamaniiru. Argannoon argame akka ibsutti ergaawwan feesbuukii irratti maxxanfaman kaayyoo ifaa galmaan ga'uu haalli itti fayyadama afaanii murteessaa ta'uu kun ammoo dhimma filannoo jechoota fi malleen dubbii kan of keessatti hammatu ta'uu fi tarsiimoo filatamaa ta'e miidiyaalee adda addaa irratti fayyadamuun bu'a qabaachuu, kanaaf ammoo yaboonis kennamee jira. Innis namoonni haala kanarra fooyyaa'aa ta'en afaanittidhimma ba'uu akka danda'an irratti hojjechuu. Haala fayyadama afaanii gama filannoo jechootaa, malleen dubbii fi kan kana fakkaatan fuula feesbuukii roggeeyyiiwwaniin walqabatee haalla itti fayyadama afaanii bifa nama harkisuufi hubannoo uumuu danda'uun akka hojjetamuu gochuun qaamni dhimmi isaa ilaalu leenjii gabaabaa qaamolee adda addaatiif kennuu akka qaban heerameera.

Galata (Acknowledgemets)

Waan hundaa dura jalqabaa hanga xummuraatti isanagargaare waaqayyoon nan galateeffadha.

Itti aansuun gorsaa koo Dr. Addunyaa Barkeessaa nuffii tokko malee adeemsa qorannoo kanaa milkeessuuf hanga dhumaatti yaadaafi gorsa hamilee namatti horuufi nama qajeelchu naaf kennuun milkaa'ina kaayyoo qoraannoo kootiif deeggarsi naaf godhan yoomiyyuu kan dagatamu miti. Kanaaf, galata olaanaan qabaaf.

Akkasumas, Milkaa'ina hojii qorannoo kootiif hanga dhumaatti na waliin ta'uun Yaadaan, yeroon, maallaqaafi humnaan na deeggaruufi na jajjabeessuun onnee natti uumeefabbaa waarraa koo Dr Saamu'eel Asaffaaf galannin qabuuf olaanaadha.

Dabalataan, yeroofi humna isaa anaaf jecha kan dhangalaasuun odeeffannoo bal'aafi yaada kaayyoo koo ittiin milkaa'u naaf kennuun kan na deeggare obboleessa koo Barsiisaa Gammachiis Danuu hedduun galateeffadha.

Gabatee Qabiyyee

Axeerara..... III

Galata IV

BOQONNAA TOKKO: SEENSA 1

1.1. ARIIRRATA QORANNICHAA 1

1.2. KA'UMSA QORANNICHAA..... 4

1.2.1. QORANNOON KUN GAAFFILEE ARMAAN GADII DEEBISUUF YAALA..... 5

1.3. KAAYYOOWWAN QORANNICHAA 5

1.4. BARBAACHISUMMAA QORANNICHAA 5

1.6. HANQINA QORANICHA 7

BOQONNAA LAMA: SAKATTA'A BARRUU 8

2.2. FAYYADAMA AFAANII DHIMMOOTA HAWAASAA KEESSATTI 9

2.2.1. JALQABARRATTI FAAYIDAAN AFAANII DHIMMA HAWASAAF OOLUUSAATI 12

2.2.2. HAALLI FAYYADAMA AFAANII DHIMMOOTA ADDA ADDAA KAN WAL QABATUUDHA ... 12

2.3. HAALOTA FAYYADAMA AFAANII DAANGESSAN..... 13

2.4. MIIDIYAALAA HAWAASAAFI FAYYADAMTOOTA 14

2.5. GOSOOTA MIIDIYAALAA HAWAASAA 15

2.6. ERGAA MIIDIYAALAA HAWAASAA DABARSAN..... 16

2.6.1. IBSACHUU (EXPRESSIVE) 20

2.6.2. QAJEELFAMA (DIRECTIVES) 20

2.6.3. WAADAA (COMMISSIVES)..... 21

2.6.4. LABSII (DECLARATIONS)..... 21

2.6.5. BAKKA BU'AA (REPRESENTATIVES) 21

2.7. FAYYADAMA JECHOOTAA..... 21

2.7.1. FILANNOOFI QUSANNOO JECHOOTAA 22

2.7.2. IRRADEDDEEBII JECHOOTAA..... 22

2.7.3. JECHOOTAA MOGGOO..... 23

2.7.4. JECHOOTAA HIIKA FAALLAA QABAN /ANTONYMOUS/ 23

2.7.5. GABAAJEE 23

2.8. MALLEEN DUBBII..... 24

2.9. TARSIMOOLEE (STRATEGIES) MIIDIYAA HAWAASAA IRRATTI ITTI DHIMMA BA'AMU..... 28

2.11. YAAXXINA QORANNICHA 30

SADII: BEEDDUUBA, SAXAXAAFI MALA QORANNICHAA 31

3.1. BEEDDUUBA 31

3.2. SAXAXA QORANNICHAA	32
3.3. MALA QORANNICHAA	32
3.3.1. MALA IDDATTEESSUU	33
3.4. MADDA ODEEFFANNOO.....	33
3.5. MEESHAALEE ODEEFFANNOON ITTIIN FUNAANAMU	34
3.5.1. SAKATTA`INSA DOKMENTHIWWANII	34
3.6. MALA QAACCESSA RAGAALEE.....	34
 BOQONNAA AFUR: DHIYEESAAFI QAACCESSA RAGAALEE.....	35
 4.1. SEENSA	35
4.1.1. FILANNOO JECHOOTAA	36
4.1.2. FAYYADAMA JECHAA	36
4.1.2.1. JECHOOTAA YAADA BAKKA BU`AN.....	37
4.1.2.2. JECHOOTAA HIIKA WALFAKKAATAA	39
JECHOOTAA HIIKA WALFAKKAATAA.....	40
4.1.2.3 JECHOOTAA HIIKA FAALLAA /ANTONYM/ QABAN.....	41
JECHOOTAA HIIKA FAALLAA TA`AN.....	42
4.2. MALLEEN DUBBII (FIGURATIVE SPEECH)	44
4.2.1. AKKASAAFI IDDEESSAA	45
4.2.2. NAMEESSAA	47
4.2.3. ARBEESSUU	49
4.3. HAALA ERGAA ROGEEYYIIN DABARSUU BARBAADANII	50
4.3.1. ODEEFFANNOO DABARSUU (DECLARATION)	51
4.3.2. DEEGGARUUN BAKKA BU`AA TA`UU (REPRESENTATIVES).....	52
4.3.3. MIIRA OFII IBSACHUU (EXPRESSIVE)	53
4.3.4. QEEQAAN QAJEELFAMA WALITTI HIDHATAA KENNUU (DIRECTIVES)	53
4.4.5. WAADAA GALUU(COMMISSIVES).....	55
4.5. TARSIIMON ROGEEYYIIN ERGAA DABARSACHUUF ITTI FAYYADAMAN.....	56
4.5.1. IJAARSAAF	57
4.5.2. WALITTI FUFHINSAA.....	59
4.5.3. RAGEESSUU.....	60
4.5.4. JIJJIIRAMAA.....	61
4.5.5. FOTTOQSUU	62
4.6. DHIIBBA FAYYADAMNI AFAANI, HAALLI ERGAAFI TARSIMOOLEEN QAQQABSIIISAN.....	63
 BOQONNAA SHAN: GUDUUNFAAFI YABOO	64
 5.1. GUDUUNFAA.....	64
5.2. ARGANNOO	64
5.3. YABOO QORANNICHAA.....	67
 KITAABILEE WABII.....	69
 DABALEEWWAN	71

<i>Gabateewwan</i>	Fuula
<i>Gabatee 1: Filannoo fi haala itti fayyadama Jechootaa</i>	37
<i>Gabatee 2: Jechoota Yaada Bakka Bu'an</i>	38
<i>Gabatee 3. Jechoota haala walfakkaataa</i>	40
<i>Gabatee 4: Malleen Dubbii: Akkasaafi Iddeessaa</i>	45
<i>Gabatee 5: Nameessaa</i>	47

BOQONNAA TOKKO: SEENSA

1.1. Ariirrata Qorannichaa

Guddinni saayinsiifi tekinoooloojii meeshaalee sab-quunnamtii hawaasummaa saffisaan argamsiisuu irratti shoora guddaa taphataa jira. Meeshaalee kana keessaa muraasni kanneen akka kompiitaraafi mobaayilii fa'i. Meeshaaleen kunneenis marsariitawaa waan ta'aniif, namni itti fayyadama isaanii beeku kamiyyuu mana isaa taa'ee odeeffannoo wayitaawaa ittiin argachuu danda'a. Kunis ta'uu kan danda'u karaa miidiyaalee hawaasaa kanneen akka feesbuukii, tuwiiteriifi waatishaappii fa'iin.

Yeroo ammaa barbaachisummaan miidiyaalee hawaasaa daran dabaluuudhaan ijaarsa siyaasaa, diinagdee, amantiifi hawaasummaa biyya tokkootiif utubaa ta'aa jiru. Akkaataa hawaasni dhimmoota kana irratti yaada wal jijjiiruufis haala mijeessu. Dhimma kana ilaalchisee Matheson (2005:232) yoo ibsu: "Social media is interactive in the sense of giving people power to choose what they do-what information they want to communicate and how they would do it", jedha.

Yaada kanarraa akka hubannutti miidiyaaleen hawaasaa carraa odeeffannoo bal'aa argachuun walquunnamtii keessatti hirmaachuunamaaf kennu. Dabalataanis, Gillan, et al., (2008:109) ga'ee miidiyaaleen hawaasaa jiruu fi jireenya hawaasaa keessatti qabu yeroo ibsan akka armaan gadiitti kaa'u. "Social media tools can potentially facilitate internal debate among activists. Online forums and mailing lists are used extensively and these tools are considered an integral part of many movements, to the extent that some have started to use online platforms and forums for decision-making."

Yaada kanarra hubachuun akka danda'amutti miidiyaan haawaasaa dhimmoota addaa addaa yeroo gabaabaa keessatti namoota biraan ga'uun yaada keenya qooduuniif yaada namootaa irratti dhiibbaa geessisuurratti humna guddaa kan qabuufi kan rogeeyyiin addaddaa yaadasaanii ittiin qooddachuun falmii adeemsisuuf mijataa akka ta'e dubbatama. Gama biraatiin ga'ee miidiyaaleen hawaasaa qabu hayyuudhumti armaan olii kun yeroo ibsu akkas jedha.

Social media enable activists and protest movements to 'self-mediate' and to distribute movement goals or frames more easily. Social movements and activists have always done this, but social media are said to greatly increase the capacity to transmit text and visual discourses. It is often argued that social media potentially provide (new) opportunities for citizens and subordinate groups in society to bypass state and market controls and the mainstream media to construct alternative collective identities, (Gillan, 2008).

Yaada armaan olii kana irraa hubachuun akka danda'amutti midiyaaleen hawaasaa rogeeyiin addaddaa sochii garaagaraa adeemsisuun moruufis ta'ee deegaruun gama sochii hawaas-dinagdee, siyaasaa bifa saffisaa ta'een yaadasaanii qooduun mormuufis ta'ee deegaruuf kan itti dhimma ba'an keessaa miidiyaan hawaasaa isa olaanaa akka ta'e hubanna.

Miidiyaalee hawaasummaa kanneen keessaa feesbuukiin, xiyyeeffannoo waraqaa kanaa inni ta'e, bal'inaan walquunnamtii hawaasummaaf bal'inaan kan ooludha. Feesbuukiin tajaajila wal quunnamtii hawaasummaaf akka ooluuf yaadamee Guraandhala4, 2004tti Mark Zukenbergiifi hiriya isaa barataa yunivarsitii Harvard Idiwaardoo Sarviin jedhamuun hojiirra oole. Jalqabarratti miseensonni marsariitii kanaa hawaasa yunivarsiitii Harvard qofa turan. Tajaajilli kun yeroodhaa gara yerootti babal'achaa dhufuun Fulbaana 2006 namoonni Imeelii qabaniifi umuriin isaanii 13 ol ta'e fayyadamuu akka danda'an taasifame. Qorannoon 2012 Sanafi hiriyoonna isaa (www.savap.org.pk) "There are about 600 million people on face book and more people are joining it every day." Kun ammoo kan nutti muli'isu Hawaasni Itiyoophiyaas fayyadama fees buukiin walqabatee yeroo ammaa kanatti boodatti kan hafan akka hintaanedha. Qorannoon dhimma kanarratti gaggeeffame bal'inaan qindaa'ee jiraachuu baatus yeroo asi dhihoo keessatti dargaggoonni baayyinaan fayyadantoota feesbuukii akka ta'antu amanama (www.hrmars.com/journals). Feesbuukiin ergaawwan barreeffamaa, sagalee, suuraa, suursagaleefi mallattoolee adda adda dabarsuufi fudhachuuf miidiyaalee hawaasummaa kanneen biroorra dhimma baasa.

Feesbuukiin miidiyaa hawaasaa kanneen biroo caalaa dhimmoota diinagdee, siyaasaafi amantiidhaan walqabatanirrattis odeeffannoo waytawaa dhiyeessa. Dhimmoota kana ilaalchisee odeeffannoon feesbuukii irratti humna akka qabaatu kan taasisu ammoo haala namni afaanitti fayyadamudha. Namoonni feesbuukiitti fayyadaman bifa garaagaraatiin afaanitti dhimma ba'uun ilaalcha isaanii akka namoonni biroo deeggaran taasisu.

Kanaafuu, mormuufis ta'ee deegaruuf fayyadamni afaanii gahee guda qaba jechuudha. Afaanitti fayyadamne deeggarsaafi mormii qabnu ibsanna waan ta'eef. Qorannoon kun dhimmoota siyaas diinagdeen wal qabatan rogeeyyiin feesbuukii yaada yeroodhaa yerootti maxxansan "status update" irratti fayyadamni afaanii maal akka fakkaatu xiinxaluu irratti xiyyeeffate. Akka Awul (2011:39), jedhutti "Through status update people achieve a variety of functions. They can serve as a personal jornal in a which people record their every day activities, events and experience."

Yaadnikun kan fayyadamtoonni fuula feesbuukii isaanii irratti yeroodhaa yeroootti maxxansaan waan guyyaa guyyaatti nama dhuunfaa mudatus nikuusa. Maalummaan fayyadama afaaniis haalaafi bakka kamitti hawaasni akka itti fayyadamuu qabu addeessa. Ayub (2008) akka Clark (1996) wabeeffatetti yoo ibsu...areas language use as places and situation where people do things with language.... Jechuun ibsa.

Haaluma kanaan barreeffamoota roggeeyyii miidiyaa hawaasaatiin maxxanfaman keessatti jechoota filatamoon adda addaa ni argamu. Fayyadama afaanii keessatti filannoon jechootaa bu'aa ol'aanaa gumaachaa. Akka Addunya (2014:109) jedhutti, “jehootni yookaan gaaleewwan hiika kallatti qabu.” Kanaafisbarreeffamoota roggeeyyii miidiyaa keessatti immoo bal'inaan dhimma itti ba'ama. Akka Clark (1996) jedhutti, afaan kan qo'atamu haala caasaafi itti fayyadama isaatiin. Caasaa Afaanii yeroo jedhamu qaaccessa xinsagaa, xinjechaa, xinhimaafi xinhiikaa afaanichaati. Haata'umalee fayyadama afaanii qo'achuun akka caasaa afaanii qo'achuu salphaa miti. Kanaafuu, qo'annoon fayyadama afaanii haala adda addaan hojiirra oolmaa afaanichaa qo'achuudha. Haala kanaan, Liulseged (1994:234) qo'annoo fayyadama afaanii ilaalchisee akka ibsutti, hawaasa afaan adda addaa dubbatan kessatti seera afaanichaa waliin qaban filachuu kan gaafatudha.

Afaan waliigaltee ilmaan namaa giddutti uumuu keessatti iddoo olaana qaba. Wantootni jireenya hawaasaatiif barbaachisan kan ittiin ibsaman karaa itti fayyadama afaaniitiin ta'a. Akkaataan itti fayyadama afaanii bakkaafi iddoo gara garaatti bifa addaaddaatiin faayidaaf oola “Language in use is a variety of setting,” (Holliday 1994:233.) Kun ammoo afaan haala irratti hundaa'uundhaan dhimma kan itti ba'amuu ta'uu agarsiisa. Hallan kunis akka daldala, miidiyaalee hawaasummaa, meeshaalee tekinoooloojii walquunnamtiif gargaaran irratti, waltajjii siyaasaa, mana yaalaafi kanneen kana fakkaatan ta'u. Kunneen ammoo fayyadama afaaniitiin milkaa'u. Hodge and Kress (1993:257), yaada kana yoo ibsan “Language is to treat as ideology, actional and relational classification of thoughts and ideas should be taken into consideration.” jedhu. Akka yaada kanaatti, ilaalchi, gochiifi hariiroon qoqqoodiinsa yaadota gidduu jiru faayyadama afaaniitiin giddu galeessatti dhufuun wal ta'uu akka danda'u yaadni hayyoota kanaa nu hubachiisa.

Namoonni afaanitti dhimmi ba'uun miira isaanii ibsachuu, falmuu, mormuu, deeggaruun ijaaruu ykn diiguudhaan dhima tokkoo keessatti qooda fudhatu. Fayidaaleen kunneen Sadock (2009:348), “...acts done in the process of speaking”. Jechuun cuunfee dhiyeessa. Qorannoon kunis fayyadama afaanii barreeffamoota Afaan Oromoofeesbuukii irratti rogeeyyiin biyya keessaa dhimma itti ba'uun haala naannoo Oromiyaa kan bara 2017 ji'a Sadaasa keessatti

qooda fudhachaa turan xiixale. Xiyyeeffannoonis barreeffama isaan Afaan Oromootiin yeroodhaa yerootti maxxansaniifi haala yerichaa qeeqaa turaniif kennamee jira.

1.2. Ka'umsa Qorannichaa

Fayyadamni miidiyaa hawaasaa keessaumattuu feesbuukiin erga faayidaaf oolee yeroo gabaabaa ta'uus yeroo gabaabaa keessatti hawaasni itti madaqee fayyadmaa ta'eera. Waggoota sadiin dura sadarkuma Oromiyaatti fayyadamtoonni feesbuukii namoota tajaajila intarneetii sababa hojiin waqabatee argatan qofarratti kan daanga'e ture. Haata'uutii erga dhaabbanni telekomunikeeshinii Itiyoophiyaa Dataadhaan tajaajila kana kennuu eegalee hawaasni baadiyyaa irra jiraatulle bilbila harkaa of harkaa qabuun fayyadamaa feesbuukii ta'uu danda'eera.

Muuxannoo qorattuun qabdurraa ka'uun ammoo fayyadamni feesbuukii kun bal'naan suuraawwaniifi ergaawwan barreeffamaa gaggabaabaa maxxansuu qofa irratti kan murtaa'e ture. Fayyadamtoonni feesbuukii barruu dheeraa Afaan Oromootiin maxxansanis muraasa. Akkuma olitti ibsamuuf yaalametti fayyadamtoonni muraasa ta'uurraa kan madde kan hiriya waliif ta'us kan duuka buutuu ta'us, namoota xiqqaadha. Waggoota sadii asitti garuu seenaan kun waan jijjiirame fakkaata. Kanaafis labsiin yeroo hatattamaa sadarkaa biyyaatti yeroo lammaffaaf labsameefi sosochiin haaromsa diinagdee hooggansa haaromsaa jedhamuun moggaafamanii eegale sababa ol'aanaadha. Fayyadamtoonni feesbuukii barreeffama qabiyyee adda addaarratti maxxansan daangaa dhaabbata feesbuukiin kaawwame namoota 5000 hiriroomfachuu bira darbanii hordoftoota hedduu horataniiru. Fayyadamtoonni feesbuukii sadarkaa Ormiyaattis ta'e isaan alatti barreeffama ergaa adda addaa maxxansan duuka buutota hedduu qabu. Kun kan nutti mul'isu hawaasni dhimma isa ilaallatu irratti odeeffannoo yeroo yeroodhaan haarawe barbaada. Odeeffannoon immoo afaanitti fayyadamuun darba. Dhimma kanaan wal qabatee qorannoon Fahmi (2016) kan inni irratti xiyyeeffatu gosoota walquunnamtii haasgochaa illukshineeriifi piriilukshineerii (Perlocutionary and Illocutionary Act) keessatti haala raawwii ergaa dabarsuu irratti kan xiyyeeffatuudha. Qorannoon kun ammoo kallattiidhaan kan inni irratti xiyyeeffatu ammoo haala fayyadama afaanii roggeyyiin feesbuukii fayyadaman irratti xiyyeeffadhu.

Qorannoo kana gaggeessuuf kan na kakaase gahee(shoora) miidiyaan hawaasaa haaromsa diinagdeefi siyaasaa Oromiyaa gaggeeffamaa jirurratti qabudha. Akkuma beekamu, warraqsa naannicha keessatti gaggeeffamaa jiru akka hoogganaa ol'aanaatti kan gaggeessu odeeffannoo feesbuukiidhaan darbudha. Roggeyyiin miidiyaa hawaasaa biyya keessaafi biyya alaa jiranis

odeeffannoo wayitaawaa kan tarkaanfii fudhachuus ta'ee fudhachuu dhiisuuf uummata kakaasan fuula feesbuukii isaanii irratti maxxansuun haaromsicha hoogganaa turan.

Odeeffannoo miira namaatti dhiyoo ta'an haala uummanni hubachuu danda'uufi tarkaanfii fudhachuuf isa qopheessaniin akka dhiyaatan ga'ee guddaa kan taphate ammoo fayyadamaafaanii fuula fees buukii roggeeyyii irraafi haala haasgochaa namoonni yaada qaban keessa dhokatanii ergaa bu'uuraa dabarsuun inni tokko isa kan birarratti dhiibbaa hubannoo geessisani xiinxaluu kan of keessaa qabudha. Kanaafuu, fayyadamni afaanii dhiibbaa eeyyanta qaban funaanamanii sirna barnootaa keessatti yoo hammataman barattoota irratti dhiibbaa eeyyenta geessisuu danda'u. Hanga ani beekutti ammoo qorannoon dhimma kanaan wal qabatee gaggeeffamee gumaacha fayyadamni afaanii feesbuukiirraadabalu kana agarsiise hinjiru.

Kanaafuu, qorannoon kun fayyadama afaanii fi ergaa fayyadama afaaniitiin daabarfachuuf rogeeyyiin feesbuukii dhimma itti ba'an xiinxalee, gaaffilee armaan gadii deebisuuf yaala.

- i. Fayyadamni afaanii roggeeyyiin haaromsa Oromiyaa keessaa tumsuuf fuula feesbuukii isaanii irratti dhimma itti ba'an maal fa'i?
- ii. Haalli ergaa fayyadamaa afaanii roggeeyyiitiin darbuun haaromsa Oromiyaa keessaatiif tumsanii maali?
- iii. Tarsiimoon roggeeyyiin ergaa isaanii feesbuukiin dabarsachuuf itti fayyadaman maal fa'i?

1.2. Kaayyoowwan Qorannichaa

Kaayyoon gooroo qorannoo kanaa, haala itti fayyadama Afaanii feesbuukii irratti mul'atan xiinxaluudha.

Kaayyoowwan gooree qorannichaa immoo kan armaan gadii ta'u.

- Fayyadama afaanii roggeeyyiin haaromsa Oromiyaa keessaa tumsuuf fuula feesbuukii isaanii irratti dhimma itti ba'an adda baasuu.
- Haala ergaafi amala isaan qaban fayyadamaa afaanii roggeeyyiitiin darbuu tarressuu.
- Tarsiimoo xinwaasawaa (sociological strategy) rogeeyyiin ergaa isaanii ittiin dabarfachuuf feesbuukii irratti itti fayyadaman addaan baasuu.

1.3. Barbaachisummaa Qorannichaa

Ergaawwan Afaan Oromootiin roggeeyyii miidiyaa feesbuukii amala akkamii akka qaban beekuudhaaf galtee ta'u dhan akkasumas namoota dhuunfaadhaanis ta'ee akka dhaabbataa (gareedhaan) qorannoo itti fayyadama miidiyaalee hawaasaa irratti gaggeessuu fedhaniif akka

wabiitti ni tajaajila. Gama haala itti fayyadama afaanii feesbuukii irratti hubannoo ni gumaacha, qorannoon kun afaan oromootiin kan jalqabaa waan ta'eef guddina afaanichaatiif gumaachuurra darbee namoota dhimma walfakkaataa irratti qorannoo gaggeessuu barbaadaniif akka ka'umsaatti ni tumsa.

1.4. Daangaa Qorannichaa

Qorattuun muuxanno fayyadama miidiyaa hawaasummaa feesbuukii walqabatee qabduun daangaa qorannoo kanaa irratti ibsa kennuu ni dandeessi. Kunis qorattuun fayyadamtuu fees buukii kan taate waggaa 10niin dura. Turtii yeroo kanaa keessattis hiriyoota 5000 ol horachuu dandeesseetti. Muuxannoo yeroo kanaa keessatti hiriyoonnii ishii harki caalaan fuula maxxansa ergaa (status up date) suuraaf kawwame irratti ergaawwan barreeffamaa hin maxxansan. Erga sadarkaa Oromiyaatti fayyadamni feesbuukii hawaasa bal'aa biratti amaleeffamee asitti hawaasichi kanneen dhimma adda addaa irratti ergaa barreeffamaan maxxansan hiriyoofatee, duuka buutuus ta'uun tajaajilamaa ta'eera, tajaajilamaas jira. Haata'uutii kanneen ergaawwan barreeffamaa Afaan Oromootiin maxxansan eenyuu fa'i jechuun yoo sakattaanu faayyadamtoota feesbuukii dhimma siyaasaafi diinagdee irratti maxxansan ta'anii argamu. Qo'annoo kana haala qabatamaa ta'e keessatti jijjiirama jiruufi haala itti fayyadamtoota giddu galeessa godhachuun keessumattuu daangaan qorannoo yeroodhaanis murtaa'eera.

Feesbuukiin dirree dhimmoota siyaasaafi hawaas diinagdee irratti yaada ofii maxxansuudhaan irratti mari'ataniifi qeeqaafi gorsa ittiin kennan ta'uusaatiin, haala qabatamaa sosochii siyaasaa sadarkaa biyyaafi naannootti adeemsifamaa jiru irratti fayyadamtoonni feesbuukii Afaan Oromoon ergaawwan maxxansan heddumataniiru.

Barreeffamoonni maxxafaman kunneen ergaawwan dhokataafi mul'ataa adda addaa qabataniin asi ba'aatti jiru, kanaaf ergaa dabarfachuuf afaan akkamiitti dhimma ba'u kan jedhu ilaaluunis dhimma murteessaadha. Qorattuunis qorannoosheef ragaa barreeffamaa argachuuf rogeeyyii miidiyaa hawaasummaa Afaan Oromootiin barreessan kaayyoo isheef akka mijatutti filattee yeroos daangessiteetti. Kanaaf qorannoo kun barreeffamoota fayyadamtoota feesbuukii qorannoo kanaaf filatamaniin guyyoota kudha shaniif walitti fufiinsaan sa'atii gara garaatti maxxanfaman irratti daanga'a. Yeroon kun kan filatameef sosochii siyaasaa Oromiyaa keessatti adeemsifamaa turee astti hooggansi haaraan sadarkaa naannootti hojii eegale "Team Lamma" haaromsa diinagdee Oromiyaa jechuun erga hojiitti seenee ji'oota kam caalaa ji'a Sadaasaa keessa rogeeyyiin feesbuukii barreeffamoota Afaan Oromoon maxxansan kanneen

fuulli maxxansa isaanii biyya keessa jiraachuu isaanii ibsu hordoftoonni isaanii kumaatamaan dabaluufi guyyaatti yeroo lamaafi isaa oli maxxansuu isaaniiti. Kunis ergaan maxxanfamu barbaadamaa ta'uufi heddummachuun isaa fayyadamni afaanii jiraachuuf akeektuudha.

Qorattuunis roggeeyyii miidiyaa hawaasummaa fuulli fees buukii isaanii biyya keessa jiraachuu isaanii mullisuufii hiriyootaafi hordoftoota 5000 oli qaban irratti xiyyeefachuun qorannoo ishee gaggeessiti. Kunis qorannoon kun bal'tee kaayyoo barbaadame osoo hinmilkeessin akka hin hafneef. Roggeeyyiin miidiyaa Afaan Oromootiin maxxansan biyya keessaafi biyya alaa hedduutu jira. Kanneen biyya keessaa kan filatamaniif odeeffannoo barreessaniin qorannoo kanaaf dhiyoodha. Gama biraatiin kanneen ala jiranirra baayyinaanis muraasa waan ta'aniif daangessuuf hinulfaatu.

Kanaaf, daangaan qorannichaa barreeffamoota roggeeyyii miidiyaa hawaasummaa feesbuukii biyya keessaa afur dhimma adda adda irratti yeroo baay'ee Afaan Oromootiin maxxanfaman kan torban lamaa (Sadaasa1-15,2010) irratti dangeffama.

1.5. Hanqina Qorannicha

Baayyinni iddattoo xiqqoofi fedhii qorattu irratti hunda'uun waan filatamaaniif miti carraadha. Akkasumaas, qooda fudhattoota qorannoo kana adda baafachuuf malli sayinsaawaa dhimma kanaaf oolan waan itti hinfayyadamneef, firii qoranno kanaa akka waliigalaatti fudhachuun hindanda'aamu. Hata'uutii, qorannoon kun qorannoo dhimma kana ilalchisee gara fuula duraatti gageeffamuuf akka ka'umsaatti nifayyada. Haata'u malee, Qorannoo kana keessatti hanqinoota kanaaf akka furmaataatti, ragaa funaaname xiyyeeffannoo itti kennuun hanga danda'ame qulqulleessuun qaaccessun yaalameera.

BOQONNAA LAMA: SAKATTA'A BARRUU

Kutaan kun bakka sakatta'iinsi barruu dhimma qorannoo adeemsifamu waliin wal qabatee yaadawwan beektonni addaa addaa qabanii fi qorannoowwan garaagaraa kanneen mataduree qorannichaa waliin wal fakkaatan sakatta'uun qabiyyeewwan keessattuu madda odeeffannoo ta'anii gaaffilee bu'uura qorannichaa tumsanii fi ibsan kan of keessatti qabatuudha. Kanaan wal qabatee adeemsa sakatta'iinsa barruu kana keessatti Odeeffannoon madda adda addaarraa argamu qorannoo kanaafis ni gumaacha jedhamee yaadamu qabiyyee isaa qaaccessuun yaada hayyootaa wabeeffachuun kan adeemsifamuufi itti ibsamuudha. Haaluma kanaan boqonnaa kana jalatti barruuwwan waa'ee qorannoo kanaa cimsan dabalatee qorannoowwan aantee kanaan dura hojjataman of keessatti hammata. Qabiyyeewwan as jalatti ibsamanis kanneen akka Maalummaa afaanii, haala itti fayyadama afaanii miidiyaa hawaasaa waliin kan wal qabatee, gosoota miidiyaa hawaasaa, haala ergaawwan toora miidiyaa hawaasaa irratti namonni yaada isaanii itti dabarfatanii fi kan kana fakkaatan kan bu'uureffatuudha.

2.1. Maalummaa Afaanii

Afaanni, dhalli namaa kan itti fayyadamu, sagalee dubbii bakka bu'ee yaadaafi fedhii dubbataan namoota biroo waliin ibsachuu barbaadu tokko itti fayyadamee kan ibsatuudha. Kanaaf afaan meeshaa walquunnamtii fi mallattoo eenyummaa saba tokkoo tahee tajaajila jechuun ni danda'ama. Dhimma afaanii ilaalchisee beektotni adda addaatiin bifa garaagaraatiin haa kennamaniyyuu malee yaadni hayyoota afaanii hedduun walirraa kan fagaatu miti. Kunis afaan meeshaa waliigaltee tahuusaarratti akka waliigalan hubachuun nidanda'ama.

Kanumaan wal qabatee maalummaa afaanii irratti akka Krauss and Chiu (1993: 87) "Language is the medium of communication through which we express our emotins, ideas, feelings and thoughts to our fellow people" jedhu. Ibsa kana irraa akka hubannutti afaan karaa ilmi namaa walquunnamtii ittiin adeemsisu ta'ee, kan namoonni miira isaaniitti dhagahame: yaada, fedhii akkasumas beekumsa isaanii ittiin ibsataniidha.

Dabalataanis dhimma faayidaa afaanii ilaalchisee Cook (2010: 85) akka ibseeti:

Language is at the center of human life. We use it to express our love or our hatred, to achieve our goals and further our cares, to gain artistic satisfaction or simple pleasure. Through language we plan our live and remember our past: we exchange ideas and experiences, we from our social and individual identities.

Akka yaada kanarraa hubannutti, afaan meeshaa bu'uura ilma namaa ta'ee ilaalcha yookaan dhageettii keessa keenyaatti dhagahame muuxannoo qabnu irraa ka'uun kan ittiin ibsannuudha.

Faayidaa afaanii keessaa muraasni, qorannoofi qo'annoo dhimmoota hawaasummaan walqabatan ifa baasuuf beekumsa dhokate sammuu keessaa ifa godhee agarsiisuuf, miira sammuu keessa jiru ifa gochuuf, aadaafi duudhaa hawaasa tokkoo ifatti baasuuf, siyaasa hawaasa tokkoo olkaasee dubbachuufi kan kana fakkaatan ibsachuu danda'uudha (Beekaan, 2015). Dhimma kana gara miidiyaa hawaasaatti fidnee yoo ilaalles yeroo ammaa kanas namoonni maamiltoota miidiyaa hawaasaa ta'an yaadasaanii bifa si'ataa fi salphaa ta'een afaanitti fayyadamanii hordoftoota hedduu horachuu akkasaan danda'an kan isaan tumsuudha.

2.2. Fayyadama Afaanii Dhimmoota Hawaasaa Keessatti

Afaani jiruu fi jireenya hawaasaa keessatti iddoo olaanaa qabata. Kunis afaannii, dhalli namaa yaada isaa akka waljijjiiruuf, akka waliigaluuf akkasumas fedhiifi miira isaa ibsachuuf isa gargaara. Haatahu malee, faayidaan afaanii kana qofaarratti kan daanga'e miti. Afaan qabeenya ilmi namaa qabu keessaa hunda caalaa kan humna qabuufi dhageettii keessa keenyaa waa'ee dhimma dhuunfaas ta'e dhimma hawaasaa; kan biyyaas ta'e kan addunyaaxiinxallee gadibaasuun ittiin ibsannuudha. Kun immoo afaan meeshaa waliigaltee ta'uurra darbee kan nuti ittiin yaadaafi qalbii namoota ittiin booji'uun yaada keenya akka fudhatan goonuufi hubannoo itti uumnudha. Kun ammoo dhimmi afaanii qorannoo adda addaa barbaaduorra darbee tumsa ayyoota afaanii kan gaafatuudha.

Haala itti fayyadama afaanii ilaalchisee, Cooper (1976) Itti fayyadama afaanii jechuun xiyyeeffannoo garaagarummaa afaan tokko yookaan looga tokko keessatti haala dubbiin seerlugaan yookaan jechaan uumamu yookaan adda addummaa afaanota yookaan loogota gidduutti uumamudha. Kana malees, qo'annoon itti fayyadama afaanii xiyyeeffannoo garaa garummaa xinqooqaa garee murtaawaa tokko keessatti jiru kan ilaalu yookaan haala itti fayyadamaarratti adda addummaa garee hedduurratti mul'atu kan ilaalu akka ta'e hubachuun nidanda'ama.

Yaada kana ilaalchisee Clark (1996) akka ibsutti, afaan kan qo'atamu haala caasaafi itti fayyadama isaatiniidha. Caasaa afaanii yeroo jedhamu qaaccessa xinsagaa, xinjechaa, xinhimaafi xinhiika afaanichaa kan ilaallatu yeroo ta'u; haala itti fayyadama afaanii qo'achuun ammoohaala itti fayyadama afaanichaa karaa addaa addaa gama dhimmoota hawaasaan jiranii xiinxaluu kan ilaallatuudha. Dabalataan hayyuun 'Clark' yeroo ibsu fayyadamni afaanii hojii kamiyyuu keessatti barbaachisaafi murteessaa ta'uusaa lafa kaa'ee jira. Afaanii dhimma hawaasaarraa kan adda hinbaane ta'uu isaas lafa kaa'ee jira.

Adeemsi dhimma qorannoo afaanii gama kanaan ammo, dhimma nama dhuunfaafi hawaasa kan hammatuudha. Kunis, yaadrimee itti fayyadama afaanii haala hawaasaa kaamiyyuu keessatti beekumsa gahaa afaanichaa qabaachuu kan gaafatuudha. Kanaafuu, hojiin fayyadama afaaniirratti hojjatamu, garaa garummaa haala xiinqooqaafi hawaasummaa jiru adda baasuufi ibsuurratti xiyyeeffachuu qaba. Kana jechuun, haalli itti fayyadama afaanii hundi adda addummaa hawaasaa sababa afaaniin uumamu kan hammatuudha. Haala armaan olii irraa hubachuun akkuma danda'amu haalli itti fayyadama afaanii kan qoratamu yoomessa adda addaa keessatti yeroo ta'u haalli nuti jechoota, himeen afaanichaa itti fayyadamnu qabiyyee ergaa nuti irratti xiyyeeffannu kan giddu galeessa godhatuudha.

Liulseged (1994), ammoo qo'annoo haala itti fayyadama afaanii ilaalchisee akka ibsutti, hawaasa afaan adda addaa dubbatan keessatti seera afaanichaa waliin qaban filachuu kan gaafatuudha. Seerichis haala adda addaarratti kan hundaa'u ta'uusaafi haalootiin kunis naannoo, mataduree, bakka hojii fi kan kana fakkaatan fa'a ta'uu danda'a jedha. Yaada kanarraa hubachuun akka danda'amutti namoonni afaan kan fayyadaman haala adda addaa keessatti yeroo ta'u dhimmi yookaan kaayyoon isaan afaanitti fayyadamanis adda adda ta'uu mala.

Haaluma kanaan, fakkeenyaaf, namoonni jijjiirama teknooloojii waliin walqabatee miidiyaalee hawaasaa addaa addaa fayyadamuun dhimma dinagdee, hawaasummaa, siyaasaa, barnootaa fi kan kana fakkaatan irratti afaan wallii galuu danda'an akkasumas ergaa isaanii ittiin dabarfachuu danda'an fayyadamuun xiinxala addaa addaa geggeessuu. Kun ammo, haalli isaan itti afaan fayyadamanii ergaasaanii dabarfatan xiinxala kan barbaaduudha.

Gama biroon ammo, fayyadamni afaanii calaqqee hawaasaa ta'uu isaa Coulmas (1997), Labov (1972a) wabeeffachuun ibseera. Kunis, haalli qorannoo afaanii dhimmoota caasaalee afaaniifi dhimmoota xiinsagaa, xiinhimaafi kan kana fakkaatanirra kan darbuudha. Itti fayyadamni afaanii haala sadarkaa hawaasaafi amala gosa hawaasaa kallattii addaa addaan kancalaqisiisuudha. Itti fayyadama afaanii yeroofi iddoo murtaa'e tokkotti ragaa baay'ina namoota dubbataniifi afaanota naannoo sanatti dubbataman, haala akkamii keessatti akka dubbataman ilaalchaafi amantii afaanicharratti namni sun qabu kan hammatuudha.

Yaada armaan oliin ilaalchisee, Walff (2000) yeroo dhimma haala armaan olii kana yeroo ibsu, itti fayyadama afaanii sirriitti hubachuuf gaaffilee kanneen akka yoom, eessatti, maaliif akkamitti, maaliin, eenyuuf kan kana fakkaatan gaaffilee xinqooqa hawaasaa wal-qabatan kaasuun hubachuun akka danda'amu addeessa. Dhimma kana immoo gama haala itti fayyadama afaanii gama miidiyaa hawaasaatiin jiru yoo ilaaltee haala rogeeyyiin miidiyaa adda

addaa afaanitti fayyadamanii xiinxala garaagaraa dhimmoota hawaasaa, dinagdee, siyaasaa fi kan kana fakkaataan irratti adeemsisan giddu galeessaan ilaaluun nidanda'ama.

Haaluma walfakkaatuun, Stockwell (2002) fayyadama afaanii yoo ibsu, asxaa hawaasaa (sanyii, aadaa) isa olaanaa akka ta'etti ibsa. Namni tokko afaan akkaataa barbaadeen filachuun bakkee adda addaatti dhimma adda addaaf fayyadamuu nidanda'a. Kanarraa ka'uun, Columas (1997) Tabouret-Keller (1985) wabeeffachuun akka ibseetti, fayyadama afaaniirratti hundaa'uun amala afaanii namichi dubbatuurraa miseensa garee kamii akka ta'e adda baasuun akka danda'amu ibsaniiru. Akka ibsa hayyoota kanaatti, fayyadamni afaanii amala afaanii keessaa isa guddaafi salphaatti namni tokko garee hawaasaa kamii akka ta'e ittiin addaan baafannu ta'uu hubachuun nidanda'ama. Haala yaaxxina xinqooqa hawaasaa ibsuun fayyadama afaaniirratti haala qabatamaa lamatu jira. Isaanis: fayyadamni afaanii haala hojiirra ooluun jijjiiramaa kan deemuufi hawaasni hunduu afaan akkuma dhimmichaatti garaa garummaan fayyadamuudha.

Gabaabumatti, fayyadamni afaanii yaadumaan kan dhugoomu otoo hinta'iin, haala qabatamaa hojii hawaasichaan kan dhugoomudha. Fayyadama afaanii ilaalchisee Clark (1996) qabxiilee afur lafa kaa'e: isaanis, fakkeenyummaa itti fayyadama afaanii (Instances of language use), bal'ina itti fayyadama afaanii (arenas of language use), ta'iinsa itti fayyadama afaanii (assumption of language use) fi haala dhiyaannaa itti fayyadama afaanii (approach of Language use) fa'i.

Fakkeenyummaa fayyadama afaanii jechuun haala hawaasni tokko afaan gargaaramuun hojii tokko hojjatudha. Kunis erga afaan waan tokko hojjachuuf kan gargaaru ta'ee, namoonni haala haasawa guyyaa guyyaa keessatti dhimma daldalaa, karoora, falmii siyaasaafi kan kana fakkaataniif itti fayyadamani jechuun nidanda'ama. Kana malees, afaan hojii guyyaa guyyaa keessatti raawwataman bashannanuu, araarsuu, amansiisuufi kan kana fakkaataan hojiirra kan ooluudha. Bal'ina itti fayyadama afaanii kan jedhamu ammoo iddoo yookaan haala mijataa kanneen akka meeshaa walii galteef oolan namoonniitti fayyadamuun afaaniin yaadaa isaanii ibsachuun ittidhimmi ba'aaniidha. Gama biraan, ta'iinsa itti fayyadama afaanii ilalchisee Clark (1996) qabxiilee ijoo ta'an adda addaa heereera.

2.2.1. Jalqabarratti Faayidaan Afaanii Dhimma Hawasaaf Ooluusaati.

Dhimmota hedduufhawaasniafaanitti gargaarama. Kunis, guungummii irraa jalqabee hanga wal-beekuutti hojii guyyaa karoorsuu, hojii daldalaa, falmii siyaasaa, baruufi barsiisuu, bashannansisuuf, hojii mana murtii keessatti, hojii dippiloomaasii, walitti dhufeenya biyyootaafi kan kana fakkaataniif fayyadama. Isaan kunniin, hojiilee hawaasaati. Kanaafuu, afaan ammoo, meeshaa wantoonni kun ittiin raawwataniidha. Akkuma beekamutti, afaan tajaajila hojii hawaasummaa keessatti meeshaa ta'ee otoo hintajaajilu ta'ee, jiraachuun hindanda'amu. Kanaafuu, afaan meeshaa waliigaltee ta'ee tajaajila jechuudha.

2.2.2. Haalli Fayyadama Afaanii Dhimmoota Adda Addaa Kan Wal Qabatuudha

Afaaniitti fayyadamuuf yoo xiqqaate bakka bu'oota lama of danda'anii dhaabbatan barbaada. Bakka bu'oonni kunniin lamaan walitti dhufeenya qabaachuu qabu. Kunis, yeroofi iddoo murtaa'e keessatti qaamaan fuulaafi fulaan walarguu yookaan walii barreessuu qabu. Yeroo hunda itti fayyadamni afaanii ergaa dubbataan darbu isa dhaggeeffatu biratti hiiknisaa hubatamuu qaba Kana ta'uu baannaan, itti fayyadamni afaanii gatii dhabeessa ta'a. Yoomessi bu'uura itti fayyadama afaanii haasawa fuulaafi fuulaan gaggeeffamudha.

Fayyadamni afaanii yeroo baay'ee gochaa boqqoonnaa tokkoon ol ta'e qaba. Gochoonni afaanii kunis kan itti adda bahan gosoota hirmaattotaan, yeroo, iddoofi gocha raawwatamuuniidha. Qorannoon itti fayyadama afaanii saayinsii beekumsa hawaasaati. Saayintistoonni beekumsa (Cognitive) warra dubbataniifi dhaggeeffatan adda addaan qoratan. Yaaxinni isaanis waa'ee yaadaafi gocha dubbataa yookaan dhaggeefataa adda addaa baasuun kan xiinxaluudha. Gama biraan, qorattoonni hawaasaa gama isaaniitiin itti fayyadama afaanii jalqabarratti walitti dhufeenya qabanirratti gaggeessan. Xiyyeeffannoon isaanis haala yaadaafi gochaa namootaa otoo hinta'iin haala itti fayyadama afaanichaarratti kan bu'uureffateedha. Kanaafuu, itti fayyadamni afaanii gosoota gocha adda addaa walqabsiisuuf yookaan walitti fiduuf kan fayyadu waan ta'eef qorannoon afaanii gama lamaaniin beekumsaa afaanii fi gama hawaasaan yookaan itti fayyadamtoota afaanichaan qoratamuu qaba. Haaluma kanaan, dhimmi qorannoo geggeefamu kunis haala itti fayyadama afaaniin wal qabatee haas gocha rogeeyyiin miidiyaa taasisan keessatti haala itti fayyadama afaaniichaa giddu galeessa godhachuun kan qorannoon kan adeemsifamuudha.

2.3. Haalota Fayyadama Afaanii Daangessan

Afaanonni addunyaa kana irra jiran sababa adda addaan garaa garummaa adda addaa akka qaban beekamaadha. Garaa garummaan kun kan dhufuu danda'us sababa garaa garummaa seenaa, iddoo, siyaasa, teeknoolojii, amantaa, aadaafi kan kana fakkaatan irraa kan uumameedha. Yaada kana ilaalchisee, Crystal (1987:84) "Language varies enormously in global importance because of historical, demographic, political, technological and social uses." Akka ibsa kanaati, haalan fayyadama afaanii murteessan diinagdee, teeknoolojii, aadaa, gahee hojiifi kan kana fakkaataniidha.

Akkuma armaan olitti ibsame, namni jiruu fi jireenyasaa keessatti jireenya addunyaa kanaa mo'achuudhaaf kallattii adda addaan carraaqaa oola. Tattaaffii taasisu kana keessatti immoo yaada isaa kan inni ittiin callaqisiisu afaan isaatti fayyadamuun kun ammoo eenyummaa hawaasa sanaa of keessatti hammata jechuudha. Diinagdeen biyya tokkoo gara biyyoota birootti yookaan ammoo iddoo tokkoo irraa gara iddoo biraatti daangaa darbee kan deemu ta'a jechuudha (Marshack, 1965).

Dabalataan, guddinni siyaasaa saba tokkoo guddina afaan saba tokkoo dagaagsuu keessatti ga'ee guddaa qaba. Hawaasni tokko Afaan isaatti fayyadamee dhimma siyaasaa adda addaa keessatti qooda yeroo fudhatu afaan isaas xiyyeeffannoo argachuun guddachuuf carraa argata. Haata'u malee, haalli itti fayyadama afaanii gama xiinxala siyaasaa keessatti ergaawwan darban akkamitti akka qinda'aniifi namoota ergaan sun barreeffameef irratti dhiibbaanni uumus tilmaamuun nama hindhibu. Kun ammoo kan sakattaa'amu haala itti fayyadama afaanii giddu galeessa godhachuun haala namoonni itti jechoota fayyadaman, haala qindoomina yaadaa, haala filannoo jechootaa, fi kan kana fakkaataan kan of keessatti qabatu ta'a.

Dhimmi ijoo inni kan biraan dhimma afaanii waliin wal qabatu teeknoolojiidha. Teeknoolojiin golli inni hinseenne hinjiru. Yeroo ammaa kana guddina biyya tokkoo keessatti qooda olaanaa taphachaa kan jiru teeknoolojiidha. Kanaaf, yeroo ammaa ilmi namaa jireenya guyyaa guyyaa gaggeessuuf harki baay'een isaa meeshaa teeknoolojiitti dhimma baha. Hayyuun Motteram (2009) yaada kana yeroo ibsu, ilmi namaa yeroo mara guddina faana deema. Kanaaf, dhimmoota teeknoolojiin wal qabatan simatee fudhachuuf yeroo maraayyuu qophiidha. Adeemsa itti fayyadama teeknoolojii kana keessatti ammoo ga'ee afaanni qabu olaanaadha. Kanaaf haala itti fayyadama afaanii keessatti teeknoolojiin qooda gudda qaba.

Gama biraatiin ammo, Aadaan mala jireenyaati. Kunis haala namni itti yaadu, jiratuufi namoota biroo waliin attamitti akka jirachuu malu hubachiisa. Waan kana taheef,

aadaan akka happeetti namoota kan wallitti hidhudha. Aadaan beekumsa hawaasummaadhaan argatanidha. “People from different cultural or linguistic background think differently and it even make fairly good social scientificense,” (Wallace 1974: 21).

Akka yaada kanaatti, fayyadamaafi caasaa afaan namoota bara duriifi kan bara qaroominaa yoo walbira qabnee ilaalle, garaagarummaa guddaa akka qabu ibsa. Akkasumas, haalli jiruufi jireenya ilma namaa aadaafi duudhaa isaa irratti hundaa’a jechuudha. Kanarraa akka hubannutti, akkuma aadaan hawaasa tokkoo jijjiiramaa deemuun haalli fayyadama afaan isaatis wal-faana jijjiiramaa deema jechuudha. Inni kun ammo haala itti fayyadama afaanii ilaalchisee qorannoon akka adeemsifamu kan afeeruudha.

2.4. Miidiyaalee Hawaasaafi Fayyadamtoota

Guddina teeknoolojii yeroo ammaan walqabatee miidiyaaleen hawaasaa adda addaa irraa jalaan achii as ba’aa jiru. Isaan kunniin ammo akka namootni beekumsa isaanii, hubannoo isaanii, yaadasaanii, quuqama qaban, mudannoo isaanii gad baasaanii afaanitti fayyadamuun hordoftoota miidiyaalee hawaasaatiif qoodu. Haata’u malee, adeemsa kana keessatti ammo akkaataa itti fayyadama jechootaa afaanichaa, caasaa afaanichaa akkaataan itti fayyadama afaanichaa ergaa dabarsuufi fudhachuun wal qabatee dhimma qorannoo barbaaduudha.

Yeroo amma kana miidiyaaleen hawaasaa akkaataa itti jiraannuufi tooftaa dubbii keenyaa irratti dhiibbaa guddaa mul’isaa jira. Akka Royal Editing.com irratti ibsametti Afaan Ingilizii irratti jijjiiramni bal’aan karaa miidiyaa hawaasaa mul’ateera. Haaluma wal fakkaatuun Afaan Oromoo irratti yeroo dhiyoo asitti miidiyaaleen hawaasaa dhiibbaa gara garaa bifa adda addaan ibsamuu danda’u geessisaa jira. Akka ibsa Royal Editing.com irratti akka ibsametti,

The majority of people in the USA, for example, do not live a day without social media. There we are looking for communication with friends, means of entertaining and self-development, we read news and find goods to order-social media have penetrated into our daily routine to an extent when we hardly can imagin our lives without it.

Akka ibsa kanaatti miidiyaaleen hawasaa jireenya guyyaa guyyaa fayyadamtootaa keessattis hangam murteessaa akka ta’an kan agarsiisu yeroo ta’u; haalli itti fayyadama afaanii miidiyaawwan kunniin irratti xiyyeeffannoo kan barbaaduudha. Sabaabiin isaa namoonni yeroo ergaa yookaan yaada dhuunfaa isaanii tokko maxxansan namoonni garaagaraa yaada kennuuf wal dorgomu addemsa kana keessatti ammoo ergaa sana karaa addaddaa hubachuu

yaadasaanii heeru. Kun ammo, miidiyaaleen fudhatamummaan isaanii akka dabalu taasisuurra darbee hirmaattota hedduu akka horatu taasisuurratti argama.

2.5. Gosoota Miidiyaalee Hawaasaa

Addunyaa kanarraa namoonni miidiyaalee hawaasaa addaa addaatti dhimma kan ba'an yeroo ta'u; kaayyoo isaanii giddu galeessa godhachuun ergaa dabarsuu barbaadan irratti hunda'anii gosoota miidiyaa jiranitti kan fayyadamaniidha. Haaluma kana ilaalchisee, hayyuun Khanche, (2013:12) irrattiyeroo ibsu akka armaan gadiitti ka'a.

Social media platforms and tools that you may consider include Facebook, Twitter, Linked in, Tumblr, Instagram, YouTube, Google Hangouts, Delicous, Prezi, Storify, Bambuser, and many others. Each of the tools out there has a different function and will connect with audiences in different ways. It is therefore important to make sure that you choose the most relevant platform to reach your target audiences. Carrying out active listening and research on your audiences before you deliver any campaign, will guide you on which social media platforms are the best to reach your audience and achieve your objective.

Yaada kanarraa akka hubatamutti gosootni miidiyaa hawaasaa garaagaraa jiran kan akka feesbuukii, Tuutarii fi kan kana fakkaatan keessaa kan irraa caalaa hordoftoota keenyawaliin kan walitti nu fidu filanne fayyadamuudhaan jireenya guyyaa gara guyyaa keessatti dhimma ijoo yookaan kaayyoo qabannee kaaneefi yaada keessoo keenyaa qabnu kanneen gama hawaasummaa, dinagdee, siyaasaa, barnootaafi kan kana fakkaatan miidiyaa hawaasaa kanaan namootaaf banaa goonee qooduudhaan kan nomootni biroo tamsaasanis xiinxallee hubannoodhaaf galtee kan itti godhannuudha.

Dabalataan, ga'ee fi fayidaa miidiyaan hawaasaa jiruu fi jireenya hawaasichaa keessatti qabu ilaalchisee SarehAghaei haala armaan gadiin ibsee jira.

The invention of the Internet and the world wide web (WWW) is the most sophisticated creation of human to date. World Wide Web can be defined as a techno-social system that enables humans to interact based on technological networks. Techno-social system refers to a system that improves human cognition, communication and cooperation and Social media continuously played a major role in disseminating the information or sharing opinion to date. Social media played a major role in organizing rallies in different countries, (SarehAghaei, 2012:348).

Yaada armaan olii irraa hubachuun akka danda'amutti miidiyaan odeefannoo yeroo dhimma adda addaa irratti tamsa'an namoonni yeroo gabaabaa keessatti akka argatan gochuurra darbee haala adda addaa irratti uumuurratti humna guddaa qaba. Hanga ammatti miidiyaa hawaasaa kannen namootni ballinaan fayyadaman keessaa kanakka feesbuukii, tuutarii, Waatishaappiifi kan kana fakkaataniidha.

Gosoota miidiyaa hawaasaa keessaa feesbuukii akka fakkeenyaatti yoo ilaaltee, feesbuukiin kan namootni, dhabbatni adda addaa yaadasaanii walii isaaniif, namootaaf, duuka buutota isaaniif, deggartoota isaaniifi mormitoota yaada faallaa qabanillee waliin dhimmoota addaa addaa irratti yaada wal jijjiiran meeshaa wal quunnamtii hawaasummaa isa guddaadhaaf namoota hunda kan hirmaachisuudha. Dabalataan tuutariin miidiyaa hawaasaa keessaa tokko yoo ta'u ergaawwan gaggabaaboofi suuraawwan gara garaatu irratti maxxanfama. Ergaawwan waltajjii tuutarii irratti maxxanfamanis ergaa hawaasummaa isaarra oduu dabarsuu irratti xiyyeeffata. Tuutariidhaan odeeffannoo qooduu, odeeffannoo barbaaduu, marii keessatti hirmaachuufi marii namoonni biraa gaggeessaa jiran hordofuuf itti fayyadamna. Haala itti fayyadama feesbuukii fi tuutaarii ilaalchisee Annie (2011) akka armaan gadiitti yaadasaa lafa kaa'eera.

The politicians' Facebook and Twitter have each been evaluated for five different attributes: content quality, informality of speech, design, frequency of posting, and the number of followers on each site. Facebook and Twitter are often grouped together in discussions in order to cumulatively explore social media; however, the way in which they are used and the public's expectations of content coming from each site are distinctly different. Facebook and Twitter have enabled people to access public figures at an unprecedented level; campaigns no longer can rely only on traditional media to reach constituents without running the risk of overlooking a new population of voters who use social media as integral parts of their decision making process. This accessibility and tendency to post personal and candid content ultimately benefit the politician Annie (2011).

Yaada armaan olii kanarraa hubachuun akka danda'amutti feesbuukiis ta'e tuutarii yeroo fayyadamnu waantonni xiyyeeffannoo barbaadan ni jiru. Ga'een namoota siyaasas kan ittiin madalamu ulaagaa adda addaatu jira. Isaanis; bilchina qabiyyee ergaa keenyaa, haala dubbii keenyaa, saxaxa yaadaa, baayyina yaada deddebinee namootaaf qoodame, duuka buutota hedduu qabaachuunillee akka namootni yaadafi ergaa kenyaatti gatii kennan taasisa. Gama birootiin, feesbuukii fi tuutariin namootni haala salphaan odeeffannoo addaddaa akka argatan carraa kennaaf. Odeeffannoo dhimma dhuunfaas ta'e qabiyyee namootni amanamummaan hubannoo humuuf maxxansan namoota siyaasaa akka galteeti itti fayyadamu.

2.6. Ergaa Miidiyaaleen Hawaasaa Dabarsan

Miidiyaan hawaasaa bu'uurumaan kan namoonni dhuunfaan, gareen, akkasumas sadarkaa dhaabbata addaa addaatti itti fayyadaman ergaa isaanii ittiin qaxxamursuuf yookaan

tamsaasuufiidha. Ergaawwan miidiyaalee hawaasaa irratti dhiyaatan ammoo akkaataafi bifa gara garaan dhiyaachuu danda’u. kunis kan ta’uu danda’uuf marsariitiwwan miidiyaaleen hawaasaa namoota lammiilee biyyoota gara garaa ta’an garaa garummaa afaaniitiin osoo hindaangeffamin dirree walquunnamtii waan uumuuf. Haaluma kanaan ga’e miidiyaaleen hawaasaa ergaa dabrsuu irratti qaban ilaalchisee Nuraina (2013) akka armaan gaditti ibseera.

The power of social media in disseminating information and communication is a known fact. Politicians use social media to update their events or communicate with their supporters or the common folks. But the unlimited and uncensored Internet access enjoyed by different group of people that turned social media from a communication or sharing tool to propagate lies, slanders, statements that caused racial tensions and pictures of political leaders on the social media. The ruling and the opposition party used the social media as a tool to against their idea.” (Nuraina,2013:578).

Yaada armaan oliirraa hubachuun akka danda’amutti, miidiyaaleen hawaasaa namoonni dhimma kaayyoo addaa addaatiif kan dhimma itti ba’aniidha. Kanneen keessa ilaalcha gama dhimma siyaasaanis ta’e dinagdee, barnoota, fi dhimma jiruu fi jireenya hawaasaailaalchisee miidiyaan dhiibbaa geessisuuf humna olaanaa qaba. Kan dhimma siyaasaa yoo fudhannee ilaalle namoonni sadarkaa addaadda irratti argaman akkasumas hubannoofi ogumma garaagaraa qabaniin xiinxala dhimma siyaas – dinagdee biyyaa isaaniirratti bifa deggersaanis ta’e mormii ni geggeessuu. Rogeeyyiin yookaan namootni dhimma kanarratti quuqama qaban baasanii ibsan ammo ergaa isaanii dabarfachuuf afaanitti dhimma kan ba’aniidha. Haata’u malee, ergaa tokko akkasumas xiinxala siyaas-dinagdee, barnootaa fi teknolojii fi kanneen biro irrattis yaada isaanii namoota mara bira akka ga’uuf karaa toora miidiyaalee garaagaraatti dhimma kan ba’aniidha. Bui, ga’ee miidiyaaleen hawaasaa gama siyaasa biyya tokkoo keessatti qabu yeroo ibsu akkas jechuun ka’a.

Politicians have been using various social media sites to connect with their followers and other common people in order to propagate their views, disseminate information and engage with political discussion, among other topics. The development of social media has led to the public being better informed about key political and economic issues of public concern. Social media is also playing a visible role in the competition among political factions. Bui (2016:79).

Yaada hayyuu armaan oliirraa akka hubannutti miidiyaaleen hawaasaa ga’ee inni siyaasa biyya tokkoo keessatti qabu yeroo ibsu namoonni yaadasaanii, ilaalcha qaban haaluma salphaadhaan tamsaasuun qalbii namootaa biraan ga’uuf meeshaa isa filatamaa akka ta’e ibsa. Miidiyaaleen kunneenis gareewwaan adda addaa gidduutti si’oomina uumuun akka isaan yaadasaanii qooddatan isaan taasisa. Adeemsa kana keessatti immoo bilchinnii fi haalli dandeetti itti fayyadama afaanii isaanii murteessaadha. Kunis namoonni kunniin yaada falmisiisaa addaa addaa yeroo dhi’eessaan namootni garaagaraa duub –deebii ni kennu. Ta’us bilchinni yaadaa

fi dandeettii afaanii isaan gama itti fayyadama jechootaatiinis ta'e qindoomina yaadaatiin qaban jijjiirama fiduuratti adda dureen ilaalama. Kana waanta'eef, haalli itti fayyadama afaan isaanii murteessaadha.

Gama biroon immoo qabiyyeen ergaa isaan dhoobanis ga'umsi isaa kan nama harkisuufii qabiyyee ijoo sadarkaa dhuunfaarra kan darbe fi dhimma biyyaa ta'uu mala. Kanaaf dhimma kana ilaalchisee afaan namootni itti fayyadaman caasaa fi seera afaaniichaakan eeggate ta'u qaba. Ta'uu baannaan ergaa darbuuf yaadame maksuurra darbee kaayyoo yaadame galmaan ga'uurratti hanqina qabaata. Kana malees yaada keenya madaaluun sadarkaa keenya xiinxala keessa akka galchaniif karaa saaqa. Gama biroon ammoo, has gocha karaa namoonni ergaa barreeffamaa wal jijjiiran kun kallattii isaa gad dhiisuun akka isaan wal hin hubanne taasisuun manii ala ta'a jechuudha. Kaanf gama miidiyaalee haawaasaa fayyadamuu keessatti ga'ee afaanni qabu baayyee guddaadha.

Haala itti fayyadama afaanii miidiyaalee hawaasaa keessaayyuu feesbuukii yoo ilaalle bifa gara garaatiin afaanitti fayyadamna. Sadarkaa sagalee irraa eegalee hanga keeyyataatti, jechootaafi himoota salphaan qindaa'ee ergaawwan gabaabaafi sasalphaan jiraachuu danda'u. Maalummaanfayyadama afaanii hawaasni haalaafi bakka kamitti akka itti fayyadamuu qabu ifa godha. Dirreen miidiyaa hawaasaa keessumattuu feesbuukiin.

Ayub (2008) Clark (1996) wabeeffatee akka ibsutti "...areas language use as places and situation where people do things with language..." jechuun maalummaa fayyadama afaanii maal akka ta'e ibsa. Haaluma kanaan fuula feesbuukii reggeeyyii miidiyaa hawaasaa Afaan Oromoon barreeffamoota maxxansan keessatti fayyadama afaaniin wal qabatee jechoonni filatamoo adda addaa ni argamu.

Haaluma kanaan kan walqabate, xiinxallii haasgochaa (speech act) waantota sadii irratti hunda'a. Isaniis faayida afaanii, aburri dubbataa (Intension of the speaker) fi walitti dhufeenya haala hawaasumma keessatti uumamudha. (Das 2005: p172), akka ibsutti saxaxa yaaxxina haasgochaa keessatti qooda fudhattoota afaanicha dubbatan lamaafi isaa ol hirmaachisuudhaan xiyyeeffannoo isaanii maal irratti akka ta'e agarsiisa. Qooda fudhattoota keessaa tokkoo kan ergaa dabarsu kan biraan immoo kan ergaa fudhatu. Kan erga dabarsu madda ergaati. Qorannoon ergaa kana immoo namoonni xiyyeeffannaa ykn loojikii ergaa isaa akka hubatan godha. Erga fudhattoonni immoo ergicha hiikuudhaan akkaataa ergichaatiin hojiitti jijjiiru.

Barreeffamoonni roggeeyyii feesbuukiitiin maxxanfaman yeroofi dhimma irratti barreeffaman bu'uura gadhachuun haallii (amalli) ergaawwaniis gara gara (taate dhugaa), directive

(qajeelcha ykn ajaja), commissive (kutannoo), expressive (miira ofii ibsuu), effective (hojii irra olmaa), verdictive (kallattii qorannoo duuba isa jiru agarsiisuun), fi quotation (waraabbii) ta'u malu. Akka Sperber and Willson, (1986:245). Dubbiin haalaa yeroo hunda wanta ta'u ifatti hin kaa'u yookiin hin dubbatu. Yaada kana ilaalchisee Spierberitfi wiilsan akka ibsanitti malawwan dubbii haalaa keessatti ni barbaachisu haata'u malee, karaa sirrii ta'een wanti raawwatu yookiin ergaa dabarsu dubbii haalaa kan agarsiisu osoo hin ta'ini waanuma kallatiin jiru ibsa yookiin mul'isa. Fakkeenyaaf haalli qilleensaa boru qorraan oola. Fakkeenya kanarraa wanti hubatamu dubbii duubarra jiru osoo hin ta'in waanuma haala qilleensaatiin walqabatee jiru yaada kenna.

Qooddiwwan haasa gochaa tajaajila isaan kennan irratti hundaa'uun, Yule (1996) kan qoode, "...one general clasfication listis five types of general function performed by speech acts: Declarations, representatives, expressive, directives and Comissives," jechuun qooda.

Akka qooddiwwan kanaatti warreen shanaan kun maal maal akka ta'an akka armaan gadiitti ilaalamu.

Haala ergaawwanii kana ilaalchisee xiinxallii haasgochaa (speech act) waantota sadii irratti hunda'a. Isaniis faayida afaanii, aburri dubbataa (Intenstion of the speaker) fi walitti dhufeenya haala hawaasumma keessatti uumamudha. Das (2005: p172), akka ibsutti saxaxa yaaxxina haasgochaa keessatti qooda fudhattoota afaanicha dubbatan lamaafi isaa ol hirmaachisuudhaan xiyyeeffannoo isaanii maal irratti akka ta'e agarsiisa. Qooda fudhattoota keessaa tokkoo kan ergaa dabarsu kan biraan immoo kan ergaa fudhatu. Kan erga dabarsu madda ergaati. Qorannoon ergaa kana immoo namoonni xiyyeeffannaa ykn loojikii ergaa isaa akka hubatan godha. Erga fudhattoonni immoo ergicha hiikuudhaan akkaataa ergichaatiin hojiitti jijjiiru.

According to Searle, (1979) basic taxonomy, there are five main categories of speech acts. The first one is assertive acts are phrases employed to form in the addressee a specific idea, proposition, or belief. With assertives speakers commit themselves to something being true. The second, Directive speech acts focus on calling the addressee to action, yet do not require the sender to reciprocate any action of his own. Thirdly Commissive speech acts is another type of speech acts that relate to committing oneself to a future action. Note that in contrast to assertive speech acts, commissives are not based in current facts. The fourth type of speech act is expressive speech acts that based on psychological states and relate to the expression of feelings or emotions to the receiver. Expressive speech acts reflect affective reactions to a situation, and therefore are not necessarily based on assertions of fact.

Akka yaada armaan olii kanarraa hubachuun danda'amutti adeemsa hasgochaa keessatti ergaa keenya dabarsuu ilaalchisee hasgocha bakka addaddaatti qoodnee ilaalla. Qooddiin isaanii kunis akkataa istanzaan galewwaani of danda'uun amala ergaa kan biroo waliin utuu wal hin kippiin adda baasuu. Isaanis: assertive (taate dhugaa), directive (qajeelcha ykn ajaja),

commissive (kutannoo), expressive (miira ofii ibsuu), effective (hojii irra olmaa), verdictive (qorannoo maaltu duuba isa jira), fi quotation (waraabbii) ta'u. Barreeffamoonni rogeeyyii feesbuukiitiin maxxanfaman yeroofi dhimma irratti barreeffaman bu'uura gadhachuun kaneen ergaa darbuuf yaadame bu'uura godhachuun fayyadamuu ta'a.

Yaada armaan olii waliin wal qabatee qooddiwwan haasagochaa tajaajila isaan kennan irratti hundaa'uun, Yule (1996) kan qoode, "...one general classification lists five types of general function performed by speech acts: Declarations, representatives, expressive, directives and Comissives," jechuun qooda. Akka qooddiwwan kanaatti warreen shanaan kun maal maal akka ta'an akka armaan gadiitti ilaalamu.

2.6.1. Ibsachuu (Expressive)

Gosti qooddii ibsachuu kan irratti xiyyeeffatu, waantoota miira dubbataatti dhaga'amaniidha. Kunneenis Gammachuu, Gadda, Jaalala, Dhukkubafi kkf. Haalli akkanaas kan osoo dubbataan hinyaadin tasa itti dhaga'amuudha. Dubbataan kunis jechootatti gargaameeti addunyaa ibsa. (make words to fit the world in feeling) Fakkeenya: Ishoo! reefu ta'e! Akka has gocha kanaatti osoo dubbataan hin yaadiin miira tasa itti dhaga'ame ibsate. Uu---uu---uu nan bada! Haas gochi kun miira gaddaa tasa itti mula'ate haala itti ibsateedha. Uuf- Garaan na ciniina: kun miira dhukkuba itti dhaga'ameetti haala itti ibsateedha.

Yaada kana ilaalchise, Fahim (2016) yeroo dhimma wayii ibsachuudhaa ibsu akks jechuudhaan lafa ka'a.

Expressives is a form of speech that serves to express or show the psychological attitudes of speakers towards a situation. Such as: Thanking is to express to someone that you are pleased about or are grateful for something that they have done, Congratulating is to praise someone and say that you approve of or are pleased about a special or unusual achievement.

Ibsachuun akkaataa dubbii ta'ee kan namni dubbatu yaada dhuunfaa isaa haalota addaddaa irratti ibsa kennuudha. Fakkeenyaaf, Yeroo namni tokko waan tokko nuuf raawwatu ni galatoomfanna. Galatoomfachuun keenya kun gosa hasgochaa kana jalatti ramadama. Gosa hasgocha kanaa gara itti fayyadama feesbuukiitti yoo fidne. Namootni yaada dhuunfaa isaanii waanta isaanitti dhaga'ame jechootaan baasanii haala nama arkisuun galatoomfachuuf yaalu. Kun ammoo akka isaan dabaree dabaree dhegeettii isaanii fi raawwii isaaniif akka galateeffatan isaan taasisa.

2.6.2. Qajeelfama (directives)

Gosti hasgocha kanaa dubbataan waan tokko argachuu yookan sirreessuuf haasa itti gargaarramuudha. Haasgochi kun addunyaa sirreessuuf jechootatti gargaarama (Make the world fit words in wants). Fakkeenya: Maaloo! qalama kee naaf ergisi! Dubbataan kun haasaa isaa keessatti ergaa lama dabarfate; qalama akka hinqabne, Akka qalama kennuuf. Balbala sana hinbaniin. Balbala sana yoo bane adabni duubarra akka jiru itti hime. Buna kana yoo siitti tole naaf tumi. Haasaa kana keessatti inni tokko fedhiin gaafachuun jira gama biraa ajaja itti dabarseera.

2.6.3. Waadaa (Commissives)

Haasgochi kun dubbataan waan fuula duratti raawwatu waadaa galuu agarsiisa. Gosti hasgocha kanaa haalli tokko fuulduratti raawwachuu jechootaan agarsiisa (make the world fit words in intended). Fakkeenya: Booda biyya kootti nana deebi'a. Hamma akka biyya hinjirreefi biyyatti akka deebi'uu kan agarsiisudha. Barattoota hunda nan dabarsa. Tokko namni kun barsiisaa ta'uu, akkasumas barattoota hundaaf qabxii gahaa kan kennu ta'uu agarsiisa. Walumaagalatti qooddiwwan haasgochaa hayyootaan kenname haala dubbiin haasgochaan deeggaramee itti dhiyaatu kan agarsiisudha.

2.6.4. Labsii (declarations)

Gosti qooddii kanaa haasaan haala (addunyaa) irra jirtu tokkoratti dhiibbaa gahuudha. kana jechuun miidiyaa hwaasaa fayyadamuun hasgochi nuti goonu dhimma wayitawwaa addunyaan keessa jirtu irratti dhiibbaa geessissuu kan danda'uudha. Qooddi haasgochaa kana keessatti qaamni taatee kan raawwaatu dhaabbata keessatti raawwaatamu sana keessatti gahee guddaa kan qabuu ta'uu ibsa.

2.6.5. Bakka Bu'aa (Representatives)

Gosti hasgocha qooddii kanaa dubbataan waanta dhiyeessu kana dhugaa ta'uu yookan immoo ta'uu dhiisuu isaa mirkaneeffateedha. Adeemsa kana keessatti dubbataan kun ergaa inni yookaan isheen dabarsu/tu qaama dubbatamuuf qabaachuu qaba. Akkasumas, Dubbataan ergaa sanaa Addunyaa(haala) bakka bu'ee dubbata. Gosti hasgocha kanaa jechoota humna qabanitti fayyadamuudhaan haalota jiran namoota hubachiisuun ergaa dabarsuu barbaade tokko sammuu namootaa irratti fe'a.

2.7. Fayyadama Jechootaa

Jechoonni haala qindoomina qabuun yoo ijaaraman dhaggeefataa yookaan dubbisaa itti gargaarramuuf ergaa ifa ta'e dabarsuu danda'a. feesbuukii keessattis fayyadamni jechootaa

haala gaarin qindaa'ee kan dhiyaatudha. Fayyadama jechoota barreeffamoota fuula feesbuukii roggeeyyii miidiyaa irratti argamaniis qorattuun haala armaan gadiin ibsteetti.

2.7.1. Filannoofi Qusannoo Jechootaa

Fayyadama afaanii keessatti filannoon jechootaa faayidaan isaan qaban hedduudha. Roggeeyyii miidiyaa hawaasaas barreeffamni isaan maxxansan hordoftootaafi hiriyoottan isaanii biratti fudhatama akka argatuufi ergaan dabarsuu barbaadanis salphaatti akka hubatamuuf jechoota filatanii fayyadamu. Wolff (2000) fayyadama afaanii sirriitti hubachuuf gaaffilee akka yoom, eessatti, maaliif akkamitti, maaliin, eenyuuf kkf gaaffilee xinqooqa hawaasaa walqabatan kaasuun hubachuun akka danda'amu addeessa. Fayyadama afaanii yeroofi iddoo murtaa'e tokkotti ragaa baay'ina namoota dubbataniifi afaanota naannoo sanatti dubbataman, haala akkamii keessatti akka dubbataman ilaalchaafi amantii afaanicharratti namni sun qabu kan hammatudha.

fayyadamni jechootaa barreeffama feesbuukii keessatti argamuu karaa ifaa ta'een ergaa barbaadame akkuma dabarsu, hiika dhokataas ni qabaata. Hiika dhokataa jechuun hariiroo jechi tokko waantota ykn taatee hawaasa waliin qabu akka calaqqisu Lyons (1995) ibsee jira. Kanarraa wanti hubatamu barreeffamoota feesbuukii keessatti jechoota aadaa/qooqa/ hawaasaa keessa jiru fayyadamuun ergaa barbaadame, dhugaa ykn taatee jiru ibsachuutu jira. Kanaafuu barreeffamoonni feesbuukii itti fayyadama jechootaa kan guutamedha.

Filannoon jechootaa kunis jechoota hiika kallattii qaban (denotative meaning) fi jechoota hiika al-kallattii qaban (connotative meaning) jedhamuun bakka lamatti ilaaluu ni danda'ama. Ergaan barreeffamoota feesbuukii kunis hiika kallattiifi alkallattii waan qabuufi yaada ergaan isaa dafee hubatamuufi xiinxala gadifageenyaan maalitti gaalcha jedhamee ergaan isaanii kan hubataman qabu jechuudha.

Lyons (1995) Fayyadamni jechootaa ilaalchisee akka ibsutti barreeffama fuula feesbuukii roggeeyyii keessatti argamu karaa ifa ta'een ergaa barbaade akkuma dabarsu, hiika dhokataas niqabaata. Hiika dhokataa jechuun hariiroo jechi tokko wantoota yookaan taatee hawaasa waliin qabu kan calaqisiisu jedhee jira. Kana irraa wanti hubatamu roggeeyyiin miidiyaa hawaasaa jechoota aadaa/qooqa hawaasa keessa jiru fayyadamuun ergaa barbaadan, dhugaa yookiin taatee jiru ibsu jechuudha. Kanaafuu, ergaan barreeffama feesbuukii roggeeyyiidhaan maxxanfamu itti fayyadama jechootaa hedduun kan guutamedha.

2.7.2. Irradeddeebii Jechootaa

Barreeffamoota feesbuukii keessatti irra deddeebiin jechootaa bal'inaan mul'ata. Kun immoo ergaan barreeffame sun xiyyeeffannoo akka argatuuf qooda ol'aanaa qaba. Irradeddeebiin

jechootaa kun kan argamu sagalee, jechootaafi gaalee barreeffamoota keessattidha. Sagaleen irradeddeebiin mul'achuu, jechoonnii yeroo lamaafi isaa ol irra deddeebi'amuufi gaalewwan barreeffamicha keessa jiru irra deddeebi'amuun ergaan akka darbuuf barbaadame xiyyeeffannoo akka argatu dubbisaanis maaliif akka irra deddeebi'uun akka barbaachise hubatee akka ilaalu taasisa. Fayyadammi afaanii fuula feesbuukii rogeeyyii jechoonni hiika walfakkaatan yookiin walfaalleessan qabaachuu ni danda'a" jedha.

2.7.3. Jechoota Moggoo

Jechootni walii isaaniif moggoo jedhamuuf galumsa kamiyyuu keessatti bakka walbu'uun hiika walmadaalaa ta'e qabaachuu qabu. "Total synonymy implies that the synonyms, first, have the same range of meanings and, second, are substitutable for each other in all relevant contexts without changing the meaning of the sentence as a whole," (Geeraerts,2010).

Haata'u malee yaada kana faallessuun Addunyaa (2016:112) yoo ibsu, "Jechootni hiika walfakkaatu qaban moggoo walii ta'uu agarsiisa. Moggummaan kunis walitti dhihaata malee guutumatti tokko ta'uu hin danda'an." Yaadni kun kan agarsiisu moggoon guutuu afaan keessa akka hin jirreedha. Roggeeyyiin feesbuukii barreeffamoota Afaan Oromoon maxxansan keessattis jechoonni akkasii faayidaaf oolu. Akkasumas, jechoota kunneen yeroo fayyadamnu haala ifaa fi hubatamaa ta'een haala galumsaa keessatti fayyadamuun gaarii akka ta'e ibsama.

2.7.4. Jechoota Hiika Faallaa Qaban /Antonymous/

Enkarta (2009) yoo ibsa itti kennu, "words with opposite meaning, a word that means the opposite of another word." jedhee hiika. Yaanni kun kan ibsu, jechoota hiikaa isaanitiin jechoota biroo waliin faallaa ta'an kan qabanii yoota'an hiika irratti garaa garummaa addaa adduummaa fiduun ergaa barreeffama tokkoo caalaatti ifa gochuuf kan danda'u ta'uu nu hubachiisa. Dabalataan hayyuun Cruse (1986). "Antonyms (This term is often used to refer to opposites of any type; here it has a more specific meaning." jechuun ibsee jira.

Jechoonni amala akka kanaa qaban tajaajila keessatti warra hiikaa faallaa walii qabaniifi hiikaan isaanii murtaawaa ta'uu kan mul'isuudha. Kanaaf itti fayyadama jechootaa haala garaagaraa keessattis ta'e gama miidiyaalee hawaasaa keessatti yeroo fayyadamnu xiyyeeffannoo kennuufiin murteessaadha. Sababiin isaa jechootni nuti fayyadamnu jechoota faallaa yaada dabarsuuf kaayyeffannee miidhuu waan danda'aniif.

2.7.5. Gabaajee

Gabaajeen jechoota barreeffama tokko keessa jiran irraa qubee jalqabaa funaanuun mala gabaabsanii ittiin barreessanidha. Haala kanas Geetaachoo (2005) yoo ibsu, barreeffama keessaa qubee jalqabaa funaananii barreessuu akka ta'etti ibsa. Haaluma walfakkaatuun, Brown and Hatch (1995) gabaajeen gabaabbatee kan barreeffamaan taa'uufi dhuma irratti akka jechaatti kan waamamanidha jechuun lafa kaa'u. fkn BBO- Biiroo Barnootaa Oromiyaa. Kunis gama itti fayyadama afaanii miidiyaalee hawaasaa keessatti xiyyeeffannoo guddaa kan barbaaduudha. Sababiin isaa gabaajeewwan hedduun namoota hunda biratti beekamaa miti. Kanaaf si'a tokko tokko hubannaa namootarratti dhiibbaa uuma.

Abbreviations are used heavily in tables, charts, lists, and forms. They're used sparingly in prose. Here are some abbreviation situations to watch for one way to handle an abbreviation that you want to use throughout a document is to spell it out the first time you use it, follow it with the abbreviation in parentheses, and then use the abbreviation in the remainder of the document, <http://wps.prenhall.com/wps/media/objects>.

Akka yaada marsariitii armaan olii irraa hubachuun danda'amutti barreeffama kam keessattiyyuu gabaajee kan fayyadamnu dursinee yoo gabaajeen sun maal akka ta'e ibsa itti kenniineedha. Kana hinta'u taanaan dubbisaa keenya akkum fedhetti akka inni hiika itti kennu taasisa. Kun ammo barreeffama gama miidiyaa haawaasaa keessattis ta'e kanneen biroo keessattis yaada dubbistootaa karaa al kallattii ta'e irra qajeelchuu waan danda'uuf ergaa barreessaan qabatee ka'e tokko galma utuu hinga'in yookaan utuu hin hubatamin hafa. Kun ammo ga'umsa barruu yookaan hasgocha tokkoorratti dhiibbaa qaba.

2.8. Malleen Dubbii

Namoonni walquunnamtii yeroo garaa garaa godhaan keesstti wanta yaadan, fedhan, beekumsa, gadda, gammachuu, ilaalchafi kkf. waljijjiiruuf jecha afaan nigaragaaramu. Afaan kunis dhimma dabarsuu barbaadan kallattiinis ta'e al kallattiin akka dabarsan isaan gargaara. Karaa biraan immoo walii galtee saffisiisuuf jecha akkasumas miidhagina haasawaa isaanii eeguuf namoonni malleen adda addaa nifayyadamu. Malleen kana keessaas malleen dubbii isa tokko dha. Yaada isaanii haala salphaafi dubbataaf akka hubatamuu fi humna qabaachuu danda'uuf malleen dubbii barreeffamootaaf dubbii afaanii keessatti ni fayyadamu. Kanumaan wal qabatee Ogunsiji (2000:12), haala itti fayyadama malleen dubbii akkas jechuun ibsa.

Language may be said to work in two broad dimensions namely literal and figurative dimensions. The literal dimension of language use deploys words in their usual and obvious sense without any additional suggestions. On the other hand, the figurative dimension deals with the suggestive or connotative use of language. Figuration, therefore, implies extended or associative meanings i.e. the use of language in an imaginative manner, to elaborate a thesis or proposition and also to appeal to the emotions of the reader or listener.

Yaada kanarraa akka hubannutti malleen dubbii itti fayyadama afaanii keessatti haala dubbii humna itti horuu irra darbee waanti nuti dubbisaa yookaan dhaggeeffataa biraan geenyu tokko dhimma ijoo dubbii keenyaa sanatti fakkii sammuu keessatti kaasuun ga'ee taphata. Kun ammo, yoomessa kam keessattiyyuu kan dhimma itti ba'amuudha. Malleen dubbii ergaa darbu tokkoof ciminaafi si'aa'inummaa kenna. Birhaanuu (1999:82) "Malleen dubbii akka kaa'utti "Barreeffamaan ala (non literal) wanta tokko waan biroottiin ibsuudha" jedha. Quunnamtii afaaniifi barreeffamaa keessatti Malleen Dubbii faayidaa garaagaraa akka qabudha. Isaanis: hiika iftoomsuuf, fakkeenya ifa ta'e dhiyeessuuf, cimsuuf, walitti dhufeenya uumuuf, wantoota lubbuu hin qabnetti lubbuu horuuf, gammachiisuuf akkasumas bashannansiisuufi irra caalaa tajaajila miidhaginaa namootni gadi fageenyaafi bal'inaan akka yaadan gochuudha.

Malleen dubbii kana barreeffamas keessattis ta'e dubbii afaanii keessatti kan fayyadamnuuf sammuu dhaggeeffataa yookaan dubbisaa tokkoo keessatti fakkii uumuun akka ergaan sun gadi fageenyaan hubatamu taasisa. Malleen dubbii dhugummaa yaada tokkoo kallattiin ibsuu irra wanta hawaasa keessatti kalaqamuun walqabsiisuun fakkii sammuu dubbisaa yookiin dhaggeeffataa keessatti kan mul'isu yookaan kaa'udha. Kun ammo dubbisaan sun dhimma ijoo ergaa sanaa gad fageenyaan xiinxalee akka hubatu isa gargaara. Dabalataan malleen dubbii midiyaalee hawaasaa keessatti fayyadamuu ilaalchisee Reyes (2012 pp.11&23) akka ibsutti:

Figurative language is a means to express the social dimension either to refer to the self, feelings and emotions, or to conceptualize the components of the virtual learning setting. It can be found on almost every web site in a variety of guises and with varying degrees of obviousness. Hence there are reasons that initiate people touse figurative language patterns on social media since language is not a static phenomenon; rather it is continuously changing. Such changes that come from oral language are easily registered and generalized in written language by taking advantage of the new technological platforms, especially, the web-based platforms. In this respect, social media are the best examples concerning the impact of such technologies on language and social habits. Thus, as social media increasingly become more social, the usage of figurative language will become more artistic way of using languagethogh it requires skills to understand the meanings carefully otherwise it leades the readers for confution.

Yaada armaan olii kanarraa hubachuun akka danda'amutti, malleen dubbii kan hawaasni kallattii addaddaan yaadasaa, dhageettii isaa ittiin ibsatu akkasumas kan namootni hubannoo itti horataniidha. Malleen dubbii marsariitii addaddaarratti kan argamu yeroo ta'u haala addaa addaan yaada keenya ittiin ibsachuuf kan itti fayyadamnuudha. Haaluma kanaan kan akka namoonni miidiyaa hawaasaarratti malleen dubbii akkasaan fayyadaman isaan taasisu afaanni yeroo gara yerootti dhiibbaa garaagaraa irraa kan ka'e jijjiiramaa waan deemuuf inni kun ammo yaada af dubbiin fayyadamnu tokko gara barreeffamaatti fidne marsaritti addaaddaa irrati dhoobna yookaan fayyadamna. Kanaaf ammo yeroo ammaa kana kan namoonni baayinaan

yaadasaanii dabarsuuf itti dhimma ba'an miidiyaa hawaasaati. Kanumaan wal qabate, namoonni yaadasaanii bifa bilchaataa fi miidhagina qabuun ergaa dabarsuu barbaadan tokko jechootaan da'hoo godhatanii malleen dubbii adda addaa fayyadamuun ergaa isaanii kan dabarfataniiidha. Haata'u malee, dubbisaan tokko malleen dubbii barreessaan fayyadamee barreesse ergaasaa hubachuun xiyyeeffannoo akka barbaaduufi haala barreessaan sun keessa taa'ee barreessee tilmaamuu hubachuun barbaachisaa akka ta'e heerameera.

Fakkenyaa kana yaa ilaallu;

"Donot invite Ato Abera to the dinner party; he is a wet blanket".

Fakkenyaa kana yoo fudhanne dubbataan yookaan barreessaan hima kana haala nama arkisuufi humna qabuun ergaasaa dabarsee jira. Kana jechuun ammo dhimma kana gara miidiyaa hawaasaatti yeroo fidnu haaluma kanaan malleen dubbiitti fayyadamuun ergaa dabarsuu barbaanne tokko tamsaasuu dandeenya.

Karaa biroon ammo faayidaalee malleen dubbii Kana ilaalchisee, Addunyaan (2014:208) irratti yoo ibsu, "Malleen dubbii fayyadama afaanii haala salphaa ta'een dhaamsa tokko kan namootaaf dabarsuudha," jedha.

Kana jechuun namoonni barreeffama addaddaa bifa addaa aaddaatiin ergaasaanii miidiyaalee hawaasaa kan ta'an garaagaraa irratti maxxansuun yookaan dhoobuun kan dhimma itti ba'aniidha. Kanaaf, malleen dubbii ergaa barreeffama miidiyaalee hawaasaa garaagaraan dabarfachuu barbaadan qaama barbaachisaa ta'etti haala salphaa ta'een dabarfachuudhaan kan isaan tumsuudha. Isaanis: Akkasaa, iddeessa, Nameesaa, Arbeessaa, Fakkoommii, jedhamanii hiikamanii jiru. Malleen dubbii keessaa tokko akkasaadha. Akkasaan gaalee "akka"," hanga", "fakkaata", "nigaha", "nimorka" jedhanitti gargaaramee wantoota adda addaa lama walbira qabee ibsuun sammuu dubbisaa yookiin dhaggeeffataa keessatti suuraa kaasa yookiin hubannoo uuma. Akkuma kana barreeffamoonni fuula feesbuukii rogeeyyii miidiyaa hawaasaa irratti maxxanfamanis malleen dubbii kanatti fayyadamuun ergaa barbaachisaa ta'e dabarsuurratti haala mijataa uumuu irra darbee hubannoo gad fagoo uumuurratti hedduu tumsa.

Karaa biraatiin malleen dubbii sadaadhaan waan lama wal moggaa qabuun yookaan waan tokko waan biraatiin agarsiisuufi ibsuu akka ta'e hayyoonni tokko tokko ni ibsu. Kennedy (1987:128) "Malleen dubbii yeroo waan tokko kallattiin dubbannu wanta biraas faallaan ibsuudha" jechuun yoo ibsu. Dabalataan, Birhaanuu (1999:82), "Malleen dubbii karaa dalgaatiin waan tokko waan biraatiin ibsuudha. Innis walmorkii, walfakkii, namoomsuu, raajjeffannoofi kkf. qaba." jechuun ibsanii jiru.

Yaada kanarraa akkuma hubannutti waan lama walbira qabanii ibsuufi gosoota kanneen of keessaa akka qaban ni hubanna. Dabalataan yaaduma kanaan kan wal qabatu namni Reyes, Antonia jedhamu haala armaan gadiin yaadasaa ibseera.

Figurative language is assumed to intentionally communicate indirect meanings. This type of language entails important challenges, not only for a computational processing, but for a linguistic representation as well. Presenting humor and Irony in terms of their conceptual use rather than only of their theoretical description, figurative language representation is given by analyzing the linguistic system as an integral structure which depends on grammatical rules as well as on cognitive, experimental, and social contexts, which altogether, represent the meaning of what is communicated. Hence, implicit knowledge in texts is extremely useful for achieving good results. Despite such implicit knowledge is often expressed by means of figurative devices such as irony, humor, metaphor, and so on, the figure meaning rarely appear registered in dictionaries. Thus, it must be inferred from context (Reyes, 2012 pp.137-139).

Akkuma yaada hayyootni armaan olii ibsanitti malleen dubbii kan fayyadamnu ergaa tokko haala al kallattii ta'een dhoksaan ergaa saanii kan itti dabarfataniiidha. Kunis barruun nuti fayyadamnu kan caasaa afaanichaa kan giddu galeessa godhateefii, hubannoo namootni qaban, fi haala galumsaa itti fayyadamtoota afaanichaa kan giddu galeessa godhateedha. Kanaaf, hiikni dhokataan bifa malleen dubbiitiin dhi'aatu ammoo hubannoo ga'aa uumuurratti ga'eensaa guddaadha. Malleen dubbii kana gama miidiyaa hawaasaatti fidnee fayyadamuu keessattis bifa mmidhagina fi miira namaa arkisuu danda'uun hubannoo ga'aa uumurratti humna qaba. Walumaa galatti, malleen dubbii kun maqaa adda addaa haaqabaatan malee yaada kalaqaa yookiin haala namoota hawwatuun fakkii wantoota xiyyeeffannoo barbaadanii walbira qabanii ibsuun karaa salphaa ta'een sammuu namootaa keessatti suuraa kaasu. Kun immoo namni tokko wanta isa bira hin jirre haala salphaan akka hubatuuf isa gargaara. Malleen dubbii kunniis muraasni isaanii kan armaan gaditti ibsamaniidha.

Arbeessaan: malleen dubbii keessaa tokkodha. Malleen dubbii kun waan tokko ol kaasuun yookiin gadi buusuun kan dhiyaatu yoo ta'u, Roggeeyyiin feesbuukii barreeffamoota Afaan Oromoon maxxansanis akkuma kana garmalee waa ol kaasuufi gadi buusuun dhiyeessanii kan gootummaafi cimina Saba keessaa ba'anii ittiin ibsatan, gantuufi sobduus kanittiin mufatan ta'uu hubanna.

Addunyaa (2014:214), “*Waan tokko guddisanii hamma arbaa, xinneessanii immoo hanga huubaa taasisuu jechuudha.*” jedha.

Haaluma kanaan barreeffamoonni fuula feesbuukii roggeeyyii miidiyaa hawaasaa irratti maxxanfamanis jechootatti fayyadamanii wanta tokko garmalee ol kaasu yookiin xiqqeessuun waan wanti sun hin taane taasisanii dhiyeessuun jira jechuudha. Fakkoommiin as keessatti qooda guddaa qaba.

Walumaa galatti, barreeffamoonni fuula feesbuukii rogeeyyii miidiyaa hawaasaa irratti maxxanfaman wantoota sammuu dhala namaa keessatti kalaquun yaadolee adda addaa keessatti fakkaattii hawaasni gadi fageenyaan akka hubatan gochuun dhaloota har'aa fayyadamtoota feesbuukii barsiisaa, gorsaa, qajeelchaa, akeekkachiisaa, hubachiisaa tureera, hubachiisaas jira.

2.9. Tarsiimoolee (strategies) Miidiyaa hawaasaa irratti itti dhimma ba'amu

Galma ga'iinsa kaayyoo qabannee kaane tokko ga'umsaan milkaa'uuf tarsiimoo qabachuu fi beekuun dhimma murteessaadha. Tarsiimoo fayyadama afaanii bu'uureffachuun dhimmoota tumsan xiinxalan ni danda'ama. Haaluma kanaan haala itti fayyadama miidiyaalee hawaasaa irrattis tarsiimoo ittiin jijjiirama sammuu namootarratti fiduuf fayyadaman qabaachuun dhimma xiyyeeffannaa barbaaduudha. Khanche, (2013) dhimma tarsimoo miidiyaa hawaasaa ilaalchisee akkas jechuun ibsa.

The four main best strategies step on how to do social media engagement. These include planning, active listening & engagement, publishing high-quality material and monitoring success. In addressing such plans the following major points should be considered. Knowing the target audience, articulating the objectives that you intended to deliver, having convincing messages and high-quality content that enables you to take part in a conversation and considering and managing risks in advance and the like. On the otherhand, better to know how many people are engaging with your social media content so as to keep benchmarks to gauge what works best - sometimes it's difficult to predict what will engage audiences, and what won't, proactively get feedback from your stakeholders, including colleagues and check whether they engage with your social media activity.

Yaadni armaan olii kun bu'uurumaan kan inni irratti xiyyeeffatu addemsa ergaa keenya miidiyaa hawaasarraatti dabarfannuun wal qabatee namni tokko yookaan rogeeyyiin tarsimoo isaan fayyadamuu qaban lafa kaa'a. Tarsiimooleen kunniinis karoorsuu, dhaggeeffatanii itti hirmaachuuf qophii ta'uu, ergaa qabiyyeen isaa ga'aa ta'e maxxansuu yookaan dhoobuu fi milkaa'ina isaaf erreguu dabalata. Kana gochuuf ammo, hordoftoonni keenya yookiin qaamni nuti ergaa dabarsinuuf sana sirriittii beekuu, kaayyoo barreeffama keenyaa addaan baasuu, ergaa nama amansiisu ta'uu fi qabiyyeensa humna kan qabu ta'uu qaba. Dabalataanis, hordoftoota miidiyaalee hawaasaa irratti nu faana hiriiranii jiran addaan baafnee beekuunis qabxii ijoo biraa ta'a. Kunis kan ta'uuf qabiyyee keenya seccaanee addaan baafnee duubduubee keenya tilmaamuuf nu gargaara.

Khanche, (2013) dhimma karoora (planning) fi adeemsa (procedures) namni tokko miidiyaalee hawaasarratti ergaa dabarsuuf keessa darbu yeroo ibsu akkas jechuun kaa'eera.

Quality publishing requires planning to deliver effectively. All messages and posts should be carefully crafted, with appropriate tone and language. To get your message across to the audience, you need to produce good content and then make it available to your audience via social media channels. Multimedia material can very often help to deliver your message more effectively. Share as much varied, interesting, and creative content as possible - this can include photographs, videos, blogs and audio podcasts' indeed to deliver your message effectively, write clearly and concisely for the web, using images and video to bring your message to life. Content should be easy to find and navigate, with a clear layout.

Tarsiimoon karooraan armaan olitti ibsameen walqabate kunniinis kanneen akka karoora qabaachuu kana jechuunis ergaa maalii dhimma maaliirratti bu'aa buusuuf adda baasuu, waliin dubbii yookaan haasbarruu nuti adeemsifnu eenyu waliin akka ta'e qaaccessuu, qabiyyee dubbii yookaan ergaa keenyaa qaaccessinee beekuu, toonii ittiin ergaa keenya dabarsinu madaaluu fi kan kana fakkaatuudha. Yaadni kun ammoo haala itti fayyadama midiyaa hawaasaan ergaa keenya yookaan xiinxala dhimma tokkorratti adeemsifnu ilaalchisee haalli itti fayyadama afaanii keessayyuu jechootaafi ergaa dabarsinuu akkasumas akkaataa itti dabarsinu dhimma tarsiimoo bu'uuraa xiyyeeffannoo barbaaduudha. Miidiyaa hawaasa fayyadamnee ergaa keenya dhoobuu qofa osoo hintaane yaadni yookaan ergaan keenya namoota meeqa akka booji'ee fi of duukaa hiriirsises beekuun murteessaadha. Sababiin isaa kunis dhugaa qabannee kaane keessatti ga'umsa qabiyyeen ergaa keenyaa kan nutti calaqisiisuudha.

Haaluma kanaan tarsiimoon yaad-rimee karoora sirrii kaayyoo siyaasaa ykn xinsammuu hawaasa tokkoo galmaan ga'uuf wixinamu jennee dimshaashumatti kaa'uu dandeenya. Tarsiimoo ijaarsaa tarsiimoo guutuu ykn waamaraa haasbaruuti. Tarsiimoon kun waa maraa eenyummaa saba tokkoo irratti kan xiyyeeffatu yoo ta'u keessumaa immoo tokkoo gochuu, yaada barbachisaa hawaasa keessaa fudhachuun irratti xiyyeeffachuu fi waltumsuu akkasumas addaan baasuu irratti xiyyeeffata. tarsiimoon kun ammoo yeroo mara eenyummaan lammiilee akka waan balaa keessa seeneetti yaaduun eenyummaa kana tursuu, gargaaruu fi golguu irratti xiyyeeffata. Walitti dhufeenyi hawaasaallee akka jabaatuuf sirritti irratti hojjachuu, rakkoo gidduu isaanii akka irrannafaniifi gara tokkootti dhufan gochuu irratti haala mijeessa.

Gama birootiin ammo, tarsiimoo gochaalee rakkoo ykn taatewwan seenaa keessatti rawwataman irratti xiyyeeffachuun kan dabe sirreessuu fi kan gaarii ta'e immoo tursuufi jabessuu ti. Dabalataan, tarsiimoo eenyummaan saba tokkoo gara eenyummaa sirritti lafa qabate gochuu irratti xiyyeeffatuu dha. Eenyummaa waalta'e tokkoo ijaarufi cimsuudhaaf tarsiimoo tajaajiidha. Seenaa eenyummaa saba tokkoo keessaa kan dabe fottoqsanii

baasuudhaan haaromsuu yaaluu yoo ta’u garuu guutummaa eenyumma saba sanaa isa durii irra gara biratti jijjiiruu miti, (Rut, etal:33) “.... aim at dismantling or dis paraging parts of an existing natural identity construct, but usually can not provide any new model to replace the old one.” Yaadi kun kan nutti ibsu tarsimoon kun seenaa eenyumma sirreessu irratti xiyyeeffata jechuudha.

2.10. Barruu Walfakkii

Bakka kanatti qorannaalee mata duree kana waliin walitti dhufeenya qaban yookiin walfakkaatan kan keessaatti dhiyaatanidha. Kanaafuu, mata duree qorannoo kanaan guutummaa guutuutti kan walfakkaatanii hojjetaman hanga ani dubbisetti kan dhiyaate yoo hin jirre iyyuu, kan mata duree kanatti dhiyaatan ni argamu. Haaluma kanaan, qorattuun qorannoo kanaa waraqaalee qorannoo garaagaraa hojjetaman sakkatta’uudhaan waraqaa qorannoo kana waliin walitti dhiyeenya qabu yookaan walitti dhiyaatu jedhamee kan yaadame haala armaan gadiin ibsamee jira. Walumaa galatti, qorannoo jarreen kanaa kallattii bu’aa Afaan Oromootiif hojjachuun Kan walfakkaatu Kallattii qorattuun xiyyeeffatee kaateen fayyadama afaanii barreefamoota Afaan Oromoo feesbuukii irratti waan hin xiyyeeffanneef qorannoo kana kan isaaniitiin adda taasisa.

2.11. Yaaxxina Qorannicha

Qorannoon kamiyyuu kallattiinis ta’e al kallattiin yaaxxina yookaan yaadiddama (theory) bu’uura godhatee adeemsifamu kan mataa isaa qaba. Kana jechuun qorannoon hojjetamu tokko Kan ittiin hubatamuufi xiinxalamu bu’uura sana irratti hunda’ameeti. Haaluma kanaan, qorannoo qorrattuun geggeessite yookaan hojjette kun kan inni bu’uureffatu yaaxxina Ijaarsaa (Social constuctivist theory) ta’a. Sababni isaas adeemsa itti fayyadama midiyaalee hawaasaa keessatti namoonni yaadasaanii, beekumsa isaanii, tilmaammii isaanii, duubduubee yaada addaaddaa irratti qaban kan ittiin waliif qoodaniidha. Kanaaf hordoftoonni miidiyaalee hawaasaa kunkan namoonni akka madda beekumsaa fi odeeffannoo wayitawwaa ta’an itti walii qooduun itti beekumsa yookaan hubannoo argataniidha. Yaada kana ilaalchisee, Fosnot (2005) akka ibsutti akka armaan gadiiti kaa’eera.

Technology and Social Media have changed the way that we communicate in society. As related to language learning, many of these communication and interaction changes coincide well with the tenants of social and cognitive constructivism. In terms of the online media for facilitating constructivist learning, the discussion boards featured as aiding in the elicitation of prior knowledge, which was the first criterion for constructivist learning.

Yaada kana irraa akka hubannutti midiyaaleen hawaasaa fi teknoloojiin ammayyaa kanatti dhimma ba’uun akkaataa isaan itti walii galtee uuman kan isaan tumsuu fi adeemsa isaan

duraan ittiin waliigalan caalaa miidiyaadhaan walitti dhufuun waliigaltee uumuun kan isaan itti barataniidha. Kun ammoo gama yaaxxina afaaniitti yeroo fidnuu yaaxxina ijaarsaati kan ramadamuudha. Dabalataan ammo,

Social constructivists view learning as a social process in which people make sense of their world by interacting with other people (Isaacs, 2013). Learning in a social constructivist environment is supported by collaboration. Collaboration is a social process and leads to learning being not only active, but also interactive (Isaacs, 2013). Social constructivists believe in the social nature of knowledge, and the belief that knowledge is the result of social interaction and language usage, and, thus, is a shared, rather than an individual, experience (Prawat & Floden, 1994).

Hayyoonni armaan olii akka jedhanitti ammo yaaxxinni ijaarsaa kan namoonni keessatti namoota kan biro waliin walitti dhufuun hubannoo itti argataniidhaa jedhu. Akkasumas, beekumsi bu'a hariiroo walitti dhufeenya hawaasaati ilaalcha jedhu qabu. Kanarraa ka'uun qorannoon adeemsifame kun kallattiidhaan yaaxxina ijaarsaa (Social constructivism Theory) kan bu'uurafateedha.

SADII: BEEDDUUBA, SAXAXAAFI MALA QORANNICHAA

Boqonnaa kana keessatti wantootni dhiyaatan: beedduuba (paradigm), saxaxa qorannichaa, madda odeeffannoo qorannichaa, mala iddattoo qorannichaa, filannoo iddattoo, meeshaa funaansa odeeffannoo, mala qaaccessa odeeffannoo qorannichaafaatu wal duraa duubaan dhiyaataniiru.

3.1. Beedduuba

Fayyadamtoonni feesbuukii Afaan Oromootiin dhimmoota adda addaarratti yaadolee adda addaa maxxansan yeroo dhiyoo asitti heddummachajiru. Fayyadama feesbuukiin walqbatee eenyummaan nama sanaa sirriitti adda ba'ee beekamuu dhabuufi yeroodhaa yerootti jijjiiruusaaniis dhimma ulfaata ta'u iyyuu, feesbuukiin dirree dhimmoota siyaasaafi hawaas diinagdee irratti yaada ofii maxxansuudhaan irratti mari'ataniifi qeeqaafi gorsa ittiin kennan ta'uusaatiin, haala qabatamaa sosochii siyaasaa sadarkaa biyyaafi naannootti adeemsifamaa jiru irratti fayyadamtoonni fees buukii Afaan Oromoon ergaawwan maxxansan heddumataniiru.

Barreeffamoonni maxxaffaman kunneen ergaawwan dhokataafi mul'ataa adda addaa qabatanii asi ba'aatti jiru, kanaaf ergaa dabarfachuuf afaan akkamiitti dhimma ba'u kan jedhu ilaaluunis dhimma murteessaadha. Qorattuunis qorannoosheef ragaa barreeffamaa argachuuf roggeeyyii miidiyaa hawaasummaa feesbuukii Afaan Oromootiin barreessan kaayyoo isheef akka mijatutti filattee yeroos daangessiteetti. Kanaaf, yeroon sosochii siyaasaa Oromiyaa keessatti adeemsifamaa tureefi hooggansi haaraan sadarkaa naannootti hojii eegale haaromsa diinagdee Oromiyaa jechuun hojiitti seenee asi ji'oota roggeeyyiin feesbuukii barreeffamoota Afaan Oromoon maxxansan kanneen fuulli maxxansa isaanii biyya keessa jiraachuu isaanii ibsu hordoftoonni isaanii kumaatamaan dabaluufi guyyaatti yeroo lamaafi isaa oli maxxansaani irratti xiyyeefachuun qorannoon adamsifamuu akka qabu amaname. Kunis ergaan maxxanfamu barbaadamaa ta'uufi heddummachuun isaa fayyadamni afaanii jiraachuuf akeektuudha.

3.2. Saxaxa Qorannichaa

Qorannoon kun saxaxa ibsaan kan buureffatee yeroo ta'u; Sababa qorattuun akkamtaafi mala ibsaa fayyadamteefis, akkuma boqonnaa tokkoffaa keessatti ibsamuuf yaalametti xiyyeeffannoon qorannoo kanaa inni guddaan ittifayyadama afanii barreeffamoota miidiyaa hawaasummaa feesbuukii keessatti yeroo dhihoo asitti roggeeyyii miidiyaa hawaasummaa feesbuukiitiin maxxanfamaa jiran xiinxaluun ibsuudha. Kanaafuu, qorattuun odeeffannoo funaantee qaaccessuuf mala qorannoo, madda odeeffannoo, mala iddattoo, meeshaa odeeffannoon ittiin funaanamu sakkata'a dookimentiifi malli qaaccessa odeeffannoo duraa duubaan ibsameera.

3.3. Mala Qorannichaa

Qorannoon kun kaayyoo gaggeeffamuuf irratti hundaa'uun mala qorannoo filatame qaba. Kunis mala qorannoo akkamtaatiin kan gaggeeffameedha. Sababni isaas akaakuun qorannoo

bu'uuraa gaaffilee maaliifi akkamitti? jedhaniif deebii barbaaduuf kan gaggeeffamu waan ta'eef malli qorannoo akkamtaa ammaa karaa deebiin kun itiin deebifamuufi filatamaa waan ta'eefidha.

3.3.1. Mala Iddatteessuu

Qorattuun fayyadama afaanii barreeffamoota feesbuukii xiiinxaluu irratti waan hojjattuuf roggeeyyii miidiyaa hawaasummaa fuulli feesbuukii isaanii biyya keessa jiraachuu isaanii mullisuufii hiriyoootaafi hordofoota 5000 oli qaban irratti xiyyeefachuun qorannoo ishee gaggeessiti. Roggeeyyiin kunneen warreen biyya keessa ta'anii maxxansan ta'uun ammoo qorannoo kanaaf dhiyeenya qabaachuu isaanii mirkaneessa, keessumattuu namoonni kun .sosochii siyaasaafi diinagdee sadarkaa naannootti eegalame keessatti adda dureen hirmaachaa biyya keessa ta'anii yaada wal deeggaruufi wal falmisiisu irratti yeroo gara garaatti barruu adda addaa qabu barreessaa turan. Roggeeyyiin kunneen enyummaan isaanii maqaa isaanii isa sirriin, suuraa mataasaaniin fuula feesbuukii eenyummaa isaanii isa sirrii ibsuun ergaa maxxansu. Kanas qorannoo kanaaf madda amanamaa akka ta'aniif qaamaan gaafatamanii fuula feesbuukii kan mataasaanii ta'uun mirkanaa'eera.

Malli iddatteessuu qorannichaas akkayyoo ta'a. Kanaaf, feesbuukii irratti barreeffamoota roggeeyyii miidiyaa hawaasummaa biyya keessaa afran dhimma adda adda irratti yeroo baay'ee Afaan oromootiin maxxansan qaama qoranno kanaa ta'aniiru. Bu'uuruma irraa ka'umsi qorannoo kanaa haaromsa diinagdeefi siyaasaa yeroo dhihoo asitti Oromiyaa keessatti gaggeeffamaa jiru ta'uusaati. kanaan dura dhimma siyaasaafi diinagdee irratti bilisaan yaada ofii feesbuukii irratti maxxansuun waan hinturreef filannoon iddattootaa haala haaromsa diinagdeefi siyaasaa yeroo dhiyoo asi uumameen kanneen barreeffamoota adda addaa haala jiru bu'uureeffachuun osoo addaan hin kutin walitti fufiinsaan maxxansan iddatteeffata. Maxxansi barreeffama fuula feesbuukii isaaniis guyoota waliitti anaan 15f ji'a Sadaasa,2010 keessaa ergaa walitti qabamaniin booda fayyadama afaanii, haala ergaafi tarsii moo isaan itti fayyadaman bu'uura godhachuun qinda'aniiru.

3.4. Madda Odeeffannoo

Maddi qorannoo kanaamadda odeeffannoo lammaffaa ta'a. Haata'utii odeeffannoon kun kallattiin barreeffamoota ergaa gara garaa qabatanii fuula fees buukii roggeeyyii miidiyaa hawaasaa irratti dhoobaman waan ta'aniif qorattuun barreeffamoota kana buusuun ragaa dookimantii gootee qabatteetti.

Ragaan barreeffamaa kun ammoo fuula feesbuukii roggeeyyii miidiyaa filatamuun iddatteefaman irraa akka ta'e mirkaneessuuf maqaafi suuraa namoonni kunneen eenyummaa isaanii ittiin ibsatan waliin kan buufamedha. Feesbuukii irratti sagaleen, suursagaleen, fakkiifi kanneen biroon ergaan kan darbu ta'us qorannoo kanaaf kan bifa barreeffamaan ergaa dabarsan qofatti dhimma ba'ama.

3.5. Meeshaalee Odeeffannoon Ittiin Funaanamu

Qorattuun qorannosheef ragaa barreeffamaa argachuuf roggeeyyii miidiyaa hawaasummaa Afaan Oromootiin barreessan kaayyoo isheef akka mijatutti filattee yeroos daangessiteetti. Kanaaf, qorattuun ragaa barbaachisaa ta'e irraa argachuufbarreeffamoota fayyadamtoota feesbuukii qorannoo kanaaf filatamaniin Sadaasaa keessaguyyoota kudha shaniif walitti fufiinsaan sa'atii gara garaatti maxxanfaman irratti gargaaramte.

3.5.1. Sakatta`insa Dokmentiwwanii

Sakatta`insi dokmentiwwanii ragaalee barreeffamaan jiru kamiyyuu kanneen gaaffiiwwan qorannoo waliin hidhata qaban fayyadamuu akka ta'e Bell (1993) ibseera.

Meeshaa odeeffannoon ittiin funaanamu qorannoo kanaaf feesbuukii fayyadamuufi keessumattuu hordoftuu jalqabaa roggeeyyii miidiyaa filatamanii ta'uudha. Kanaafis qorattuun feesbuukii haaraa dhimma kanaaf banatte. Roggeeyyiin filataman kunneen bayyina hiriyyootaa kaampanii feesbuukiin daanga'ee jiru 5000 irra waan darbaniif gaaffii hiriyyummaa erguufiin waan hindand'amneef gaaffii hordoftummaa erguufiin hordoftuu roggeeyy kanneenii taateetti.

Qorattuun fayyadamtuu miidiyaa hawaasummaa feesbuukii erga taate waggoota shanii ol taatus pirofaayii jalqabaatiin ergaawwan roggeeyyii kanneeniin dhoobaman dafee bira ga'uu dhiisuu danda'a, ergaawwan hiriyyoota biroos bakka waan qabatuuf. hordoftuu jalqabaa (see first) roggeeyy kanneenii ta'uun ergaan dafee akka bira ga'uuf gargaara. Kanaaf meeshaan odeeffannoon ittiin funaanamu dokimentoota fuula fees booki roggeeyyii miidiyaa hawwaasaatiin afaan Oromootiin dhoobaman kan guyyoota walitti ananii kan guyyoota kudha shaniiti.

3.6. Mala Qaaccessa Ragaalee

Qorannoon kun haala itti fayyadama afaanii, haala ergaa barreeffamoota afaan Oromoo roggeeyyiin maxxanfamaniifi tarsimoowwaan ergaa barreeffamoota fuula feesbuukii roggeeyyiaacceessuuf kan gaggeeffame dha. Haaluma kanaan barreeffamoota afaan Oromoo roggeeyyiin maxxanfaman kan ergaan isaanii walfakeenya qabu bakka tokkotti yookiin toora

tooraan akkasumas, jecha jechaan ilaaluu hiika kan itti kenname yoo ta’u, fayyadama jechootaa achi keessatti argaman fakkeenya isaa wajjiin toora tooraan akkasumas tarsimoo waligalaa ibsuu keessatti gahee afaanni qabu tokko tokkoon qaacefameera. Malli qaaccessa ittiin dhihaatus mala seenessaa fi ibsuunidha.

BOQONNAA AFUR: DHIYEESAAFI QAACCESSA RAGAALAA

4.1. Seensa

Boqonnaa kana jalatti bakka ragaaleen toora feesbuukiirraa fudhatamantu dhiyaachuun itti qaaceffamu. Qaaccessi kunis ragaalee xiyyeeffata rogeeyyiin feesbuukii Afaan Oromootiin maxxansan irratti xiyyeeffata.

Ragaaleen Afaan Oromootiin rogeeyyii fuula feesbuukii isaaniirratti maxxanaan moodela Fairclough (1992) faana bu'uun sadarkaalee sadiitti qaaccessamuun odeeffannoon isaan dabarsan addaan ba'a. Sadarkaan jalqabaa uunka xinqooqaa barreeffama isaanii keessatti rogeeyyiin filatamaan fayyadaman addaan baasuun ibsuudha. Sadarkaan lammataa ammoo ergaa uunka xiinqooqaa ibsaman sanaan darbuufi haala uunkiifi hiikni rogeeyyiin fayyadaman sun keessatti dhimma ba'aman hiikuu dha. Tarsiimoon ergaan sun ittiin darbes sadarkuma kana keessatti xiinxalama. Sadarkaan sadaffaan ammoo dhiibbaa ergaafi haalli barreeffamoonni rogeeyyii sun keessatti dhimmi ba'aman geessisan ilaalchaafi gartummaa rogeeyyii sanaafi irraa jalummaa aangoo haasaa isaanii keessatti mul'atu addaan baasuudha. Kanaanis gaaffiileen qorannoon kun galmaan ga'uuf qabatee ka'e sadan deebii argatu.

Haaluma kanaan qaaccessi ragaalee qorannichaa mataduree adda addaa jalatti geggeeffamee jira. Matadureewwaan kunis fayyadama jechootaa, malleen dubbii, haala ergaa barbaadamee tarsiimoo ergaan barbaade ittiin darbuufi dhiibbaa isaa fa'i. Kanatti aansuun ragaalee dabalee keessaa fudhatamaniin deggeruun xiinxalli mata dureewwan kana irratti taasisama.

4.1.1. Filannoo Jechootaa

Yaada sammuu keenya keessa jiru dubbistootaafi dhaggeeffatootaaf kan dabarsinu jechoota yaada keenya bakka bu'an filachuudhaan. Haala kanaan jechootaan yaada yookiin wanta nuti dhagaayame ittiin ibsanna. Geetaachoo (2011:56). Jechoonni rogeeyyiin feesbuukii fayyadamanis kaayyoofi tarsiimoo isaan bu'uura godhatan irratti hundaa'ee filatamaafi jecha tokkoon ergaa jabaan darbuu akka danda'uuf yaadamee faayidaaf oola.

4.1.2. Fayyadama Jechaa

Mata duree kana jalatti jechoota rogeeyyiin barreeffama isaanii kessatti fayyadamaan fuula feesbuukii irratti maxxansantu ibsamu. Rogeeyyiin filataman akkuma barreeffama isaanii irraa hubachuun danda'ametti, jechoota bifa/haala garaagaraatiin itti fayyadamanii jiru. Isaan keessaa muraasni jechoota yaadaa bakka bu'an (abstract words), jechoota hiika walfakkaatu qaban, jechoota hiikaan walfaallesaan, jechoota waliin deemaniifi warra qaama guddaa qaama xiqqaatti hidhan/adda baasanidha. Mata dureewwaan xixiqqaa kanas ragaalee dabalee

jalaa keessaa fakkeenya muraasa isaanii fudhachuun akka armaan gadiittin ibsuu yaala.

Gabatee 2: Filannoo fi haala itti fayyadama Jechootaa

Mata Duree Qaaccessaaf Dhihaatan	Koodii Iddattoo	Lakk. Dabalee	Ragaalee Qaaccessf Dhihaatan
Haala Itti fayyadama filannoo Jechootaa Miidiyaa Hawaasaarratti	A	3	<i>...Sabboonummaa Dhugaa</i>
		4	<i>Dhibee lammii ofii dhukkubsatuu</i>
		44	<i>OBN sagalee keenya!</i>
		50	<i>Injifannoo boonsaa</i>
		55	<i>Milkiin lammii ofii utubaa hamilee</i>
		76	<i>Xiiqii jabaa nutti uumuu qaba</i>
		181	<i>Hayyuu Buddeenome</i>
		546	<i>Kamba-kambaa yaa qorqoorroo,</i>
	B	201	<i>Gaaffiin hin furamne hin jiru. Tarsimoodhaan masakamna</i>
		213	<i>Miiraan gulufuun</i>
		214	<i>Gadadoo fi boo'icha oomishuudha kun.</i>
		230	<i>Farra Qabsoo Oromoo</i>
	C	12	<i>Daldala siyaasaatiif</i>
		14	<i>wal gaarreffatee taa 'uu</i>
		33	<i>Qeerroon diina keenya miti, dargaggeessa gaaffii mirgaa gaafateedha</i>
	D	12	<i>Injifannoowwan hanga ammatti sochii haaromsaatiin argaman kunuunsuu fi boqonnaa itti</i>

Gabatee armaan olii kanarraa hubachuun akka danda'amutti ga'ee filannoofi haalli itti fayyadama jechootaa fi gaaleewwanii ergaa bifa humna itti horuun barreessitooni akkasumas rogeeyyiin feesbuukiidhaa itti fayyadaman kan giddugaleessa godhateedha. Kunis namni tokko yaadasaa yookaan ergaa dabarsuu barbaadu tokko jechoota filatee haala galumsa isaaniitiin kan jechootatti dhimma ba'uudha. Haaluma kanaan jechoota gabatee armaan olii keessatti eerameen jechootni kan akka sabboonummaa, xiiqii, milkii, injifannoo, buddeenomuu, farra, miiraan gulufuu, gadadoo, daldala siyaasaaeroofi kan kana fakkaatan kunniin jechootaa fi gaaleewwan haala galumsa addaa addaa keessatti namoonni itti fayyadamuun sammuu dubbistootaa booji'uuf warraaqaniidha. Kun ammoo, namoonni ergaa isaanii akka hubatan gochuurra darbee haala salphaadhaan isaan duukaa akka hiriiran ga'ee olaanaa taphata. Kanaaf, haalli filannoo fi itti fayyadama jechootaa itti fayyadama afaanii gama kamiin jiran keessattiyyuu bu'aa guddaa qaba. Kana waan ta'eef iddattoowwan rogeeyyii feesbuukii armaan olii kunniins jechootatti fayyadamuun dhiibbaa isaan hanga tokko taasisan jijjiirama mulatee fi mullachaa jiru keessatti gumaacha qaba.

4.1.2.1. Jechoota Yaada Bakka Bu'an

Barreeffamoota rogeeyyiin filataman fuula feesbuukii isaanii irratti maxxansan keessatti jechoonnii yaada bakka bu'an hedduutu mul'atu. Akka Ebi (2012) akka ibsutti jechoonni yaadaa bakka bu'amaa ijaan argamuufi harkaan qaqqabamu tookko hinqaban. Kaayyoon jechoota akkasii fayyadamuus namoonni gadifagee yaaduu akka danda'aniif karaa saaquudha. Ragaan qorannoo kanaaf funaanamu akka mul'isuttis rogeeyyiin filataman wantoota ijaan argamaniifi harkaan qaqqabaman irra, namoonni bal'inaan haala siyaasaa, dinaagdeefi hawaasummaa Oomiyaa keessatti geggeessama jiran irratti akka yaadaniif jechoota sanatti fayyadamanii jiru. Jechoonni kunis akka armaan gadiitti dhiyaatanii jiru.

Gabatee 2: Jechoota Yaada Bakka Bu'an

Lakk.	Iddattoo	Toora barruu	Ragaa
1.	A	99	... eegalanii xumuruuf himaammati jiraatuu qaba. Himaammati kallattii agarsiisa.
2.	A	100	...koompaasiin xayyaaraaf barbaachisu caalaa himaammati hojiif dirqama.
3.	A	100-101	Himaammata malee hojjatuun waan guyyaa ijaaraa oolan halkan diigaa buluu fida...
4.	A	107-108	... himaammata odeeffannoo tolfatanii tarsiimoo fi malaan odeessa fayyadamuu dha.
5.	A	112	Himaammata odeeffannoo tolfatuu barbaachisa ...
6.	A	113	...ummati keenya himaammata odeeffannoo ifaa fi qajeelaa qabaatuu qaba...
7.	B	359	... biqltuu Tokkummaa Kunuunsuudha
8.	B	362	Tokkummaan Oromoo keessatti umamaa dhufe kana akka hundee godhatu...
9	B	363	... tokkumma amma biqilaa dhufe kunuunsuun kan hunda keenyaati...
10.	B	360	... jaalalaa fi tokkummaa Oromoon qabu agarsiisuu.
11.	B	364	... Tokkummaan gaaddisa keenya, kabaja keenya, furtuu rakkoo keenyaati...
12.	B	365	... walbira dhaabachuun biqltuu tokkummaa kunuunsuudha.
13.	B	361 Tokkummaa jechuunis isa akkasiti.

Gabatee armaan olii keessatti lakkoofsa 1-6 tti jechi himaammata jedhu deddeebii barruu keessatti qabuufi yaada bakka bu'ee dhiyaateen xiyyeeffannoo argateera. Barruun iddattoo Agabatee dhiyaate keessatti eerame odeeffannoo haraa kennuun barsiisuu irratti kan fuulleffatedha. Jalqabuma barreeffamichaa irratti gaaffiidhaan eegala. Kunis waa himuuf akka deemmu agarsiisa. Barreeffama kana keessatti jecha “Himaammata” jedhu kallattii gara garaatiin ibsamuuf yaalameera. Himaammanni-kallattii, eegalanii xumuruuf, hojjachuuf.

Himaamatni barreeffama kana keessatti hanga kompaasiin xayyaaraaf tajaajilu caalaatti faayidaansaa ibsameera. Kanas cimsee hubachiisuuf barreeffama kana keessatti jechoonni “caalaa,” dirqama” jedhantu argamu. Gama biraatiin jechi humna jabaa akka qabus cimsee barsiisa. Jechi-Bilisa nama baasa, waaballeessa, nama bineensatti jijjiira, nama tokkoomsa, dhibeedhas qorichas, humna jabaa ijaara jechuun humna jechi qabu ibsuun fayyadama afaanii jechaan wal qabatee dhufu irratti barnoota jabaa kenna. Afoola Oromoo keessaa mammalsatti fayyadamuunis jecha akka argan baasuun sirrii akka hin taane agarsiisa.” Waan argan hunda hin dubbatan” kan jedhe boolla qayyaati. Kanaaf barruu kana keessatti himaammanni jecha filatamee faayidaaf oole.

Jechi “tokkummaa” jedhu baarruu iddattoo-Btiin (Gabatee1 lakk. 7-13) tti maxxanfame keessatti jecha furtuu taateefi barruu kanaaf hiikkoo ifaa kennitedha. Haala qabatamaa yeroo barruun kun itti maxxanfamee yoo ilaallu jechi ‘tokkummaa’ jettu kun jecha yeroo sanatti barbaachisaafi bu’uuraati. Ummata Oromoo naannoo Sumaaleerraa buqqaa’anii gara naannoo Oromiyaatti as deebi’an rakkoo irraa baraaruu jechi kun gama fayyadama afaanii filannoo jechaa keessatti qooda guddaa ba’aa jira. Akka barruu kanaatti Pireezidaantiin Naannoo Oromiyaa Obbo Lammaa Magarsaa fi koreen qindeessituu lammiilee buqqaa’anii lammiilee dandamachiisuuf jecha filatamaa ‘tokkummaa’tti dhimma ba’uun, jecha kanaaf hiikkoofi fudhatama addaa kennuun dhimma itti ba’aniiru.

4.1.2.2. Jechootaa Hiika Walfakkaataa

Jechootni walii isaaniif moggoo jedhamuuf galumsa kamiyyuu keessatti bakka walbu’uun hiika walmadaalaa ta’e qabaachuu qabu. “Total synonymy implies that the synonyms, first, have the same range of meanings and, second, are substitutable for each other in all relevant contexts without changing the meaning of the sentence as a whole.” (Geeraerts,2010). Haata’u malee yaada kana faallessuun Addunyaa (2016:112) yoo ibsu, ‘Jechootni hiika walfakkaatu qaban moggoo walii ta’uu agarsiisa. Moggummaan kunis walitti dhihaata malee guutumatti tokko ta’uu hin danda’an.’ Yaadni kun kan agarsiisu moggoon guutuu afaan keessa akka hin

jirreedha. Roggeeyyiin feesbuukii barreeffamoota Afaan Oromoon maxxansan keessattis jechoonni akkanaa hedduudha. Kanaaf mee haala armaan gadii gabatee keessatti dhihaateen yaa ilaalu.

Gabatee 3. Jechoota hiika walfakkaataa

Mata Duree Qaaccessaa f Dhihaate	Iddattoo/ koodii	Lakkoof sa Toora Dabalee irratti arraamu	Ragaalee Qaaccessaf dhi'aatan	Bara/ Yeroo keessatti fayyadamame
Jechoota Hiika Walfakkaataa	D	32	Hiyyummaafi gadadoo	Sadaasa 2, 2017
	A	379	Roorriftootaafi kiraasassaabdota	Sadaasa 1,2017, Sadaasa 29, 2017
	B	205	Nagaa fitasgabbii, shiraa fi xaxaa, contrabandistootaa fi saamtota	Sadaasa 14, 2017
	A	404, 402, 390,383	Bilisummaa- qananii, hiyyummaafi doofummaa, Roorroo- gidiraa, Tarsiimoo- karoora, Fira, Hiriyaa	Sadaasa 1,2017

Jechoonni gabatee armaan olii keessatti eeraman ragaa keessaa fudhataman waliin armaan gaditti qaaceffamaniiru. kan akka “Hiyyummaafi gadadoo”

... ummatni keenya sochiiwwan diinagdee hunda keessatti akka hirmaatu haala mijeessuun hawaasa hiyyuumaa fi gadadoo keessa bahe uumuuf qabsoo eegalame cimsnee itti fufsisuu dhimma murteessaa akka ta’e walii galamee jira... Barruu kana keessatti jechoonni hiikaan wal fakkaatan ergaan darbu caalaatti humna akka godhatu gochuuf wal cina hiriiran. Fakkeenyaaf hiyyummaan gadadoo namatti fida; namni osoo qabuu yoo gadadoo ta’e, hiyyeessa malee qaba jechuun hindand’amu. Kanaaf hiyyummaan caalaatti cimaa kan ta’u yoo gadadummaan ibsame waan ta’eef, ergaan akka darbuuf barbaadame caalaatti cimaa akka ta’uuf hiyyummaafi gadadummaan wal cina hiriiran.

“Roorriftootaafi kiraasassaabdota”

...Kanaafuu xiyyeeffannoon keenya hidhamtoota hiiksisuu otoo hin taane caasaa roorriftoota fi kiraa sassaabdota diiguu ta’uu qaba. Kanaaf ammoo, Oromoon bakka jirutti wal haa ijaaru...

Barruu kana keessattis jechoonni wal fakkii qaban jiru roorrisaan eenyu kan jedhuufi kiraasassaabaan ammoo eenyu gaaffii jedhuuf jechoonni kunneen waliif deebii ta'u. kiraasassaabaan roorrisaadha, roorrisaanis kiraasassaabaadha

Nagaa fi tasgabbii, shiraa fi xaxaa, contrabandistootaa fi saamtota

...Nagaa fi tasgabbii qofaan shiraa fi xaxaa contrabandistootaa fi saamtota lafaa fashaleessuu dandeenya.

Hima kana keessatti jechoonni walfakkii cimdii sadiitu jiru. Kana jechuun himni kun ergaa jabaa akka dabarsuuf nagaan tasgaabbiidhaan, shirri xaxaan hiika dabalataa argatee, Kotorobaandistoonnis saamtota ta'uunsanii caalaatti ibsameera. Jechoonni kunneen hiikarratti wal ijaaraa deemu. Dubbisaan yookaan dhaggeeffataan hiika isa tokkoo hanbeekne isa itti aanurraa hiika argachuu danda'a. Gama biraatiin dubbisaan yookaan dhaggeeffataan hiika lamaanuu beeku ammoo ergaa akka darbuuf barbaadame caalaatti hubata. Roggeeyyiin feesbuukii barreeffama afaan Oromoon maxxansanis xiyyeeffannoon isaanii inni ol'aanaan dhimmi siyaasaafi diinagdee Oromiyaa irratti ergaa gara garaa dabarsuu waan ta'eef baayyinaan jechoota wal fakkaatan (moggootti) fayyadamu. Dabalataanis akka iddattoon kan biroon fayyadame yeroo ilaaluu yeroo gabaabduu gabatee armaan olii keessatti heerameen jechoota kana arganna. Isaanis Bilisummaa- qananii, Hidhaa- dararaa, Roorroo- gidiraa, Ajjeesuu- hidhuu, Fira-hiriyaa-toora, Tarsiimoo-karoora

Jechoonni kunneen hiikaan wal deeggaranii jechi tokko isa isa cina jiru jabeessuudhaaf, ergaa barbaadame caalaatti ifa gochuudaaf wal cina hiriiran. Dabalataanis namoonni hiika jechoota barreessitoonni fayyadaman hubachuuf kan danqaman yoo ta'ee haala kanaan salphaatti hubachuu danda'u. kun ammo ammas ergaan darbuuf yaadame citee yookaan rarra'ee akka hinhafnee gargaarurra darbee hubannoo gad fageenyaa akka qabaatan tumsa.

4.1.2.3 Jechoota Hiika Faallaa /antonym/ Qaban

Jechoota kanneen hiika isaanii Cobuluid Dictionary, (2001) yoo ibsu, "Antonym is a word which means the opposite." jechuun hiika kenna. Jechoonni Afaan Oromoo keessatti hiikni isaanii waliif faallaa ta'an barreeffamoota roggeeyyii feesbuukii keessattis bal'inaan mul'ata. Jechoonni waliif faallaa ta'an wal cina hiriiruun dubbisaan yookaan dhaggeeffataan ergaa dubbiin sun dabarsu gam lamaan akka ilaalamuuf karaa bana. Isaanis akka fakeenyaatti

muraasni isaanii kanneen rogeeyyiin feesbuukii gama miidiyaatiin ergaa isaanii qaxxaamursuuf jecha fayyadaman gabatee armaan gadii keessatti dhi'aateera.

Gabatee 4 Haala itti fayyadama Jechoota Hiikaa faallaa qaban

Mata Duree Qaaccessaaf Dhihaate	Iddattoo/koodii	Lakkoofsa Toora Dabalee irratti argamu	Ragaalee Qaaccessaaf Dhihaatan	Bara/Yeroo keessatti fayyadamame
Hiika Jechootaa Faallaa ta'an	A	30	'Bitaa fi Mirga'	November 28, 2017
	A	878	'Diinaafi Firatti'	November 29, 2017
	C	45	'Diinaafi Firatti'	November 19, 2017
	A	80	'Alaafi keessaa'	November 26, 2017
	A	387	'Bu'aa-kisaaraa'	November 1, 2017

Gabatee kana keessatti jechoonnii faallaan dhiyaatan ragaalee keessaa fudhatan waliin dhiyaachuun armaan gaditi qaaccesamaniiru.

“Of duraaf sagaleen keenya, OBN gaafa nama dubbisu bilchinaan bitaa mirga laaluu qaba.”

Barruu kana keessatti mirgaafi bitaan walii faallaadha. Haata'u malee jechoonni kunneen walii faallaa ta'uun isaanii ergaa himicha keessa jiru akka jabaatu godheera. OBN kallattii tokko qofaan ilaalee dhimma uummataa irratti hojjachuu hinqabu, bitaa mirga ilaaluun kan darbeefi kan har'aa akka wal bira qabnee xiinxalluuf nu gargaara. Kanaaf jechoonni kunneen wal cina faallaa ta'anii galuun bita maaltu jira? Mirgawoo? Gaaffiilee jedhaniif deebiin akka barbaadamuuf fucha kenna.

“Diinaafi firatti”

“Oromoon rakkoo isa mudate qolatuuf gahumsa qaba. Kana diina fi firatti mullisuu barbaachisa.”

Ergaan hima kanaas dhugaa jiru hundumatu beekuu qaba, Jecha hunduma jedhummo firaa fi diinaan bakka buuseera. Kana jechuun firris diinnis haabeeku jechuuf. Hundumatu beekuu qaba jechuu caalaa adda baasee diinaafi firatti qoodeera kanneen dhugaa kana beekuu qaban.

“Diinaafi firatti”

“DhDUO ammas akkuma kana duraa Oromoota diinaa fi firatti qoqqoodee deemuu qaba ykn jijjiirama agarsiisuu hin qabu jedhanii yaaduun akkamitti Oromoof yaaduu akka ta’e ifa miti.”

Hima kana keessattis jechoota waliif faallaa diinaafi fira jedhani agarra. Asi irratti immoo adda baasuun hinbarbaachisu qooddiin Oromoo firaafii diinatti adda fo’uu bu’aa hinqabu jechuuf. Tokkummaafi ga’umsa uummanni Oromo qabu firaafi diinni beekuu akkuma qabu, Oromoo firaafi diinatti addaan baasuun garuu sirrii miti jechuuf jechoonni kanneen barruu rogeeyyii kanneenii keessatti dhimma itti ba’ame.

‘Alaafi keessaa’

...atileetoti keenya beekamtii qaban faayidaa ummataaf oolchuu qabu. Alaa fi keessatti sagantaa fiigichaa qopheessuun lammii ofii utubuu qabu....

Hima kana keessatti jechoonni waliif faallaa ta’an alaafi keessaa kan jedhan yoo ta’u, daangaa namoota hirmaatanii bal’isuuf eessaayyuu kan jedhu hiika bal’aa ergaa darbuuf uumuuf wal cina dhufan.

‘Bu’aa-kisaaraa’

Jechoonni kunneen ergaa wal fakkaatu kan hin qabne jechi tokko isa bira jiru caalaatti akka ibsuuf wal cina hiriiran. Kunis ergaan jecha isa tokkoo kan namaaf hubatamu yoo ta’e inni cinaasaa jirummoo faalloomuudhaan ergaa barreeffamicha keessa jiru caalaatti ifa gochuuf gargaara.

Dhimma haala itti fayyadama jechootaa gama miidiyaalee hawaasatinn keessattuu jechootni rogeeyyiin siyaasaa toora feesbuukii isaaniirratti fayyadaman qorattuun sakatta’uuf yaaltetti jirti. Jechootni rogeeyyii itti dhimma ba’aan kunnin jechoota filatamoo kan human qaban, jechoota walfakkaatoo fi jechoota faallaa adda addaa ta’an ilaaluun danda’ameera. Isaan keessaas muraasa fudhachuun akka armaan oliitti xiixalli godhamee jira. Iinxala godhame kana irraa hubachuun akka danda’amutti jechootni kunniin haala itti fayyadama gama miidiyaanis ta’e barreeffama biro keessatti hubannoo dubbistootaa keessatti uumuudhaaf ga’ee isaan qaban yaraa miti. Kanaaf rogeeyyiin feesbuukii akka iddattootti filataman kunniins haala itti

fayyadama jechootaa armaan olii kanaan akka ragaan duub deebii maamiltootaan isaaniif taasifamaa turee fi jiruun akkasumas bu'aa amma argame bu'uura godhannee yeroo ilaallu milkaa'aniiru jechuun ni danda'ama. Milkaa'uu isaanii kanaaf akka sababatti kan heeramuu dandanda'u keessaa tokko haala itti fayyadama jechootaa isaaniiti.

4.2. Malleen Dubbii (Figurative speech)

Malleen dubbii dhugummaa yaada tokkoo kallattiin ibsuu irra wanta hawaasa keessatti kalaqamuun walqabsiisuun fakkii sammuu dubbisaa yookiin dhaggeeffataa keessatti kan mul'isu yookaan kaa'udha. Malleen dubbii fayyadama afaanii keessatti gahee olaanaa qaba. Kana ilaalchisee, Addunyaan (2014:208) irratti yoo ibsu, "Malleen dubbii fayyadama afaanii haala salphaa ta'een dhaamsa tokko kan namootaaf dabarsudha," jedha. Dabalataan Ebi (2012), haala itti fayyadama malleen dubbii akkas jechuun ibsa.

Figurative language acts as semantic signifiers in texts and also helps the literary artist in achieving beauty in form. The critical fact that emerges from the foregoing is that, figurative language constitutes the cornerstone of the literariness or ornamental nature of literary language, as it enables the writer to exploit and manipulate the latent potentials of language, in miscellaneous ways, for specific stylistic effects.

Yaadni kun kan nu hubachiisu malleen dubbii ergaa bareessaan dabarsuu barbaade tokko haala miidhagaa fi humna qabuun ergaa dabarsuu barbaade tokko jechootaan awwaalee humna itti horee bifa nama arkisuun dhi'eessuu danda'a. Kana waan ta'eef kan roggeeyyiin miidiyaa hawaasaas(feesbuukii) ergaa dabarfachuu barbaadan hiriyootaafi duuka buutota isaaniif ergaa dubbii ijoo isaanii malleen dubbiiitti fayyadamuun dabarfatu.

Gama Biroon ammoo, Reyes (2012) akka ibsutti malleen dubbii yaada dhuunfaas ta'e kanneen gama hawaasaatiin jiru bifa bilchina qabuun dhageettii itti horree yookaan ammoo namoonni dhimmicha akka gad fageenyaan itti yaadaniif haala kan mijeessu ta'uusaati.

Figurative language is a means to express the social dimension either to refer to the self, feelings and emotions, or to conceptualize the components of the virtual learning setting. It can be found on almost every web site in a variety of guises and with varying degrees of obviousness. Hence there are reasons that initiate people touse figurative language patterns on social media since language is not a static phenomenon; rather it is continuously changing. In this respect, social media are the best examples concerning the impact of such technologies on language and social habits. Thus, as social media

increasingly become more social, the usage of figurative language will become more artistic way of using language though it requires skills to understand the meanings carefully” Reyes (2012 pp.11&23).

Yaada armaan oliirraa hubachuun akka danda’amutti fayidaaleen malleen dubbii haaloota adda addaa keessatti mullachuu danda’a. Kunis yoo ilaalle yaada keenya bifa onnataa ta’ee fi humna qabuun dabarfachuun kan itti dhimma baanuudha. Faayidaan malleen dubbii kun gama miidiyaa hawaasaatiinis ga’e inni qabu olaanaadha. Kunis namootni ergaa toora feesbuukiis ta’ee miidiyaalee hawaasaa kan biro keessatti honnatanii ergaa barreeffamaan dhoobame yookaan maxxane tokko irratti xiyyeeffannoo akka kennan isaan godha. Kun ammoo akka nomootni ergaa darbuuf ka’e sanarratti gatii kennaan isaan hafeera. Kanaaf, dhimmi malleen dubbii gama miidiyaalee hawaasaas haala itti fayyadama afaanii waliin kan wal qabatu keessaa isa tokkoodha.

Haaluma armaan olii bu’uureffachuun malleen dubbiiitti gargaaramanii wantoota addunyaa dhugaa keessatti mul’atan arga yaadaatiin agarsiisuu, dhaggeeffachiisuu, qaqqabachiisuu, xiinxalsiisuun qalbii dubbistootaatti dhiyaatanii akka mul’atan taasisu. Barreeffamoonni Afaan Oromootiin roggeeyiin feesbuukii maxxansanis bal’inaan dhimma siyaasaafi diinagdee uummata Oromoo irratti waan fuulleffatuuf fayyadamni afaanii malleen dubbiiin hammatame danuudha. Dhalli namaa qaamolee miiraa isaatti gargaaramee dhandhamuu, dhaggeeffachuu, ilaaluu, fuufachuufi qaqabachuu danda’a; yaadaa sammuu isaa keessattis kaasuun gochoota kannen yaadan isaan raawwata.

4.2.1. Akkasaafi Iddeessaa

Addunyaan (2014:208) “akkasaan ergaa barbaadame waan aadaa hawaasichaa keessatti beekamaa ta’e tokkoon walbira qabuun dhiyeessuudhaan akka salphaatti hubatamuu kan danda’u taasisuudha,” jedha. Haaluma kanaan, “Iddeessi fayyadama afaanii karaa dhokataa ta’een waantota waldorgomsiisa,” jedha. Innis kallattiidhaan waan ittiin dorgomsiisu Sanaa wajjin bakka buusa. Barreeffamoota roggeeyiin feesbuukii afaan Oromoon maxxansan keessattis malleen dubbii kunneen bal’inaan mul’atu. Kanneen armaan gadiis akka fakkeenyaatti dhiyaataniiru.

Gabatee 4: Malleen Dubbii: Akkasaafi Iddeessaa

La kk.	Iddattoo /Koodii	Toora Dabal ee Irraa	Ragaalee Qaaccessaaf Dhiaatan
1.	A	9	<i>Mana hoo'aa keessa bullus rakkoon keessan akka madaa jilbaa hirriiba nu dhoowweera.</i>
2.	B	258&259	<i>Goota goota caalu Koloneel Aliyyii Cirrii biyyoon sitti haa salphatu.</i>
3.	B	344	<i>Tokkummaa ummata Oromoo cimsuun, tokkummaa Itiyoophiyaa cimsuudhaa", PBMNO Kabajamoo Obbo Lammaa Magarsaa.</i>
4.	A	356	<i>...Godinootaafi aanaaleen keenya leencota akka Obbo Kaffaalaa Ayyaanaatti kennamuu qabu...</i>
5.	D	432	<i>...barnoota addaan kutuun dukkana keessaatti hafuudha...</i>
6.	C	28-29	<i>Ummanni Oromoo yeroo rakkoo waliin akka dhaabachuu qabu kan akka dhaadannootti ittiin lallabuu Obboo Lammaa fi garee isaanit. Gargaarsi ummanni Oromoo lammii keenya Naannoo Somaalee irraa Abdii Illeen buqqa'eef akka taasisu kan godhameefis tokkummaadhuma ummata kanaa cimsuufi.</i>

Gabatee armaan olii keessatti ergaawwan malleen dubbii of keessaa qaban ragaa keessaa fudhatamuun tarreeffamaniiru. Malleen dubbii kunneen akka armaan gadiitti qaaceffamaniiru.

Iddattoo A lakk. 1(Gabatee 2), barruu kanarratti malli dubbii akkasaan dhimma itti ba'ameera. "...Akka madaa jilbaa..." Madaan jilbaa madaa qaama biroorra ulfaataadha. Jilbi utubaafi qaama mara baatee kan deemu ta'uunsaa madaa jilbaa ulfaataa taasisa. Gama biraatiin jilbi kottoonfatee waan diriiruuf yeroo deeman madaan jilbarra jiru akka dafee hin qoorre godha. Sababoota kanarraa ka'uun madaan jilbaa hedduu nama dhukkuba. Madaan jilbaa dhukkubbii hamaa qaba. Kanaaf rakkoon mudate hamaafi ulfaataa ta'uunsaa ibsamuuf madaa jilbaan walbira qabuun hammeenya isaa ibsa. Barruun haala kanaan fuula feesbuukii irratti barreeffamuun isaa dubbisaan dubbichaaf xiyyeeffanno akka kennuuf yaadameeti.

Iddattoo B lakk.2 (Gabatee 2), gootni ni leellifama, ni jajama. Hawaasa Oromoo biratti gootummaan bifa adda addan ibsama. Hundaa ol kan sabasaaf, lammiif, biyyaaf jedhee qabsaa'e goota. Barreeffama armaan olii keessaatti Koloneel Aliyyii Cirrii goota goota caalu jedhameeti ibsame. Kana jechuun namni kun goota jedhamanii kaneen beekamanii olitti gootummaan isaa kan ittiin ibsamu ulaagaa addaa qabaachuusaa agarsiisa. Malleen dubbii keessas Iddeessi widorgomsiisee kan caalu agarsiiseera. "... goota toota caalu..." Goota gootummaan isaa kanneen biroo caalu.

Iddattoo B lakk.3 (Gabatee 2), barreeffamni kun tokkummaa bu’uura godhachuun naannoo Oromiyaa Itiyoophiyaadhaan bakka buusee ibsa. Oromoon baay’ina uummata isaatiin sabaafi sablammoota Itiyoophiyaa saddeetamaa ol eeraman keessaa dursa qabata. Ummanni kun naannoo Tigiraay kan Kaaba Itiyoophiyaatti argamtu irraan kan hafe naannolee hunda waliin daangaa ni qooddatti. Kanaaf ummanni Oromoo giddu galeessa biyyaa jiru kun baayyina qabu waliin tokkummaa yoo qabaate tokkummaa guutuu biyyaafis bu’uura ta’a jechuudha.

Iddattoo-A lakk.4 (Gabatee 2), barreeffama kana keessatti malli dubbii faayidaaf oole akkasaadha. Kunis Obbo Kaffaalaan gocha sabboonummaa hojjateen akka leencaaiti ilaalameera, gochi inni dalage leencaan wal bira isa qabeera. Gocha gootummaa sodaa malee dalagame. Namni kun Godina bulchu keessatti gocha akka leencaatti akka ilaalamu isa godhetu jira. Barruun kunis Obbo Kaffaalaan bulchaa gaarii ta’uufi ggotummaa isaanii sirriitti ibsuuf inni akka leencaati jechuun ibse.

Iddattoo-D lakk.5 (Gabatee 2), barruun kana keessatti mala dubbii iddeessatu mul’ata. Barnoota addaan kutuu keessa waa hedduutu jira. Bu’uuruma irraayyuu barnooti doofmmaafi wallaalummaa madda hiyyummaa ta’e keessaa ba’uuf barnoonni furtuudha. Dukkana doofummaa keessaa ba’uuf baratama. Galmi barnootaa inni bu’uuraa dukkana doofummaa mulquudha. Kanaaf barruu kanarratti barnoota addaan kutuu dukkana keessatti hafuudhaan bakka buusee ibsa. Duubbee ergaasaa inni dhokataan barnoonni kan ifatti nama baasu ta’uu hubachiisa.

Iddattoo-C lakk. 6 (Gabatee 2), barruu Iddattoo –C keessattis malli dubbii akkasaan ni mul’ata. Obbo Lammaa Magarsaa akka dhaadannootti ittiin lallaban qabu. Innis Ummanni Oromoo yeroo rakkoo waliin dhaabachuu akka qabu. Dhaadannoofi yeroo rakkoo waliin dhaabachuutu wal bira qabamee ibsame. Dhaadannoon hawaasa Oromoo biratti gatii guddaa qaba. Waan itti amanan ejjannoon dhaadatu. Barruu kana keessattis Pireezdaantiin naannoo hawaasni naannichaa yeroo rakkootti akka waliif dirmatu, waliif tumsuuf walgargaaru akka dhaadannootti ittin lallabu jechuun ibsa.

4.2.2. Nameessaa

Nameessuu jechuun akka Addunyaa (2014:211) ibsetti “wantoonni akka namaatti beela’anii akka quufan deemanii akka galan, ijaaramanii akka diigaman kan taasisu fayyadam afaaniiti” jedha. Barreeffamoota roggeeyyii fiisbuukii Afaan Oromoo keessattis roggeeyyiin dubbistoota barruu isaaniif ergaa barbaadan ifa gochuuf mala dubbii kanatti dhimmi ba’u.

Gabatee 5: Nameessaa

Lakk.	Iddattoo	Toora Dabal ee Irraa	Ragaalee Qaaccessaaf dhiaatan
1.	A	357-358	<i>...Gaafa Arsii Lixaa maqaa dhahan gootittii shaashee Aadde Xayyibaa Hasan yaamuu dhiifnaan nama mitii laftuu nama komata...</i>
2.	C	135-137	<i>Miiran oofamuu, hamii, maqaa wal balleessuu, arrabsoo, gareen walirratti duuluu fi garee wayii irratti duuluu, kanan ani jedhetu aalaa... kun hundi <u>dhukkuba fb irraa daddarbaa jiruudha.</u></i>
3.	C	60-61	<i>...jaarmayaalee siyaasaa Oromoo jiran keessaa hanga DhDUO kan <u>dhukkuba gandummaa fi amantaa irraa fayyaa dhaaba siyaasaatiif ta'e waan jiru natti hin fakkaatu.</u></i>
4.	D	237	<i>...Loltoota Baalee <u>lafatu isaan gargaara...</u></i>

Gabatee armaan olii keessatti ergaawwan malleen dubbii of keessaa qaban ragaa keessaa fudhatamuun tarreeffamaniiru. Malleen dubbii kunneen akka armaan gadiitti qaaceffamaniiru.

Iddattoo-A lakk. 1 (Gabatee 3), barruu kana keessatti kan amala nama komachuu qabu nama qofa ta'uun osoo beekamuu dubartii kana galateeffachuu dhiisuun umama waliin iyyuu walitti nama buusuu akka danda'u, lafti amala namaa gonfattee nama komachuu akka dandeessu ibsa. Lafti dandeessuudha jiraa nama nibaatti, du'aafi xiraa namaas osoo hinbalfin ofitti fudhattee dhoksatee keessi. Gama biraatiin nama gaariis hamaas sin danda'u hin jettu dandeesseema baatti. Egaa lafa ishee dandeessuu kana "...laftuu nama komata..." jedhee yoo ibsu, mala dubbiiitiin cimsee ergaa dabarfachuuf barbaadeeti.

Iddattoo C lakk. 2 (Gabatee 3), hima kanarratti feesbuukiitu akka lubbu qabeeyyii jechuunis akka namaatti dhukkubsate, dhukkuba qaba; dhukkubni kun nidaddarba. Malli dubbii kun kan feesbuukii fayyadamu namaa ta'uusaa ifatti ibsuurra, dhukkubatu feesbuukii irraa daddarba jechuun ibsa. Roggeeyyiin feesbuukii afaan Oromoon barruu maxxansanis kallattiidhaan fayyadamtoonni feesbuukii dhukkuba rakkoo uumaa jiru qabu jechuurra, dhukkubatu feesbuukiin daddarbaa jira. Jechuun ibsu. Kun ammoo fayyadamtoonni miidiyaa hawaasaa ergaa maxxansaniif xiyyeeffannoo akka kennaniif yaadameeti.

Iddattoo C lakk.3 (Gabatee 3), barruu kanarratti amalli lubbu-qabeeyyii kennameera. Kan amala dhukkubsachuu qabu, fayyummaan isaas kan ibsamu mana yookaan lubbu-qabeeyyii biroo ta'ee osoo jiruu ergaa dabarfachuu barbaade cimsuuf amantaafi gandummaa dhukkubaan ibsee, dhaaba siyaasaa immoo amala namaa kenneefii fayyummaa isaa mala dubbii nameessuutii agarsiiseera.

Iddattoo D lakk. 4 (Gabatee 3), fayyadama afaanii keessatti nameessuun waan lubbuu hinqabne amala namaa gonfachiisuun akka namatti waan namni godhu akka raawwatu gochuudha. Loltoota Baalee lafatu gargaara jechuun hudumatu isaan tumsa jechuudha. Lafti waa hundaati irra jiraatu, irratti wal horu lafti nama gargaaraan kan nama danqu hinjiru hunduu mijaawaadha. Kanaaf barruu maxxanfame kana keessatti seenaa goota baddaa Baalee Koloneel Aliyyii Cirriin walqabatee gootummaan qabsaa'ota Baalee biroo ibsameera. "... Loltoota Baalee laftu isaan gargaara..." Koloneel Aliyyii Cirrii kan dubbatan.

4.2.3. Arbeessuu

Iddattoo-BArbeessuun jechoota waan tokko garmalee ol kaasuu yookiin gadi buusanii dhiyeessuudha. Addunyaa (2014:214) "waan tokko guddisanii hamma araba, xinneessanii immoo hanga huubaa taasisuu jechuudha." Jedha. Bu'uuruma kanaan barreeffamoonni roggeeyyii miidiyaa hawaasaa caalmaan dhimma Oromummaa irratti waan xiyyeeffataniif gootummaafi cimina, arjummaafi garraamummaa, baayyinaafi gara laafummaa ummata Oromoo jechootatti fayyadamanii akkaataa dhaadheffamuu qaba jedhaniin ibsu. Gama biraatiin ammoo gantuufi sobduu, hattuufi saamtuu imaanaa ummataa nyaattus dubbii malaatti fayyadamanii fijichanii dhiyeessu.

Iddattoo-D Toora 483-484 irratti

"Jabina uummata Oromoo Walloo jechi ittiin ibsan hin jiru."

Hima kana keessatti ergaan darbe maaliif? Yoom? akka jedhame haala qabatamaa yeroo ergaan kun maxxanfamee beekuutu barbaachisa. Yeroo barreeffamni kun maxxanfametti Oromoo Wallootu Oromoota naannoo Sumaaleerra buqqa'an dubbisuuf dhufe. yeroo kanatti miidiyaa naannoo Oromiyaa OBN taatee kana suur sagaleen ummataaf gabaasee ture. Roggeeyyii feesbuukii afaan Oromoon maxxansanis dhimma kanaaf xiyyeeffannoo kennuun gabaasan. Jabina ummata Oromoo Walloo ibsuuf jechi akka hinjirre kan ibsameefis fageenya Walloon Oromiyyaa irraa qabdu fageenya lafaa malee garaan ummatichaa walbira akka jiru, kunis mallattoo tokkummaa akka ta'e agarsiisuufi Walloo lellisuuf mala dubbii mul'atudha.

Iddattoo-D November 11, 2017 · Toora-183

"...Aliyyiin dhukaasa dhoombiriin gita akka hin qabne dhugaa ba'eefira..."

Barruu dhimma gooticha baddaa Baalee Koloneel Aliyyii Cirrii irratti barreeffame keessaa hima citee fudhatame kana yoo ilaalle, Koloneel Aliyyiin goota dhukaasatti cimaa ta'e ibsuu bira darbee baay'isee dhaadhessuun gita hinqabu jechuun ibsa. Goonni kun gootummaa isaatiin

baayyee kan leellifamu, cimaas ta'uu mala haata'utii gita hinqabu jechuun gar malee olkaasuuf yaaluurraa madda. Malli dubbii arbeessuunis fayyadama afaanii himicha keessatti calaqqise.

4.3. Haala Ergaa Rogeeyyiin Dabarsuu Barbaadanii

Barreeffamoonni rogeeyyii feesbuukiitiin maxxanfaman yeroofi dhimma irratti barreeffaman bu'uura gadhachuun haalii(amalli) ergaawwaniis gara gara ta'uu malu kunis haas gocha (speech Act) kan jedhamuun garaagara ta'uu malu. Dubbiin haalaa yeroo hunda wanta ta'u ifatti hin kaa'u yookiin hin dubbatu. yaada kana ilaalchisee Spiirberit fi wiilsan akka ibsanitti malawwan dubbii haalaa keessatti ni barbaachisu haata'u malee, karaa sirrii ta'een wanti raawwatu yookiin ergaa dabarsu dubbii haalaa kan agarsiisu osoo hin ta'ini waanuma kallatiin jiru ibsa yookiin mul'isa. Fakkeenyaaf haalli qilleensaa boru oo'iinsaan oola. Fakkeenya kanarraa wanti hubatamu dubbii duubarra jiru osoo hin ta'ini waanuma haala qilleensaatiin walqabatee jiru yaada kenna. (Sperber and Willson,1986:245).

Qooddiwwan haasa gochaa tajaajila isaan kennan irratti hundaa'uun, Yule (1996) kan qoode, “one general clasfication listis five types of general function performed by speech acts: Declarations, representatives, expressive, directives and Comissives”, jechuun qooda. Akka qooddiwwan kanaatti warreen shanaan kun maal maal akka ta'an akka armaan gadiitti ilaalamu. Tajaajila isaan barruu rogeeyyii feesbuukii afaan Oromoon maxxansan keessatti qabanis akka armaan gadiitti ibsameera. Dabalaaan,

According to Searle, (1979) basic taxonomy, there are five main categories of speech acts. The first one is assertive acts are phrases employed to form in the addressee a specific idea, proposition, or belief. Such as assertives, commissive, commissives, expressive and etc Gama biroon ammoo, Cooren, (2005)

dhimma has gochaa yeroo ibsu akkas jechuun kaa'eera.

Speech acts are units of dialogue that provide both meaning and reality. He defined a speech act as language that both *describes* and *is* the action. By using different types of speech acts—such as making statements, giving commands, or asking questions—an individual begins to not only operate within the world but also interact with the world around him or her. In doing so, the individual affects the attitudes and actions of himself or herself and those with whom he or she interacts.

Dabalaataan yaaduma kana ilaalchisee Caleb (2012) proposed a typology of five speech acts which addressed mutually exclusive categories of phrases, each with a specific communicative role: assertives, directives, commissives, expressives, and declarations.

4.3.1. Odeeffannoo Dabarsuu (declaration)

Mata duree kana jalatti waanti ilaalamu walitti dhufeenya haalaafi gocha raawwatamuuti. Haala(addunyaa) keessa jiraannutu haasaa keenya jijjiira. Kana jechuun haala keessa jirurratti hundoofnee jecha keenya jijjiirra. Amala(haala) ergaa tokkoo beekuuf haala ergaan sun keessatti barreeffame bu'uura godhachuun murteessaadha. Jechoonni haala qabatamaa irratti hundaa'uuun roggeeyyiin feesbuukii Afaan Oromoon barruu maxxansan fayyadaman hedduudha.

Iddattooo- D- November 10, 2017 ·Toora-143-144

Jeequmsa-gaaffi mirgaa

Rakkoo nageenyaa tibbana uumamee fi gaaffiiwwan mirgaan walqabatee haalli baruu fi barsiisuu Yunavarsiitii Mattuu addaan citee ture.

...Gaaffiiwwan mirgaa barattootaan ka'an furuuf qaamotni dhimmi ilaalatu furmaata akka kennan kallattiin kan kaa'ame yoo ta'u barnootni addaan citee ture gaafa Wixataa Sadaasa 4/2010 eegaluuf walii galamee jira...

Barruu kana irrattis dubbiin haala faana jijjiirameera. Baroota darbanitti hiriirri yeroo ba'amu jeequmsa, okkara kaasuu jedhamaa kan ture, haala yeroo jijjiiramaa dhufeenis dubbiinis faana jijjiirameera. Rokkoon nageenyaa nijira garuu jeequmsa osoo hintaane rakkoon kun gaaffii migaa gaafachuuf uumame waan jedhu fakkaata.

Iddattooo- D- November 10, 2017Toora-12-17

hoggansa haaromsaa

Injifannoowwan hanga ammatti sochii haaromsaatiin argaman kunuunsuu fi boqonnaa itti aanutti ceesisuu murteessaa akka ta'e, Haaluma kanaan tokkummaa ummata Oromoo keessatti uumamaa dhufe cimsuun, wal amantaa fi waldhaageeffachuu ummamaa dhufe akka caraatti fayyadamuun, abdii ummatni hoggansa haaromsaa gubbaadhaa hanga dakaatti jiru irratti horachuu calqabe cimsuun qabsoo ummata Oromoo injifannoo cululqaatti ceesisuun murteessaa akka ta'e walii galtee irra gahamee jira.

Hooggansi haaromsaa miseensotuma dhaaba DhDUO kaleessaati. Haata'uutii yeroofi haalli siyaasaafi diinagdee Oromiyaan keessa jirtu maqaa kanas haaromseera. Miseensonni kunneen haaromnee bifa haaraatiin uummata tajaajilla waan jedhaniif maqaa akka dhaabaatti qaban

caalaa maqaa hooggantoota haaromsaa jedhuun fudhatama argatan. Barruu fuula roggeeyyii feesbuukii irrattis hiriyootaafi hordoftoota isaanii biratti ergaan isaan dabarsuu barbaadan fudhatama akka qabaatuuf haala jiru faana dubbii isaanii jijjiiru.

Iddattooo- D- November 10, 2017- Toora-30-32

...Fayyadamummaa haqa qabeessa diinagdee uummata keenyaa mirkaneessuuf sochii eegalle, waarraqa diinagdee Oromoo eegalame finiinsuun, ummatni keenya sochiiwwan diinagdee hunda keessatti akka hirmaatu haala mijeessuu...

Warraaqsi diinagdee sadarkaa Oromiyaatti eegalame sababa filannoo iddattoowwan (madda ragaa) kanneeniifillee sababa isa tokko. Kanaaf warraaqsi diinagdee jechoota yeroon isaan fide keessaa barreeffamoota roggeeyyii feesbuukii irratti mul’atudha.

Haasgocha kana keessatti qaamoleen dhimmicha raawwatan garee kana keessaa qooda qabu. Roggeeyyiin feesbuukii Afaan Oroomoon barruu maxxansanis dhimma Oromoofi Oromummaa giddu galeessa godhachuun barreessuun isaanii “Team Lemma” jedhamuun moggaasa maqaa sadarkaa jechaatti dhufe keessaa qooda kan qaban. Haala siyaasaafi diinagdee bu’uura godhachuun fayyadamni afaaniis nijijjiirama. Kanaaf sosochii bifa haaromsaatiin sadarkaa naannootti gaggeeffameen wal qabatees fayyadamni afaanii sadarkaa jechaattii heddumminaan jijjiirameera.

Dhiphummaa-sabboonummaa, Saamtota-kontiribaandistoota, DhDUO-teamLamma (hooggansa jijjiiramaa) Afaan mootummaa-roggeeyyii miidiyaa, Hiriira farreen nageenyaa-hiriira mormii, Mankaraarsitoota-qeerroo

4.3.2. Deeggaruun Bakka Bu’aa ta’uu (representatives)

Haasgocha kana keessatti barreessaan ykn dubbataan hojii araarsuu hojjata. Waan dubbatu ykn waan barreessu irratti yaada ga’aa waan qabuuf dhugaa ykn soba ta’uusaa mirkaneeffatee dubbata ykn barreessa. Roggeeyyiin feesbuukii barreeffamoota Afaan Oroomoon maxxansan qorannoo kanaaf filatamanis dhimmoota adda addaa irratti qaama dhimmi ilaallatu irraa ykn dubbisanii erga hubannoo argatanii booda barreeffamoota maxxansan qabu.

Iddattoo-C Sadaasa17,2017 Toora 70-71

“...Murteen Manni Murtii Olaanaa Godina Arsii Lixaa miseensota raayyaa biyyoolessaa namoota kanneen namoota Shaashamanneetti hiriira nagaa bayan dhukasanii ajjeesan irratti dabarse sirna haqaa fi olaantummaa seeraa kabachiisuu keessatti boqonnaa haaraa bana jedheen amana...”

Barruu kana keessa ergaan jiru “Shaashamanneetti namoota hiriira ba’an irratti qaamni hidhate dhukaasa banuufi dhokaasa banameenis lubbuun namaa durbuun tureera” namoota dhukaasa bananii lubbuu namaa baasan irratti murtii haqaa manni murtii ol’aanaa Godina Arsii Lixaa murteesse sirna haqaafi olaantummaa seeraa kabachiisuu keessatti boqonnaa haaraa banuu isaa barruu kana keessatti agarra.

Kanarraa ka’uun barreessaan kun kanaan dura qaama hidhate lubbuu namaa baasu seera duratti dhiyeessuun amaleeffatamaa akka hinturre ibsuuf kun boqonnaa haaraadha jechuun ibsa. Kanaaf barreessaan kun sirna haqaa kanaan duraa irratti odeeffannoo ga’aa qaba, kan ammaas odeeffateera waan ta’eef haala kanaan ibsa.

4.3.3. Miira Ofii Ibsachuu (Expressive)

Dubbataan ykn barreessan kun jechootatti gargaameeti addunyaa ibsa. Fayyadamni afaanii feesbuukii gubbaatti miira kanaan kan walqabatu ta’us roggeeyyii feesbuukii Afaan Oromoon barruu maxxansan irratti ittifayyadamni afaanii kun hedduminaan hinmul’atu. Haata’uutii Iddattoo- “A” n barruu yeroo gara garaatti maxxansu irratti fayyadamni afaanii miiraan walqabate “viva” jettu ni mul’atti.

Iddattoo-A November 27, 2017 Toora 41-44 Irratti

Viva OBN!

Viva Warquu Gaachabaa!

Viva gaazexeessitoota teenya!

Ammas OBN sagalee keenya!

Waa jajuun miira ofii ibsachuu keessaa isa tokko. Waa jajuudhaaf miirri jiraachuu mala miira kanas afaanitti fayyadamanii ibsatu. Berreeffamni olitti mul’atu barreeffama gadii keessaa kan jajuudhaaf kallattii barreeffame irraatti fuulleffachuun kan cite fudhatame. Jalqabuma barreeffamichaa irratti jechi “Viva” jedhu gammachuuf jajannaa irraa kan maddedha. Kanaaf barreeffamoota feesbuukii roggeeyyii miidiyaa Afaan Oromootiin barreessan biratti afaanitti fayyadamanii jajannaa ibsachuun ni mul’ata.

4.3.4. Qeeqaan Qajeelfama Walitti Hidhataa kennuu (Directives)

Haasgochi kun addunyaa sirreessuuf jechootatti gargaarama. Barreessaan ykn dubbataan haasgocha kanaan ergaa lama dabarfata. Innis argachuu ykn waan sirreessuu barbaade himuuf. Roggeeyyii feesbuukiidhaan dhimmoota adda addaa irratti Afaan Oromoon maxxansanis haasgocha kanatti dhimma ba’u, keessumattuu tokkummaa uumuuf maaltu furmaata kan jedhurratti bali’naan barreessu. niqeequ, nigorsu, qajeelfamas kallattiidhaan kennu.

Rooggeeyyiin feesbuukii Afaan Oromootiin barruu maxxansan haaromsa siyaasaafi diinagdee sadarkaa naannooti darbees sadarkaa biyyaatti jalqabamee itti fufeellee jiru keessatti kanneen barruu maxxansaniin adda durummaan dhiibbaa gochaa jiran waan ta'aniif haala qabatamaa nageenyaafi tasgabbiin walqabatee uumamaa ture toora qabsiisiif jechaan haala (addunyaa) mijeessu.

Iddattoo -A November 22, 2017 · Fakkeenya-1 Toora 141-142 irratti

“...Akkana jedhan hin jennee? Abalu akkas gochuu yaada hin jennee?” jechaa jette jettee naannessina. Harkaan ammoo homaa hin raawwannu...”

jette jetteen kan bu'aa kan hinqabne ta'uusaa ibsuuf “...Akkana jedhan hin jennee? Abalu akkas gochuu yaada hinjennee? ...” jette jettee naannessina. Harkaan immoo homaa hinraawwannu.

Barruu kana keessatti barreessaan kun oduun maddi isaa hinqulqulloofne faayidaa akka hinqabne ibsuu bira darbee isin oduu baayyiftu, odeessituudha jechaa jira. Tokkummaan uummata Oromoof kan malu hojiin agarsiisuudha malee oduun maddisaa hinbeekamne dhimma akka hin baafne cimsee qeeqa.

Iddattoo-A November 22, 2017

Fakkeenya-2 Toora 142-143 irratti

“Waajjiraa uummataa tajaajiluuf yeroo hinqabu.”

Himni kunis ergaa lama qaba. Tokkoffaan waajjira kan dhaqamuuf uummata tajaajiluuf ta'uusaa, garuu ergaa inni lammaffaan immoo tajaajiluuf garuu yeroo hinqabnu jedha. Haalli ergaa kanaa qajeelfama kennuun wal qabata. waajjirri bakka uummanni itti tajaajilamudha. Erga waajjira dhaqxanii akkamitti uummata tajaajiluuf yeroo dhabdu? Yoo uummata tajaajiluuf yeroo hinqabdan ta'e bakka silaa tajaajilli itti kennamu waajjira hindhaqinaa ergaa jedhullee qaba.

Iddattoo A Fakkeenya-3 Toora 143 irratti

“...Odeessuu qofatu nutti tola...”

Himni kunillee qeeqa ofkeessaa qaba. Qeeqaaf kan oole ergaa dhokataadha. Himni kun ergaa lama qaba. Tokkoffaan hojii hinjaalannu jechuu yoo ta'u gama biraatiin ammoo oduu qofa jaalachuutu ifatti kaawwamee jira.

Iddattoo A Fakkeenya-4 Toora 144 irratti

“...Dubbi Caalaa faana sukkuumaa oolle Caaltuu waliin bukeessaa bulla...”

Ergaan hima kanaa dhokataadha. Dubbiin sukkuumamuun gaarii ta'uu mala, sukkumamee buluun garuu gaarii hinta'u. Dubbii bukeessuun ammoo waliin dhahuu gara hinmalletti geessuun walqabata.

Iddattoo A Fakkeenya-5 Toora 145-146 irratti

“...Waanuma darbe deebinee alanfanna. Kanaaf rakkoo keessatti hiree argachuu dadhabna....” Himoota kana keessatti dubbii erga darbee keessa ooluun bu'a qabeessa akka hintaaneefi caalaatti immoo dubbii keessa ooluun hiree kan nama dhowwatu ta'uusaa waan ibsuuf ergaa dachaa qaba jechuu qaba.”

Iddattoo- 'D' November 10, 2017 Fakkaeenya-6 Toora 137 irratti

“Ummanni Oromoo tokko ta'uun biyyi kun tokko taatee akka deemtu godha...” Hima kana keessatti ergaa lamatu darbe. *“...akka deemtu godha.”* Jechuun kanaan dura hin deemne jechuuf, gama biraatiin Oromoon tokko ta'uu akka qabus ergaa dabarsa. Kanaaf haasgocha kana keessatti dubbataan ykn barreessaan yeroo tokkotti ergaa lama dabarfachuuf carraa qaba. Ergaan kunis inni tokko fuulleetti ifaan ifatti kan mul'atu ta'us ergaa lammaffaan haguugamee, dhokatee jira.

4.4.5. Waadaa Galuu(Commissives)

Gosti haasgocha kanaa haalli tokko fuulduraatti raawwachuu isaa jechootaan agarsiisa. Haasgocha kanaan dubbataan ykn barreessaan waan fuula duratti raawwatu bifa waadaatiin agarsiisa. Roggeeyyiin feesbuukii barruu Afaan Oromoon maxxansanis siyaasaafi diinagdee walqabatee sochii moggaasa haaromsaatiin mootummaan eegale hawaasni yoo deeggare bu'aa gaariin argamuu akka danda'u amala ergaa haala waadaa fakkaatuun ibsaa turan.

Iddattoo-D November 15, 2017 Toora 384-386 irratti

Fakkeenya-1

“Mootummaan Naannoo Oromiyaa gaafilee uummataas ta'e barattoonni keenya qaban dhaggeeffatee hiikuun uummataafi barattoota keenya cina dhaabbachuun hojjachuu cimsee itti fufa...”

hima kana keessatti barreessaan kun gochaan mul'isuuf jechaan waadaa seenaa jira. As keessatti gochoonni kunneen jechaan ibsamaniiru.

dhaggeeffachuu, hiikuu, cina dhaabbachuufi cimsanii hojjachuu jechaan ibsamaniiru. Gama biraatiin jechoonni kunneen waan fuula duratti ta'uuf waadaa si'achii ibsaa jiru.

Iddattoo-A November 23, 2017 toora 128-129 irratti

Fakkeenya1-

“...Kun daandii sirrii dha. Qonnaan bulaan keenya bakka marattuu muuxannoo kana irraa haa baratu. Biirtoon haqaa Oromiyaa gama gorsa seeratiin bira dhaabbata! ...”

Hima xumura irra jiru irratti jechi ‘gargaarsa’jettu gocha bira dhaabbachuun ibsamee jira. Bira dhaabbachuun tumsuu, deeggaruu, gorsuun walqabachuu mala. Haalli ergaa as keessatti mul’atu bifa qajeelfamaatiin jechatti fayyadamee gocha si’achi raawwachuu qabuuf waadaa gala.

4.5. Tarsiimoon Roggeeyyiin Ergaa Dabarsachuuf Itti Fayyadaman

Fayyadamni afaanii bakkaafi yeroo bu’uureeffachuun adda adda ta’uu akkuma danda’u, Roggeeyyiin feesbuukii Afaan Oromootiin dhimmoota gara garaa irratti barreessanis tarsiimoo(karaaro) addaa qabatanii barruu maxxansu. Tarsiimoon isaaniis bakkaafi yeroo ergichi barreefame irratti hundaa’uun gara gara ta’uu mala. haala itti fayyadama miidiyaalee hawaasaa irrattis tarsiimoo ittiin jijjiirama sammuu namootarratti fiduuf fayyadaman qabaachuun dhimma xiyyeeffannaa barbaaduudha. Khanche, (2013) dhimma tarsimmoo miidiyaa hawaasaa ilaalchisee akkas jechuun ibsa.

The four main best strategies step on how to do social media engagement. These include planning, active listening & engagement, publishing high-quality material and monitoring success. In addressing such plan the following major points should be considered. Knowing the target audience, articulating the objectives that you intended to deliver, having convincing messages and high-quality content that enables you to take part in a conversation and considering and managing risks in advance and the like.

Yaadni armaan olii kun bu’uurumaan kan inni irratti xiyyeeffatu addamsa ergaa keenya miidiyaa hawaasarraatti dabarfannuun wal qabatee namni tokko yookaan rogeeyyiin tarsimoo isaan fayyadamuu qaban lafa kaa’a. Tarsimooleen kunniinis karoorsuu, dhaggeeffatanii itti hirmaachuuf qophii ta’uu, ergaa qabiyyeen isaa ga’aa ta’e maxxansuufi milkaa’ina isaaf erreguu dabalata. Kana gochuuf ammo, hordoftoonni keenya yookiin qaamni nuti ergaa dabarsinuuf sana sirriittii beekuu, kaayyoo barreeffama keenyaa addaan baasuu, ergaa nama amansiisu ta’uufi qabiyyeensa humna kan qabu ta’uu qaba. Kunis adeemsa hasgochaa gama feesbuuliitiin ta’u keessatti namoonni yaadni isaan dhi’eessan ogummaadhaan kan haguugamee dhi’aachuurra darbee bu’aa inni fidus tilmaamuun qaama tooftaa itti fayyadama miidiyaa keessaa isa tokkoodha. Haaluma kanaan qorattuun qorannaa ishee keessatti dhimmota kana giddu galeessa godhachuun haasgocha rogeeyyiin feesbuukii adeemsisan gama haala itti fayyadama afaaniitiin jiran tooftaalee itti fayyadama afaanii buu’uureffachuun xiinxalteetti.

Xiinxalli fayyadama tarsiimoo rogeeyyii feesbuukii iddatteeffamaniis maalirratti akka xiyyeeffatu kanneen armaan gadii ta'uu malu.

Gama biroon ammoo haala tooftaa itti fayyadama Miidiyaa waliin wal qabatee Khanche, (2013) dhimma tooftaa miidiyaalee hawaasaatti fayyadamuun ergaa dabarsuuf keessa darbu qabu ilaalchisee akka armaan gadiitti ibseera.

Quality publishing requires planning to deliver effectively. All messages and posts should be carefully crafted, with appropriate tone and language. To get your message across to the audience, you need to produce good content and then make it available to your audience via social media channels. To deliver your message effectively, write clearly and concisely for the web, using images and video to bring your message to life. Content should be easy to find and navigate, with a clear layout.

Yaadni kun ammoo kan ibsi akkaataa namni tokko miidiyaa hawaasaa fayyadamuun ergaasaa karaa ga'umsa qabuun dabarfachuuf qabiyyeen darbuuf yaadame sun of eegannoon qindaa'ee toonii barbadamuu fi qindoomina faanicha giddu galeessa godhatee uumata ballaaf darbuu yookaan maxxanuu qaba. Dabalataan ergaa keenya cimsuuf fakkiilee garaagaraatiin yoo deggerame bu'a qabeessummaan isaa olaana akka ta'uu danda'utu ibsame. Haaluma kanaan haalii rogeeyyiin feesbuukii itti fayadama afaanii gama miidiyaalee hawaasaatiin taasisan tarsiimolee armaan olitti heeramaniin bu'aa armaan gadii gumaachaniiru.

4.5.1 Ijaarsaaf

Eenyummaa saba tokkoo irratti xiyyeeffachuun tokko gochuu, yaada barbaachisaa hawaasa keessaa fudhachuun irratti xiyyeeffachuun tumsuu akkasumas addaan baasuu irratti xiyyeeffata.

Ummanni Oromoo seenaa, adaafi duudhaa qabuun anaaf osoo hintaane sabaaf jedha. Kanaaf rogeeyyiin feesbuukii dhimma siyaasaafi diinagdee Oromoo irratti Afaan Oromootiin maxxansanis eenyummaa hawaasni kun qabu irratti xiyyeeffachuun waan gaarii jiru ceesisuu dabalataniis eenyummaa hawaasni kun ittiin hinibsamneefi badaa ta'emmoo irraa adda baasuu irratti xiyyeeffachuun barreessu.

Iddattoo - D November 16, 2017 Toora 398-402 irratti

Fakkeenya-1

...Barnoota addaan kutuun safartuu kamiiniyyuu toftaa qabsoo ta'uu hin danda'u. Barnoota addaan kutuun dukkana keessatti hafuudha, Barnoota addaan kutuun diina faana hiriiruudha...

Yaada hima kanaa irraa kan nuti hubannu uummanni Oromo meeshaa kamiinuu caalaa kan ittiin bilisoomuu danda’u barnootaan, namni barnoota hinqabne eenyuufuu garba ta’ee akka jiraatu, gaaffii mirgaa eenyummaa isaan wal qabate kamiinuu gaafachuu akka hindandeenye ibsa. Asi irratti yaada kana caalaatti deeggaruuf jecha Jeneraal Taaddasaa Birruu bara sirna Haayila Sillaasee keessa dubbatan “Namni hinbaranne mirga isaa hingaafatu” J. Taaddasaa Birruu. Jechuun eera. Iddattoon kun Jeneraal Taaddasaa Birruu eeruun isaa Taaddasaan bara hamaa sana keessatti gartumman isaa sabaaf ta’uusaa eeruun har’as barnoota dhabuun sabaaf yaaduu akka hintaane barruu kanarratti ibsa. Dhugaa qabatamaa taatee seenaa keessatti galmaa’e eeruun yaada ofii caalaatti dhugaa gochuuf gargaara. Dubbisaan waan har’a barreessaan kun maxxanse caalaa seenaa dhugaa uummaticha keessatti lafa qabate amana waan ta’eef barreessaan ammaa seenaa darbeen yaadasaa ijaaree amansiisuuf yaala.

Iddattoo-B November 28, 2017 Toora 27 irratti

Fakkeenya-2.

...Yunivarsitoota tokko tokko keessatti barumsa dhaabuun barattootaa sirrii miti. Barumsa dhaabuudhaan kan miidhamu num. Bilisummaa booda baranno dubbiin jedhu ergama basaastotaati... Iddattoowwan lamaanuu yaadaan wal deeggaru. Fayyadamni afaanii isaanii adda adda ta’ullee haalla ergaasaanii dhimma wal fakkaataa irratti ibsachuuf tarsiimoo tokko fayyadamu. Barruu kana keessattis

Fakkeenya-3

“Barnoota dhaabuun tooftaa qabsoo miti!” jechuudhaan ibsa.

Kunis yaada barbaachisaa hawaasicha keessaa fudhachuun irratti xiyyeeffatee tumsuu agarsiisa. Kunis barachuun maaliif kan jedhuuf dursa namni deebii kenne, barnoota dhaabuunoo akkamiin tooftaa qabsoo ta’a gaaffii jedhuuf deebii hanqata. Rogeessi barruu kanaas bu’aa barnootaa irraa ka’uun barnoota dhaabuun tooftaa qabsoo miti jedhe. Barruu isaatiin yaada ijaaraa jiru qaba.

Iddattoo-A November 26, 2017 Toora 67-72-irratti

Atileetota Oromiyaaf (waldaa) ... Lammiif Tumsuu “Oromooti miliyoona walakkaa caalaan manaa fi qabeenya ofii irraa buqqa’anii diida keessatti qorra, aduu, beelaa fi dheebuun ergaramaa jiraatuun ni beekama. Ummata kanaaf tumsuun dirqama namoomaati. Silaa dhalli namaa martuu jaraaf dirmatuu qaba. Nuti ammoo dirqama lammummaas qabna. As irratti qoodi gootota atileetota keenyaa guddaa dha...”

Gamtaan jiraannaan humnatu jira. Humni kun jijjiirama qabatamaa argamsiisuu baannaan hiika waan hin qabneef fayyadama afaanii hawaasni Oromoo gamtaa uumuudhaaf itti fayyadamu gara barreeffama maxxanfame kanaatti fiduun ergaan darbeera. Ergaan kun kallattiin namoota ilaallatu qaba. Atileetota, atileetota keessaammoo kanneen Oromiyaa keessaa burqaniif, isin lammiidha lammiif dirmadhaa, qoodni keessan guddaadha ergaa jedhu qaba. Dhalli namaa kamuu rakkoorratti namaafi dirmachuu qaba. Kan keessan garuu dirqama, dirqama dachaa. Gamtaa uumuuf hiikni jecha “Lammii” jedhuu qooda ol’aanaa qaba. Gargaarsa namoota buqqaa’aniif godhamu keessatti hirmaadhaa jechuun ni danda’ama. Garuu ergaan barreeffama maxxanfame kana keessa jiru gamtaaf sababa akka ta’uuf jecha miira tokkummaa uumuuf humna qabu “lammii” tti dhimma ba’meera.

4.5.2 Walitti Fufiinsaa

Eenyummaa hawaasa tokkoo akka waan balaa keessa seeneetti yaaduun eenyummaa kana tursuudhaaf gargaaruufi golguu irratti xiyyeeffata. Ummanni Oromoo yeroo mammaaku “maqaan baduu manna mataan baduu wayya jedha.” Kana jechuun maqaan baate hin deebitu, lubbuun baatellee nirranfatamti maqaa lubbuu waliin jirtu garuu yaaraanis gaariinis hindagatamtu jechuuf hawaasni kun maqaan akka hin banneef of eeggata.

Iddattoo- A November 15, 2017 toora 181-198 bifa walaloon barreeffame

Fakkeenya-1

Hayyuu Buddeenome

Hayyuu bara kanaa,

kan buddeenaf jedhee,

Ofii buddeen ta'e!

Nyaachudhaaf jiraachuu,

Jiraachudhaaf nyaachuu,

Kan gargar hin baafne!

Ija buddeenati,

Ni mullata malee,

kan of hin argine!

Beekan akka kanaa,

Buddeenuma jenne!

Nyaachisaan eenyummaa,

Hayyuun akka kanaa,

Innuu buddeenuma!....

Hayyuun eenyummaa isaa buddeenaaf jedhee hingurguratu, hayyuun budeenaaf jedhee jiraatu innumtuu budeena. Ofii isaatiif ga'ee lammiisaatiif darbee kan ga'uu qabutu budeenaaf jecha nyaatamee dhabame. Eenyummaan Oromoo kana miti hayyuun kan dhibeefi rakkoo itti himatanii ittiin fayyan. Kanaaf eenyummaan hayyuu Oromoo balaa keessa jira golgamuu qaba jechuudha.

Barruun waan badetu jira, garuu ta'uu hinqabu jechuudhaan bifa walalootiin qeeqa dhiyeessa. Hayyuun anaaf jechuu hinqabu; budeenaaf of gurguruu hinqabu; akkamiin hayyuun budeenoma inniyyuu ofiisaarra darbee ormaaf budeena kennuu qabawoo kun ce'uu hinqabu; enyummaa sirrii hawaasichi qabus kana miti yaada jedhu qaba.

4.5.3 Rageessuu

Tarsiimoo kanaan taateewwan seenaa keessatti raawwataman irratti fuulleffachuun kan jallate sirreessuufi kan gaarii ta'emmoo tursiisuufi jabeessuu irratti xiyyeeffata.

Iddatto-A November 13, 2017 · Toora 253-259 irratti

“...Duuti lama. Takka otoo jiran du'an. Tun dhiitamaafi tuffatamaa mataa cabsataniifi mataa uummata ofii cabsanii jiraatuudha. Takka immoo du'a uumamaati.... Jeneraal Taaddasaan akkasiin darbe. Jeneraal Waaqoo akkasiin darbe. Koloneel Aliyyii Cirrii dheengadda darbe booya irra jirra. Jiraatti du'uu nu haa'oolchu.”

Ergaan kun tarsiimoo ragaa dhiyeessee amansiisuun darbe. Ragaan kan mul'isu goota qabna goota bu'aa uummataaf wareegaman. Isaan fayyaatti qofa miti du'aan isaaniyyuu kan jiruu olitti leellifama. Haata'u malee har'ammoo kan jiraatti du'e hedduutu jira ergaa jedhu qaba. Ragaa qabatamaa dhiyeessuun dubbachuufi barreessuun tarsiimoo rageessuuti. Barruun kun jiraatti du'uun uummata keessaa ba'anis jiraatti ajjeessuu akka ta'e tarsiimoo ragaan amansiisuutti fayyadamuun barraa'e.

Iddattoo- A November 27, 2017 Toora 46-52 irratti

“Artist Hamalmaal Abaatee dhiyoo tana dorgommii artii Afrikaa injifatte. Injifannoo boonsaa kana ammoo lammiil ee keenya kanneen naannoo Sumaalee irraa dabaan qe'ee fi qabeenya ofii irraa buqqaafaman yaadatuuf oolchite. Kun injifannoo lammataati. Sabboonummaan akkana! Goota tanaaf kabajaa fi galata guddaatu mala! Gocha seenaa guddaa qabu raawwatte. ... Roogeeyyiin keenya goota tana tolchaa faarsaa!”

Barruu kana keessatti ergaan ragaan deeggarama dhiyaate. Aartiisti Hamalmaal Abaatee dorgommii hinjifatte, nibadhaafamte, badhaasa argatte ammoo yaadannoo lammiilee buqqaafamaniif oolchite. Ragaa kanarratti hundaa'ee aartiisti Hamalmaal goota jedhee ibsa.

Kanaaf kabajaafi galata guddaa qabdi gocha seenaa guddaa qabu raawwatte. Gootummaafi seenaa hojjachuu ishee rageeffateetu faarfamuu qabdi jedha.

Ergaan barruu kanarratti darbe ragaan deeggarama. Namni barruu akkanaa barreessu waanan jedheefan qaba waan jedhu fakkaata. Himootaa walitti aananii barreeffaman gidduu wal unachuutu jira. Himni dursee barreeffamu isa itti aanee dhufuuf ragaa ta'a.

Iddattoo-B November 18, 2017 Toora 162-166 irratti

“...Haaromsa jechuun dhugumaan kan Oromiyaatti ta'aa jirudha. Dr Nagaasoon partii mormituu hooggana ture. Kaleessa Pirezidaantii Itoophiyaa ture. Har'a Kabajamoo Pirezidaant Lammaa, Obbo Umar Huseen (Itti aanaa Pirezidaanti), Kabajamoo Obbo Abbaa Duulaa waliin taa'u. Keessummaa kabajaa ta'aniitu affeeramani. Dhugaa dubbachuuf kuni hooggansa Oromiyaaf haaromsa dhugaati...”

Barruun kun ammoo ergaa rageessuu barbaade durse. Haromsa jechuun kan Oromiyaatti ta'aa jiru ta'uusaa ibsuuf ulaagaadha(ragaadha) kan jedhe itti aansuun dhiyeessa. Nama kaleessa mormituu jedhamee qollifatamaa turetu har'a keessummaa kabajaa ta'e. Taatee seenaatiin hayyuu Oromoo kaleessa Pirezidaantii biyyaa turetu mormituu ta'e, mormituu ta'uunsaa yeroo dheeraa qaama biyya bulchu irraa isa fageesseera. Haaromsa jechuun kana taatee seenaatiin qaamuma biyya bulchu biratti keessummaa kabajaa ta'e.

4.5.4 Jijjiiramaa

Ummanni tokko teessuma lafaa diinagdeefi siyaasaan walitti osoo hinmadaqin yoo jiraate eenyummaa gara garaa horachaa deema. Kanaafis uummata Oromoo fakkeenya godhachuun nidanda'ama. Ummanni Oromoo kaabaafi kibbaa lixaafi bahaa teessuma lafa isaa irraan kan ka'e gargar fagaatee eenyummaa Oromummaa ganamaa caalaa kan ollaasaafi eenyummaa sirni koloneeffataa itti fideen haguugamee tureera. Haata'uutii Oromoon Bahaafi lixaa Kibbaafi Kaaba jiru dhimma eenyummaa isaa irratti afaan tokko dubbata dubbachaas jira. Sabboonummaa bu'uura tokkummaa isaa godhachuun miidhama waliisaatiif dursee dirmachuufi waliif dhiiguutu mul'achaa jira. Kanaan dura uummanni kun eenyummaa isaa amantaa, laga, qomoofi naannummaa keessa barbaada ture, yeroo dhiyoo asitti garuu eenyummaan isaa Oromummaa ta'uu hubatee sanaan wal barbaada, walis dhaga'a.

Iddattoo- C November 19, 2017 Toora 38 irratti

“...Gareen Obbo Lammaa akka kanaan dura barame sana Oromoota maqaa itti moggaasee dhiphoota, farreen nageenyaa, diyaaspooraa, aktivistii.... Jechuu kan dhiiseef tokkummaan Oromoo barbaachisaa ta'uusaa amanuudhaan.” ...” Walumaagalatti, kanneen armaan olii akka fakkeenyaattin kaase malee dhimmi tokkummaa Oromoo jajjabeessuu garee Lammaatiif qajeelfama malee muudiif miti.” Tarsiimoo kanaan eenyummaa wal ta'e tokko uumuuf yaalama. Barruu kana keessattis tokkummaa barbaadamuuf bu'uura kaa'uuf tarsiimoon kun tajaajilaaf ooleera.

4.5.5 Fottoqsuu

Eenyummaa seenaa saba tokkoo keessaa kan dabe fottoqsanii baasuudhaan haarumsuuf yaaluudha. Tarsiimoo kanaan walqabatee namoonni barreessitootaafi seenaa himtoota (arga dhageettii) ta'an qooda ol'aanaa qabu. Seenaan saba tokkoo loogii irraa bilisa ta'ee yoo hin barreeffamin faallaa dhugaa qabatamaa ta'ee as ba'uunsaa waan hinoolle. Ummanni Oromoos kanaaf saaxilameera. Dhugaa lafa jiru dhiisanii seenaa eenyummaa saba Oromoo hinibsine kan barreessan hedduudha. Tarsiimoo kanatti gargaaramuun seenaa badaafi jal'ate fottoqsanii baasuutu danda'ama. Afaanitti fayyadamnee dubbii qeeqna, qeeqni immoo ijaaruufi tolchuuf, waan badaa ilaalcha gaariin bakka buusuuf waa qeequun bayyinaan dubbichi na ilaallata jechuurraa madda. Qeeqni sirreeffamni akka jiraatuuf, qaawwa mul'atu duuchuuf tarsiimoo fottoqsuutti dhimma baana. Roggeeyyiin feesbuukii Afaan Oromoon maxxansanis eenyummaa saba Oromoo hinibsinee fottoqsanii baasuun ergaa dabarfatu.

Iddattoo- B November 19, 2017 Toora-366 irratti

“... Oromoon walgaarreffatee taa'uu qaba jechuun Farrummaadha...”

Hima kana keessatti barreessaan tarsiimoo amala badaafi fudhatama hin qabne fottoqsee baasuu gargaarame. Kunis Oromoon wal gaarreffachuun sirrii akka hin taane, amalli akkanaa kan jiru yoo ta'ellee barruu isaatiin mormeera. Walgaarreffachuun aadaa Oromoo miti. Oromoon sirna qaba, sirna ittiin dubbatee wal amansiisuufi yaada mo'aa ta'e fudhatu, Innis sirna Gadaa, sirna kana bu'uura godhannee walgaarreffachuu haabalaaleffannu. Walgaarreffachuun farrummaadha. Tarsiimoo kanaan amala badaan mormee barreeffame barruun kun.

Iddattoo-B November 14, 2017 Toora367&368 irratti

“...Bifuma kamiinuu ijoollee saboota biroo irraa dhufan waliin walitti bu'uun rakkoo uumuuf malee furuuf miti. Kaayyoo qabsoo Ummata Oromoos miti...”

Iddattoo-A November 27, 2017 Toora 46-52 irratti

“Artist Hamalmaal Abaatee dhiyoo tana dorgommii artii Afrikaa injifatte. Injifannoo boonsa kana ammoo lammiilee keenya kanneen naannoo Sumaalee irraa dabaan qe'ee fi qabeenya ofii irraa buqqaafaman yaadatuuf oolchite. Kun injifannoo lammataati. Sabboonummaan akkana! Goota tanaaf kabajaa fi galata guddaatu mala! Gocha seenaa guddaa qabu raawwatte. Garuu haga barbaachisu hin faarfamne. Ormi beekaa callise. Nuti garuu waan daganne natti fakkaata. Rooggeeyyiin keenya goota tana tolchaa faarsaa!”

Barreeffama kana keessatti nama milkaa'etu jira, milkii dacha, namni goota jedhamuun ibsame. Gootumaasaaf hin leellfamne maaliif laata? Barreessaan maxxansa kanaa afaanitti fayyadamee qeeqa mu'ise. Goota tanaaf kabajaa fi galata guddaatu mala! Gocha seenaa guddaa

qabu raawwatte. Garuu haga barbaachisu hin faarfamne. Ormi beekaa callise. Nuti garuu waan daganne natti fakkaata. Barreeffama kana keessatti jechi “garuu” jedhu qeeqaaf qooda guddaa qabdi.

Tarsiimoo kanaan yoo ergaa barruu kanaa ilaallu, Hawwaasni Oromoo tokkummaa qabaachuu isaa mirkaneessuuf artiistii beekamtuun kun bara jireenya ishee keessatti aartiifi dhimma Oromummaa irratti adda durummaan kan waamamtu ta’uu baattus guyyaa hawwasichi rokkoo hamaa keessa galetti of mul’isuun ishee Oromummaan tokkummaa guyyaa rakkootti mul’atu ta’uu mul’iseera.

Gama biraatiin miidiyaan kun kaleessa maal ture har’a immoo jijjiirama maalii fide kan jedhus dhimmi biraati warraaqsa diinagdee sadarkaa naannootti labsamee asitti OBN irratti jijjiirama qabatamaatu mul’te, ummata dhaggeeffachuun waan namni hin feene qoollifachuufi fedhii hawaasaa leellisuutu calaqqisa.

4.6. Dhiibba Fayyadamni Afaani, haalli ergaafi tarsimooleen qaqqabsiisan

Ergaawwan miidiyaalee hawaasaa irratti dhiyaatan ammoo akkaataafi bifa gara garaan dhiyaachuu danda’u. kunis kan ta’uu danda’uuf marsariitiiwwan miidiyaaleen hawaasaa namoota lammiilee biyyoota gara garaa ta’an garaa garummaa afaaniitiin osoo hindaangeffamin dirree walquunnamtii waan uumuuf. Haaluma kanaan ga’e miidiyaaleen hawaasaa ergaa dabrsuu irratti qaban ilaalchisee Nuraina (2013) akka armaan gaditti ibseera.

“The power of social media in disseminating information and communication is a known fact.”

Yaada kanarraa kan hubannuu miidiyaaleen hawaasaa odeeffannoo wayitawwaa namoota biraan ga’uuf humna guddaa kan qabu ta’uusaati. Kanaaf itti fayyadama miidiyaalee hawaasa keessati rogeeyyiin feesbuukiidhaa afaan haala adda addaatiin itti fayyadamuudhaan kan dhimma itti ba’an yeroo ta’u; kunis haala filannoo jechootaa, qindoomina yaadaa, tooftaa yookaan tarsiimowan haala itti yaadasaanii namootaaf qooduun dhiibbaa uumuu buu’uura godhachuun kan fayyadamuudha. Kun ammoo namoota afaan sanatti dhimma ba’an biratti haala itti fayyadama afaanii fooyyeessaa, cimsaa, guddisaa waan deemuuf haala itti fayyadama miidiyaa irra darbee dhimma baruu fi barsiisuu wal qabatee kariikulamii ykn silabasii afaanii keessa galchuun guddina afaanichaatiif tumsa gochuuf karaa agarsiisa

BOQONNAA SHAN: GUDUUNFAAFI YABOO

Boqonnaa kana keessatti odeeffannoowwan fayyadama Afaan Oromoo fuula feesbuukii irratti karaa sakattaa dokmentiitiin funaanamanii qaacca'anii adda bahantu dhiyaate. Kunis adeemsaqorannichaa keessatti yaadota ka'aa turan bu'uureffachuun guduunfaa jalatti ibsame. Itti aansuunis argannoo qorannichaafi yaada yaboo walduraa duubaan dhiyaate jira.

5.1. Guduunfaa

Qorannoo kun boqonnaa shanitti addaan qoodameera. Boqonnaa tokkoffaa jalatti barbaachisummaan miidiyaalee hawaasaa ijaarsa siyaasaa, diinagdee, amantiifi hawaasummaa biyya tokkootiif utubaa ta'uun ibsameera. Akkaataa hawaasni dhimmoota kana irratti yaada wal jijjiiruufis haala mijeessunsaa ilalameera. Kaayyoon qorannoo kanaas, fayyadama afaanii roggeeyyiin haaromsa Oromiyaa keessaa tumsuuf fuula feesbuukii isaanii irratti dhimma itti ba'an, haala ergaafi amala isaan qaban fayyadamaa afaanii roggeeyyiitiin darbuufi tarsiimoo xinhawaasawaa (sociological strategy) roggeeyyiin ergaa isaanii ittiin dabarfachuuf feesbuukii irratti itti fayyadaman hubachuuf akka gaggeeffamu ibsameera.

Boqonnaa lammaffaa keessatti yaadrimeewwan fayyadama afaaniitiin walqabataniifi sakatta'i barruu dhiyaateera. Maalummaa afaanii, faayidaa afaanii, fayyadama afaanii, akkaataa afaan roggeeyyiin itti fayyadamaan ilalameera.

Boqonnaa sadi mala qorannoo jalatti ammoo haala iddattoofi iddatteessu madda ragaaleen qorannichaa irraa argaman taa'eera. Baay'inni maddeen ragaa, tooftaaleen ittiin funaanaman adda bahanii ibsamanii jiru. Haaluma kanaan namoonni 4fi meeshaalee funaansa raga sakatta'aan dookmentii itti adeemsifaman ibsameera. Boqonnaa afur keessatti ragaaleen karaa sakatta'a dookmentiitiin gaggeeffaman maddoota ragaa tokkoffaa kan ta'an roggeeyyiiwwan fuula feesbuuki isaani irra dokimentiiwwan argamee xiinxalamee jira. Ragaaleen kunis haala fayyadama afaanii roggeeyyiinfuula feesbuukii isaanii irratti dhimma itti ba'an akkata walitti dhufeenya isaaniitiin qaacceeffamaniiru. Bu'aan argamees mala akkamtaan ibsameera.

5.2. Argannoo

Akkaatuma kanaan qoranno mata duree “Fayyadama Afaanii Barreeffamoota Afaan Oromoo “feesibuukii” keessatti ragaalee maddoota odeeffanno irraa argamee hiikameetiin qabxiileen argannoo itti aananii asii gaditti dhiyaatanii jiru.

- Barreeffamoota feesbuukii keessatti bifa gara garaatiin afaanitti fayyadamna. Sadarkaa sagalee irraa eegalee hanga keeyyataatti, jechootaafi himoota salphaan

qindaa'ee ergaawwan gaggabaabaafi sasalphaan jiraachuu danda'u. Haallifi akkaataan fayyadama afaanii hawaasni haalaafi bakka kamitti akka itti fayyadamuu qabu ifa godha. Dirreen miidiyaa hawaasaa keessumattuu feesbuukiin kanaaf fakkeenya gaariidha. Ergaawwan feesbuukii irratti maxxanfaman kaayyoo ifaa galmaan ga'uu barbaadan ta'e qabu. Hidha(link) afaan ifaafi salphaa ta'an kan idilaawaa hintaane, beeksisa irratti kan hinxiyyeeffanne, miira kan kakaasu, waan qabatamaafi amansiisaa ta'uu agarra.

- Roggeeyyiin miidiyaa barreeffama gabaabaa maxxansanii yaada bal'aa dabarsuu danda'u. kanaafis jechoota slphaafi habatamuu danda'anitti dhimma ba'u. Yaaduma kanaan walqabatee Fedhasaan (2013). "Filannoon jechootaa, qusannoo jechootaati" jechuun lafa kaa'a. Yaada kanarraa kan nut hubannu filannoon jechootaa barreeffama keessatti qalbii dubbisaafi miira dhaggeefataa harkisuuf baay'ee murteessaa ta'uu isaatiin roggeeyyiin feesbuukii jechhoota yaada bakka bu'an filatanii dhimma itti ba'u.
- Gama biratiin immoo, roggeeyyiiwwan iddattoo kessatti ammatamaan fayyadama afaanii ilaalchisee, adeemsa fuula feesbuukii isaanii irratti dhimma itti ba'an keessatti tarsimoo lucca'aa qabatanii waan deemaniif gahaa miti. Afaan dubbii keessa jiru yaada barreeffamaan dhiyaatu wajjiin walsimuurratti yoo ilaallamu sadarkaa ergaa dabarsuutti kan waldeeggaran yoota'ellee haalli barreeffamaa garuu kallatti siyaasa tokko qofa deggaruu irratti xiyyeffata. Kun ammo yaada barreeffamicha keessa jiru dabsuun yaada walfalmisiisa uuma.
- Roggeeyyiiwwan kun kaayyoo qabatanii ka'an sana irratti gama hundaan ta'uu baatus milkaa'aniiru jechuun ni danda'ama. Kun ammoo haalli itti fayyadama afaan isaanii rakkoo kan hinqabne yeroo ta'u; yaadaa fi miirri siyaasa isaanii luucca'aa ta'uurra wal falmisiisaa ta'ee kana caalaa wanti bilchaataa fi amansiisaan tokko ni dhalata jedhamee yaadama. Dabalataan, Haalli itti fayyadama yookaan umuriin teknooloojii biyya keenya keessaatti kan eegale dhi'eenya waan ta'eef yaalii fi tattaaffii isaan taasisan yaalloo miti, kana jechuun milkaa'aniiru sababiin isaa falmii fi morkii isaan taasisaa turan hanga tokko deebii waan argateef.
- Iddattoowwan qorannoo kanaaf filataman gartuu siyaasaa tokko deeggaruun yaada wal fakkaataa fayyadama afaanii adda addaan maxxansu. Kunis yaada garee tokkoo qabatanii yaada bilchaataa fayyadama afaanii adda addaatiin irra deddeebi'anii maxxansuun hordoftoota hedduu akka horatan isaan taasisa. haala itti fayyadama

feesbuukiifi tuutaarii ilaalchisee Annie (2011) akka armaan gadiitti yaadasaa lafa kaa'eera.

The politicians' Facebook and Twitter have each been evaluated for five different attributes: content quality, informality of speech, design, frequency of posting, and the number of followers on each site. Facebook and Twitter are often grouped together in discussions in order to cumulatively explore social media; however, the way in which they are used and the public's expectations of content coming from each site are distinctly different. Facebook and Twitter have enabled people to access public figures at an unprecedented level; campaigns no longer can rely only on traditional media to reach constituents without running the risk of overlooking a new population of voters who use social media as integral parts of their decision making process. This accessibility and tendency to post personal and candid content ultimately benefit the politician Annie (2011).

Yaada armaan olii kanarraa hubachuun akka danda'amutti feesbuukiinis ta'e tuutarii yeroo fayyadamnu waantonni xiyyeeffannoo barbaadan ni jiru. Ga'een namoota siyaasas kan ittiin madalamu ulaagaa adda addaatu jira. Isaanis; bilchina qabiyyee ergaa keenyaa, haala dubbii keenyaa, saxaxa yaadaa, baayyina yaada deddebinee namootaaf qoodame, duuka buutota hedduu qabaachuunillee akka namootni yaadafi ergaa kenyaatti gatii kennan taasisa. Gama biroottiin, feesbuukiifi tuutariin namootni haala salphaan odeeffannoo addaddaa akka argatan carraa kennaaf. Odeeffannoo dhimma dhuunfaas ta'e qabiyyee namootni amanamummaan hubannoo humuuf maxxansan namoota siyaasaa akka galteeti itti fayyadamu. Qabiyyee barreeffamaa rogeeyyiin kunneen maxxansaa turan yaada hayyuu kanaatiin yoo madaallu bilchinni qabiyyee ergaa, haalli dubbii isaaniis ijaarsarratti kan bu'ureeffameefii kanarraan kan ka'e duuka buutota hedduu horachuu isaaniit. Yadaa armaan olii kana buu'uura godhachuun yaalii fi tattaaffii Rogeeyyiin akka iddattootti fudhataman kunniin gama feesbuukiitiin taasisaa turan injifannoo amma uumatni Oromoo argate keessaa qooda qabaachuusaa duub- deebiifi yaada isaan argatan dabalatee ragaalee miidiyaa hawaasaa (feesbuukiirraa) argameen tilmaamuun nama hindhibu. Kun ammoo akka bu'a tokkootti galmaa'uu kan danda'uudha.

- Walumaa galaan yeroo ilaalamu rogeeyyiin siyaasaa feesbuukii kunniin hojii hojjatanitti milkaa'ina argataniiru ummatichaafis bu'aa buusaniiru. Akka ka'umsaatti akkataa dhi'aannaa isaanii gama muraasaan hanqina qabaatus shoorri isaan siyaasaa Oromoo keessatti namoota onnee itti horuun ergaa wayitawaa ta'e sammuu

hordoftoota isaaniirratti fe'uun namoonni hedduun akka isaan duukaa hiriiran taasisanii jiru. Kun ammoo ammas hinjifannoodha. Gama biraatiin ammoo, Namoonni kun akka ka'umsaatti biyya keessa ta'anii dhimma siyaasaa irratti iftoominaan garee qabatanii yaada tokkorratti wal deeggaraa barreessuun isaanii waan jajjabeeffamuu qabu.

5.3. Yaboo Qorannichaa

Kutaa kana jalatti argannoowwan galmaa'an bu'uura godhachuudhaan yaboowwan adda addaa kan itti kennamuudha.

- Adeemsa raawwii qorannoo taasifameen haala fayyadama afaanii gama filannoo jechootaa, malleen dubbii fi kan kana fakkaatan fuula feesbuukii roggeeyyiiwwaniin walqabatee haalli jiru jajjabeeessadha. Kanaafuu haalli itti fayyadama afaanii keessatti filannoo jechootaa fi malleen dubbii adda addaa fayyadamun kun dhimma gama hundaanuu jajjabeeffamuu qaba. Kana waan ta'eef, roggeeyyiin siyaasa hojii walfakkaataa irratti bobbaa'an kan dhimma siyaasas ta'e dhimma hawaasummaa waliin wal qabaterratti dhimma afaaniin wal qabatee xiyyeeffannoo bu'uura taasisuu qabu.
- Tarsiimmoo roggeeyyiin ergaasaanii ittiin dabarfachuuf yaalan ilaalchisee hanqinni mullatee jira. Hanqinni kunis kutaa argannoo jalatti adda bahee ibsameera. Yaadni furmaatas roggeeyyiiwwan gartuu ilaalcha siyaasa isaanii qofa hordofuun yaadoota ka'an irratti luuca'anii taatewwaan fuula feesbuukii isanii irratti osoo hinmaxxansiin bitaafi mirga yaada ka'ee ilaaluun bu'aa ummataa giddugalessa godhachuu qabu. Dabalataan, haala itti fayyadama tarsiimmoo ilaalchisee hanqinni mullate, dhimma qabiyyee bifa qinda'aa dhi'eessuu dhabuu, yaada yookaan duub duubee yeroo kennan kallattii adda addaarraa yaada amansiisaa burqisiisuun hordoftoota isaanii haala salphaan mo'achuun yookaan amansiisuun irra deddeebii kan isaan gaafate ta'uu. Kanarraa kanarraa kan ka'e tarsiimoon roggeeyyiin kun itti fayyadamuuf yaalaan hanqina kan qabuu ta'uu. Kana waan ta'eef, Roggeeyyiiwwan kamiyyuu miidiyaalee hawaasaa fayyadamanii ergaa adda addaa hordoftoota biraan ga'uun yaada jijjiiramaa uumuurratti hojjetan tarsiimmoo amansiisaa fi murteessaa ta'e fayyadamuu akka qaban qorannoo kana keessatti heerameera.
- Fayyadama afaanii roggeeyyiiwwan qorannoo kana kessatti hammatamaanii haaromsa Oromiyaa keessaa tumsuuf ilaalcha siyaasa mata isaani irratti hunda'uun fuula feesbuukii isaanii irratti dhimma ba'uun godhaan kan jajjabeeffamuu fi dhimma abdachiisaadha. Roggeeyyiin kunneen jalqabumarraayyuu garee leellisuun fudhatama akka argatuuf carraaqan qabu. Fayyadama afaanii, haala ergaafi tarsiimoo isaan ergaa ittiin dabarfachuuf filatan xiinxaluuni taatee qabatamaa uumamen yoo madaallu milkaa'uu isaanii hubanna. Haala qabatamaa naannoo Oromiyaa yeroo ammaafi fayyadama afaanii yeroo barruun isaanii iddatteeffamee fudhatamee wal cina yoo madaalle roggeeyyiin kunneen milkaa'aniiru. Haallii ergaafi amalli isaan qaban

fayyadamaa afaanii rogeeyyiitiin darbuu kan baayyee uummata hubachiisu, barsiisufi kakaasu dha. Hojiin ajaa'ibsiisaa kana immoo kan murteessuu haala itti fayyadama afaanii isaan itti fayyadamaniidha. Kanaafuu, duuka buutonni rogeeyyii siyaasaa feesbuukii dhimma adda addaa irratti yaada jarreen kanaa deggeran hojiisaanii ka'umsa godhachuun kana caalaa haala fooyya'aa ta'een mullisuuf hojjechuu qabu.

- Jechootaa fi haala itti fayyadama afaan ii ilaalchisee kanneen akka malleen dubbii fi filannoo jechootaa kan beektonni afaanichaa yaadasaanii qooduudhaan itti fayyadamanii fi kanneen rogeeyyiin feesbuukiidhaa itti dhimmaa ba'uun bu'a garaagaraa fidan walitti qabuun fooyyeessuun sirna barnoota afaanii keessa galchuun qaama dhimmi isaa ilaalu haala mijeessuu.

Kitaabilee Wabii

Annie, H (2011). Social Media Sites of Politicians Influence Their Perception by Constituents the *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*. Vol. 2, No. 1

Bui, T. (2016). The Influence of Social Media in Vietnam's Elite Politics. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 35(2): 89–112.

Caleb T., and etal (2012). Speech Acts with in Facebook Status Messages. USA: *Journal of Language and Social Psychology* SAGE Publications 31(2) 176 –196

Clark, H. (1996). *Using Language*. Cambridge: Cambridge University Press

Cooren, F. (2005). The contribution of speech act theory to the analysis of conversation:

Ho presequences work. In K. L. Fitch & R. E. Sanders (Eds.), *Handbook of language and social interaction* (pp. 21-40). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Crystal, D. (1987). *The Cambridge's Encyclopedia of Language*. Cambridge University Press

Ebi, Y. (2012) Figurative Language and Stylistic Function in J.P. Clark- Bekederemo's Poetry; *Journal of Language Teaching and Research*, Vol.3 , No.1 pp180-187

Fahmi, U, (2016). The Analysis of Speech Act of President Joko Widodo at APEC Forum: English and Literature Department Adab and Humanity Faculty Alauddin State Islamic University Makassar (MA) Thesis

Flick, U. (2002). *An introduction to Qualitative Research*, (2nd Ed.). New Dehli: SAGE Publications Ltd

Fosnot, C. T. (Ed.). (2005). *Constructivism: Theory, perspectives and practice* (2nd ed.). New York: Teacher's College Press.

Gillan, K, P, Jenny and etal (2008) *Anti-War Activism: New Media and Protest in the Information Age*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Isaacs, L, A. (2013). *Social Constructivism and Collaborative Learning in Social Networks: The Case of an online Masters Programme in Adult Learning*, University of the Western Cape (MA Thesis)

Khanche, Zeenat (2013) *Guide to Implementing Social Media in Support of Kosovo's Eu Integration Process: The National and University Library of Kosova: Prishtina*

Khanche, Zeenat (2013) *Guide to Implementing Social Media in Support of Kosovo's Eu Integration Process: The National and University Library of Kosova: Prishtina*

Kraus, R.M and Chiu, C. (1993). *Language, Cognition and Communication* .CA: Santa Barbar.

- Lysbeth J-F, (2015). *Language use of Frisian Bilingual Teenagers on Social Media*. Mercator Research Center, Fryske Akademy.
- Nuraina, S. (2013). An election shaped by social media. New Straits Times. Retrieved from <http://www.nst.com.my/nation/general/an-election-shaped-by-social-media-1.227099>
- Ogunsiji, A. (2000). “*Introductory Semantics*”. In Babajide, A.O. (ed) *Studies in English Language*. Ibadan: Enicrownfit Publishers.
- Prawat, R. S., & Floden, R. E. (1994). *Philosophical Perspectives on Constructivist Views of Learning*. *Educational Psychology*, Vol. 29 (1)
- Reyes A, (2012) *Building Corpora for Figurative Language Processing: The Case of Irony Detection in: Processing of the 4th International Workshop on Corpora for Research on Emotion Sentiment & Social Signals Istanbul, Turkey*. PP94-98
- Reyes, A. (2012) *Linguistic-based Patterns for Figurative Language Processing: The Case of Humor Recognition and Irony* University of Valencia (PhD Thesis)
- Sareh, A. (2012). *International Journal of Web & Semantic Technology (IJWesT)*, 3(1), 1-10.
- Searle, J. R. (1979). *Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Teubert, W. (2010). *Meaning Discourse and Society*. Newwork. Cambridge University Press
- Wareing, S. (1999). *Language, Society and Power*. An introduction London: Routledge.
- Wodak, R and Meyer, M. (2001). *Methods of critical Discourse Analysis*. London
- Yule G. (2010). *The study of Language* (4th ed). Newwork. Cambridge University Press

Dabaleewwan

Iddattoo A

1 November 28, 2017 ·

2 Hammarreessa

3 ...Sabboonummaa Dhugaa

4 Dhibee lammii dhukkubsatuun kanuma

5 "Otoo nuti midhaan nyaannuu isin baala hin nyaattan!"

6 Jaamboo Raaboo- Sagure irraa

7 Obbo Jaamboon daabboo ijoollee ofii irraa cabsanii qamadii kuntaala 50 lammii

8 buqqaafameef kennan.

9 "Mana hoo'aa keessa bullus rakkoon keessan akka madaa jilbaa hirriiba nu dhoowwera!"

10 Xayyibaa Hasan --Shaashee irraa

11 Aadde Xayyibaan Shaashee irraa deggarsa qindeessanii geessan!

12 Dhugaan fuula irraa dubbatti.mittiiree Lachuu dhugaan lammii ofii jaalatu. Marartee irraa

13 agarre. Sabboonummaa jechuun akkana. Dhibee lammii ofii dhukkubsatuu fi furmaata isaaf

14 kutannoon hojjatuu. Gootota keenya obbo Jaamboo fi aadde Xayyibaa naaf galateeffadhaa!

15 Gadaan teenna

16 November 28, 2017 ·

17 Viva OBN

18 Kaleessa oduu irratti OBN dubbii namoota lamaa dhiyeessee ture. Jarri sun duubbee dansaa

19 hin qaban. Barruu fokkuu fedhii fi faayidaa Oromoo busheessu tamsaasaa turan. Namoota

20 Oromoon akka ija ofiitti laalu abaaraa turan. Kun ummata mufachiisera.

21 Ilmi namaa yaada jijjiiratu danda'a. OBN mataan isaa akka kaleessaa hin jiru. TV

22 boqqoolloo irraa gara sagalee ummataatti geeddarama. Jarris yaada fokkisaa kaleessa

23 tarkaanfachiisaa turan sana jijjiiratu malu. OBN hubannoo kana irraa ka'ee jara dubbise.

24 Ummati yoo kana hubate dansaa dha.

25 Maqaa baduu irra mataan baduu wayya kan jedhe Oromoo dha. Maqaa bade fayyisuun

26 guddoo nama dhiba. Seenaa fokkisaa jijjiiruunii jaalala ummataa gonfachuun salphaa miti.

27 Soba guddatuun gaafa dhugaa dubbatan dhageettii nama dhoowwa. Nama seenaa fokkataa

28 qabu waliin hojjatunis ummata mufachiisuun waan jiraati. Waa hunda caalaa maqaa ofii

29 eegatuun murteessa dha. Namis dhaabis kana beekke gurra ofii eegatuu qaba. Of duraaf

30 sagaleen keenya, OBN gaafa nama dubbisu bilchinaan bitaa mirgalaaluu qaba. Gama

31 kamiinuu jaalatoota isaa mufachiisuu hin qabu. Nus bakka bade sirreessaa duratti deemuu

32 malee waa xixinnoon mufannee ariitiin abaaruu hin qabnu! Kalees numatu gorsee qajeelfate!

33 Har'a ammoo OBN qabatamaatti sagalee Oromoo ta'uu mullise. Wanti kaleessa ta'u ummata

34 gugumsiise. OBN gama ofiin yaada ummataa dhagayuun sagantaa ummati hin feene haquun

35 ijoo dubbii ti. Umnataaf ummata hojjatuun akkana. Haga sabaaf hojjannutti yaada sabaa

36 dhagayuu barbaachisa. Ummati keenyas miidiyaa ofii qajeelaan hubatuu qaba. Takkee

37 tolchuutti waa balleessuun dhufuu mala. Wanti guddaan wal hubatuu dha. Dubbii kaleessaa

38 akka badiitti otoo hin taane akka daguutti laaluu wayya. Maraafuu miidiyaa akka fedhii

39 teenyaatti deemu бага arganne. Afrikaa keessatti miidiyaan akkasii OBN callaa natti

40 fakkaata.

41 Viva OBN!

42 Viva Warquu Gaachanaa!

43 Viva gaazexeessitoota teenya!

44 Ammas OBN sagalee keenya!

45 November 27, 2017 ·

46 Gabbisaa fi Hamalmaal
 47 Artist Hamalmaal Abaatee dhiyoo tana dorgommii artii Afrikaa injifatte. Injifannoo boonsaa
 48 kana ammoo lammiilee keenya kanneen naannoo Sumaalee irraa dabaan qe'ee fi qabeenya
 49 ofii irraa buqqaafaman yaadatuuf oolchite. Kun injifannoo lammataati. Sabboonummaan
 50 akkana! Goota tanaaf kabajaa fi galata guddaatu mala! Gocha seenaa guddaa qabu raawwatte.
 51 Garuu haga barbaachisu hin faarfamne. Ormi beekaa callise. Nuti garuu waan daganne natti
 52 fakkaata. Roogeeyyiin keenya goota tana tolchaa faarsaa!
 53 Jidduu kana ammoo waa'ee piroofeeser Gabbisaa Ejjataatu qilleensa harkaa qaba. Saayintiisti
 54 Gabbisaan hojii boonsaa addunyaaf gumaateen doolaara miliyoona shan badhaafameera. Kun
 55 guddoo nama boonsa. Milkiin lammii ofii utubaa hamilee namaaf ta'a. Milkii goota keenyaa
 56 gammanneerra. Kana ammoo faaruu fi kabajaan ibsatuu qabna. Kana caalaa ammoo gooti
 57 kun waan badhaafame irraa miliyoona tokko otoo lammiilee buqqaafamaniif oolche daran
 58 gammachuu keenya guddisa. Warri piroofeeser Gabbisaatti dhiyoo jirtan dubbii tana
 59 yaadachiisaa. Koreen gargaarsaa buqqaatotaas sochii barbaachisu haa godhu jenna.
 60 Beekumsii fi qabeenyi lammii fi biyyaaf hin taane hiikaa hin qabu kan jedhe Dr Alii Birraati.
 61 Dhugaa tanaan haa jiraannu.
 62 Gurra gootaa olkaasuun gootota danuu horuu dha. Ishoo gootota keenya Gabbisa fi
 63 Hamalmaal!
 64 Horaa bulaa! Waan hafe dabalaa!
 65 Gadaan tan milkiiti!
 66 **November 26, 2017** ·
 67 Atileetota Oromiyaaf (waldaa)
 68 ..Lammiif Tumsuu
 69 Oromooti miliyoona walakkaa caalaan manaa fi qabeenya ofii irraa buqqa'anii diida keessatti
 70 qorra, aduu, beela fi dheebuun ergaramaa jiraatuun ni beekama. Ummata kanaaf tumsuun
 71 dirqama namoomati. Silaa dhalli namaa martuu jaraaf dirmatuu qaba. Nuti ammoo dirqama
 72 lammummaas qabna. As irratti qoodi gootota atileetota keenyaa guddaa dha.
 73 Hidda muran malee alalli hin dhiigu. Kanaan dura ethio-telecom gargaarsa jalqabame addaan
 74 kutuun ni yaadatama. Sun ummata buqqa'etti rakkoo hammeessufi. Waanuma qabeenya
 75 Oromootin jaarametu Oromooti hammaate. Saniif booyuu hin barbaachisu. Hammeenya kun
 76 xiiqiijabaa nutti uumuu qaba. Dhiibbaan alaa godhamu keessa keenya jabeessuu qaba. Wanti
 77 guddaan nuti humna qabnu fayyadamuu dha.
 78 Oromoon rakkoo isa mudate qolatuuf gahumsa qaba. Kana diina fi firatti mullisuu
 79 barbaachisa. Kanaaf ammoo atileetoti keenya beekamtii qaban faayidaa ummataaf oolchuu
 80 qabu. Alaa fi keessatti sagantaa fiigichaa qopheessuun lammii ofii utubuu qabu. Magaalota
 81 guguddoo kanneen akka Amboo, Walisoo, Naqamtee, Adaamaa, Shaashee, Asallaa, Jimma,
 82 Ciroo, Finfinnee, Sulultaa, Adaamaa, Xafoo fi kkf keessatti fiigicha garagaraa qopheessuun
 83 horii guddaa funaannuun ni danda'ama. Gadaa Run, Ateetee Run, Elemoo Run, Abbabaa Run,
 84 Waaqoo Run, Taaddasaa Run, Abiishee Run fi kkf moggaasuun Oromiyaa beeksisaa ummata
 85 keessan tumsuu dandeechu. Of duraaf ammoo Maraatoonii Adaamaa, Finfinnee, Amboo fi
 86 kkf waggaatti al-tokko qopheessuun Ispoonsera irraa horii fuutanii biyyaa fi ummata keessan
 87 tumsuu dandeechu. Akkuma isin biyya namaa dhaqxanii fiigdan ormis biyya keenya dhufee
 88 akka dorgomu gochuuf warra dargaggoo fi ispoortii waliin hojjadhaa jenna.
 89 Garagalcha
 90 OBN-sagalee ummataa
 91 Federeeshinii Atileetiksii Oromiya
 92 Waldaa Atileetota Oromiyaa. Yoo humna qabdan beektanii fayyadamtan isin qoftuu ummata
 93 kana deebifanii dhaabuu dandeechu.
 94 Horaa bulaa! Waan hafe dabalaa!
 95 Gadaan tan milkii ti!

96 **November 23, 2017 ·**

97 Himaammata Odeeffannoo

98 ...Maal himanii maal dhiisu?

99 Hojii tokko eegalanii xumuruuf himaammata jiraatu qaba. Himaammata kallattii agarsiisa.

100 Haga koompaasiin xayyaaraaf barbaachisu caalaa himaammata hojiif dirqama. Himaammata

101 malee hojjatuun waan guyyaa ijaaraa oolan halkan diigaa buluu fida. Wanti kallattii hin

102 qabne oolee bulee nama kuffisa.

103 Odeeffannoon boombii nukilarii caalaa humna qaba. Humni kun ammoo faayidaa ykn badiif

104 ooluu danda'a. Jechi waa balleessa. Hiitiler jechaan ilma namaa bineensatti jijjiire. Jechi

105 humna jabaas ni ijaara. Gaandiin jechaan Indiyoota tokkoomsee gabrummaa jalaa baase.

106 Jechi dhibees qorichas ta'uu danda'a jechuu dha. Jechaan ijaaruun akkuma jiru waan ijaarama

107 jechaan diiguun ni danda'ama. Murteessaan himaammata odeeffannoo tolfatanii tarsiiimoo fi

108 malaan odeessa fayyadamuu dha.

109 Waan argan dubbatuun hin ta'u. Maal, maaliif, yoomi fi eessatti akka dubbatan beekuun

110 dirqama. Yoo sun ta'uu baate tolchuutti balleessuun dhufuu mala. Kanaaf gaafa dubbatanii fi

111 gaafa barreessan jecha filatuu barbaachisa. "Waan argan hunda hin dubbatan" kan jedhe

112 boolla qayyaati. Himaammata odeeffannoo tolfatuu barbaachisa jechuu ishiiti. Kanaafuu

113 ummati keenya himaammata odeeffannoo ifaa fi qajeelaa qabaatu qaba. Akka naaf galutti

114 himaammatichi dhimmoota armaa gadii hammatuu mala.

115 1. Waan garaagarummaa keenya dhiphisee tokkummaa keenya jabeessu.

116 2. Waan safuu fi duudhaa keenya eegee wal dhageettii keenya gabbisu.

117 3. Waan ofittummaa keessaa nu baasee faayidaa waloof nu hiriirsu.

118 4. Waan of amantaa fi wal amantaa keenya jabeessaa yaaddoo fi sodaa keessaa nu baasu

119 5. Waan xiiqii nutti horee halkanii guyyaa hojiitti nu cimsu. Hojiin gosa gosa.

120 6. Waan olloota keenya fi addunyaa faana nagayaa fi jaalalaan nu jiraachisu.

121 7. Waan qalbii teenya qaree bilchinaan waa xiinxaluu nu dandeechisu.

122 8. Waan dammaqsee shira diinaa fagootti arguu nu dandeechisu.

123 9. Waan dubbii caalaa hojii irratti nu xiyyeeffachiisu.

124 Hayyooti dhimma kana irratti nuuf hojjadhaa!

125 Horaa bulaa!

126 Gadaan tan milkiiti!

127 **November 23, 2017**

128 "...Kun daandii sirrii dha. Qonnaan bulaan keenya bakka marattuu muuxannoo kana irraa haa

129 baratu. Biiron haqaa Oromiyaa gama gorsa seeratiin bira dhaabbata! ..."

130 **November 22, 2017 ·**

131 Mee Maalitti Jirra?

132 .. Oduu fi Hojii

133 Namuu of haa gaafannu. Kaleessa maal hojjatte? Har'a hoo maalitti oolte? Boruuf ammoo

134 maal karoofatte? Gaafiilee kanniin sirriitti deebisuun dirqama. Nami san hin goone qaata

135 bade.

136 Guyyuu waa raawwatu barbaachisa. Yeroon nama dhiisee kuta. Yeroon keenya bilaasha

137 baduu hin qabu. Amma guyyaa dhiisii sakandiinuu wal nama dabarsiti. Yeroo keenya akkaan

138 fayyadamnee waan gatii qabu guyyuu hojjannu malee roorroo fi gadadoo hin obbaafannu.

139 Jarana baayyeen keenya waan hin malle aadeffanne. Oduu nutti guddise. Mee gaafa hiriya

140 keessan faana shayii ykn qirraarii dhugdan of dhaggeeffadhaa. Ajandaa akkamii irtatti

141 dubbattu? "Akkana jadhan hin jennee? Abalu akkas gochuu yaada hin jennee?" jechaa jette

142 jettee naannessina. Harkaan ammoo homaa hin raawwannu. Waajjiratti ummata tajaajiluuf

143 yeroo hin qabnu. Oduuf garuu yeroo hin dhabnu. Odeessuu qofatu nutti tola. Waanuma tokko

144 sagal dubbanna. Dubbii Caalaa faana sukkuumaa oolle Caaltuu waliin bukeessaa bulla.

145 Waanuma darbe deebinee alaanfanna. Kanaaf rakkoo keessatti hiree arguu dadhabna. Of dura
 146 laallee tarkaanfatuu hin beeknu. Ammoo san goonu malee hin milkoofn!
 147 Kan biratti obsa hin qabnu. Otoo bitaa mirga hin laaliin aariin wahitti seenna. Fiigaa kiyyoo
 148 diinaa keessa buuna. Nama badii godhe "Ajjeefnu malee" jechuun maali? Dubartii takkittii
 149 loluuf dhiira 350 hin barbaachiu. Takkee gatii sangaatin lukkuu binna. Kun kisaaraatti nu
 150 galcha!
 151 Amma maaltu mala? Kan gurra qabu haa dhagayu. Haalli amma jiru nuuf hamaa dha. Yoo
 152 jabaanne waa mara injifannee qananiitti baana. Yoo akkuma barama teenyee odeessine
 153 ammoo akka lammata ol hin jennetti kufna. Jabaannee injifatuu akka filannu shakkiin hin
 154 jiru. Kun ammoo kanneen armaa gadii gaafata.
 155 1. Yeroo mara dammaqanii haala jiru hordofuu. Maaltu jira? Maaltu dhufuuf deema?
 156 Odeeffannoon humna!
 157 2. Bilchinaan waa xiinxaluu. Wanti calaqqisu marti daaba miti. Waan goonu fi maaliif akka
 158 goonu sirriitti beekuu qabna.
 159 3. Hojii itti bobbaane tolchuu. Nami waan harkaa qabu hin tolchin waan jabaaf hin abdatamu.
 160 Gadadoo fi roorroo cabsinee bahuuf bakka jirrutti halkanii guyyaa hojjatuu qabna.
 161 4. Ulfina waliif kennuu. Gaafa wal kabajne gurra waliif kennina. Gaafa wal dhageenye
 162 ammoo ni tokkoomna. Walkabajuu fi waliif dhukkubsatuu qabna.
 163 5. Booya fi dhiichisa dhiisuu. Booyi onnee namaa naafessa. Gabrummaa sammuutti nama
 164 geessa. Dhiichisi ammoo of dagachiiser balaa hamaaf nama saaxila. Bishaan kofalchiisaa
 165 nama nyaata.
 166 6. Ijaarsa tolfatuu. Ijaarsi tarsiimoo jabaa qabu murteessa dha. Misooma biyyaaf qabeenya fi
 167 nama gurmeessa. Bakka jirrutti akkaan haa jaaramnu.
 168 7. Xiiqii qabaatuu. Gaara gadadoo fi gabrummaa diiguuf xiiqii jabaa barbaachisa. Xiiqiin
 169 motora jijjiirama maraati.
 170 8. Jarjara dhiisuu. Balaan feete yoo galte jarjaruun hin ta'u. Surreen jarjaraan hidhamte
 171 jarjaraan hiikatti. Obsaa fi bilchinaan tarkaanfatuu feesisa.
 172 9. Nagaya qeyee ofii eeguu. Yoo nuti martuu ollaa keenya nageessine Oromiyaa guutuun ni
 173 nagoomti. Maal na dhibeen hin ta'u. Namuu bakka jirrutti qalbiin nageenya mataa keenyaa,
 174 fira kernyaa fi ollaa keenyaa tiksuu qaba.
 175 Kan gurra qabu haa dhagayu!
 176 Adaraa hin rafinaa!
 177 Hirriibas hin dhabinaa!
 178 Waan badeef na oofkalchaa!
 179 November 16, 2017 ·
 180 November 15, 2017 ·
 181 Hayyuu Buddeenome
 182 Hayyuu bara kanaa,
 183 kan buddeenaf jedhee,
 184 Ofii buddeen ta'e!
 185 Nyaachudhaaf jiraachuu,
 186 Jiraachudhaaf nyaachuu,
 187 Kan gargar hin baafne!
 188 Ija buddeenati,
 189 Ni mullata malee,
 190 kan of hin argine!
 191 Beekan akka kanaa,
 192 Buddeenuma jenne!
 193 Nyaachisaan eenyummaa,
 194 Hayyuun akka kanaa,

195 Innuu buddeenuma!
 196 Walaloon
 197 tan Sayid Anbassuu(Ana Dhaa) ti.
 198 Agartuun qalbiidha malee ija miti. Sayid naaf galateeffadhaa!
 199 **November 14, 2017 ·**
 200 Galata Gootaa
 201 Har'a goota keenya Koloneel Aliyyii Cirrii kabajaan gegeessinee jirra. OBN, sagaleen
 202 ummataa, ammoo gegeessaa goota kanaa akka ajaa'ibaatti gabaasaa ture. Walaloo fi sirba
 203 goota kana faarsu nu dhageechisee xiiqii fi abdii qeerroo teenya hidhachiisaa oole. Kun waan
 204 akkaan mishaa dha. Ummati Oromoos kabajaa fi jaalala goota ofiif qabu alaa keessaa
 205 tokkummaan agarsiisee jira. Gegeessaan goota kanaa Oromoota mara afaan tokko dubbisee
 206 waan tokko yaachiseera. Gooti gaafa lubbuun darbes sabaaf hojjata jechuu dha.
 207 Galati gootaa faaruu guyyaa tokko qofaan hin kanfalamu. Yaaddannoo bara maraa
 208 barbaachisa. Goota faarsuun gootummaa ilmaanitti horuufi. Kanaafuu OBN-sagaleen keenya-
 209 faaruu goota kanaa yoo xinnaate torbee tokkoof itti fufuu qaba. Suurri goota kanaas duubbee
 210 iskiriina OBN ta'ee turuu qaba. Ijoolleen teenya martuu goota "Aliyyii Cirrii Jaarraa"
 211 jedhamu seenaa guutuu waliin qalbiitti qabatuu qabdi. Manneen barnootaa cufa keessatti
 212 maqaa fi seenaan goota kanaa yaa himamu. Seenaa gootaa himuun gootota boruu miliyoonan
 213 horuu dha. Qeerroo fi qarreen, dabballee fi gaammeen Koloneel Aliyyii Cirrii irraa
 214 gootummaa dhugaa baratu qabu. Gootummaan dhugaa lammii fi biyyaaf of kennuu dha.
 215 Horaa bulaa! Waan hafe dabalaa!
 216 Gadaan tan milkiiti!
 217 **November 14, 2017 ·**
 218 Barnoota fi Qabsoo
 219 Barnooti qoricha dhibee hundaati. Rakkoo mara beekumsatu fura. Rakkoo abbaatu ofitti fida.
 220 Nami jaalatee of miidhu ammoo hin jiru. Wallaalummaatu bishaan keessatti nama dheebossa.
 221 Dhugaa kana nami nu caalaa beeku hin jiru. Kanaafuu rakkoo gama hundaa obbaafatuuf
 222 tolchanii baratu barbaachisa.
 223 Ummati keenya yeroo dheeraaf roorroo fi gadadoo keessa ture. Wanti xinnoo fooyya'e
 224 jiraatus ammallee rakkoo hamaa keessa jira. Goojjoo roorroo fi gadadoo diiganii ummata ofii
 225 bilisummaa fi qananiitti baasuuf qabsa'uun dirqama lammummaati. Haala fokkataa kana
 226 keessa teenyee nyaataa fi dhugaa guyyaa lakkaayuun jiraatti du'uu dha. Namuu mirga
 227 ummata keenyaa kabachiisuuf halkanii guyyaa hojjatuu qabna. Bakka jirrutti cichoominaan
 228 qabsa'uu jechuu dha. Garuu qabsoon barnoota dhaabuu miti. Baratuun mataa isaatti qabsoo
 229 dha. Yoo baranne gatii salphaan bu'aa guddaa buufna. Humna irra malatu caala. Mala ammoo
 230 sammuu baratetu dhala. Kanaafuu ijoolleen keenya jalaa haga gubbaatti sirnaan baratu qabu.
 231 Tokkummaa jabeeffataa fi hubannoo qabsoo ballifataa barnoota fi qabsoo wal faana hoofuu
 232 barbaachisa. Yaada tarkaanfataa faayidaa lammii hundaa tiksu burqisiisuu fi baballisuutu
 233 qabsoo teenya gabbisa. Waan xixinnoo waliin fiiguun nu kuffisa.
 234 Wanti Yuunbarsiitota garii keessatti garru sirrii miti. Lola kaasuun miidhaa malee bu'aa nuuf
 235 hin qabu. Mufii qabnu nagayaan dhageechisuu dandeenya. Amma hooggansi nama dhagayu
 236 dhufeera. Yoo jalatti deebiin dhibe olitti akka argamu shakkii hin qabu. Gaafii ofii
 237 kurfeessanii tartiibaan himatuu feesisa. Gama kaanin ammoo saboota biraa faana wal
 238 dhabuun dogongora. Lolli sabaa qabsoo keenyaaf gufuu dha. Diinni beekaa deemsa keenya
 239 gufachiisuuf gaafii keenya jibbiinsa sabaa fakkeessuu heda. Nuti mirga keenya gonfatuu
 240 malee saboota biraa miidhuu hin feenu. Kiyoo diinni gama kanaan diriirsu irraa of eeguu
 241 barbaachisa. Ololli gama kanaan faca'u faallaa qabsoo keenyaa ta'uu hubannee saboota biroof
 242 eegumsa gochuu qabna. Yeroon gatii qaba! Yeroo fayyadamnee barnoota fi qabsoo haa
 243 jabeessinu. Barnooti utubaa qabsooti.

244 Horaa bulaa! Waan hafe dabalaa!
 245 Barataa qabsoofna! Qabsa'aa baranna!
 246 Gadaan baranaa teenya!
 247 November 13, 2017 ·
 248 Kolonool Aliyyii Cirrii
 249 Gooti keenya koloneel Aliyyii Cirrii dheengadda boqoteera. Hunda keenyaaf jajjabina, goota
 250 keenyaaf ammoo boqonnaa gaarii haa kennu! Qeerroo fi Qarreen Oromoo martuu duudhaa
 251 Goota kanaa haa dhaallu. Waan mullataa nu duubatti hafu hojjanee darbuu aadaa haa
 252 godhannu.
 253 "Duuti lama. Takka otoo jiran du'an. Tun dhiitamaa fi tuffatamaa mataa cabsatanii fi mataa
 254 ummata ofii cabsanii jiraatu dha. Takka ammoo du'a uumamaa ti. Tun gaafa guyyaan gahe
 255 addunyaa tana dhiisanii sokkuu dha. Isii namuu irraa hin hafu. Jeneraal Taaddasaan akkasiin
 256 dabre. Jeneraal Waaqo akkasiin dabre. Koloneel Aliyyiin dheengadda dabree booya irra jirra.
 257 Jiraatti du'uu nu haa oolchu. Adaraa akka lama duunee ummata keenyas du'a lamaaf hin
 258 saaxille. Akka koloneel Aliyyiifaa waan lafa irratti hafu hojjatuun ummata keenya mataa ol
 259 qabnee haa dabarru!
 260 Jaal Umar Huseen, P/I/A Oromiyaa
 261 Gootota keenya kan dabranii fi kan jiraniif kabaja bara maraa!
 262 November 12, 2017 ·
 263 Galata
 264 Pirezedantiin Oromiyaa, kabajamoo obbo Lammaa Magarsaa, waan baranneen ummata
 265 keenyaaf akka hojjannu hiriyoota koo gameeyyii-Milkii, Kabbee fi Hayiluu- waliin
 266 gaafatama nutti kennaniiru. Pirezedantii keenya fi mootummaa Oromiyaa guddoo
 267 galateeffanna. Ummata keenyaaf ammoo onnee guutuun hojjatuuf waadaa seenna. Jijjiirama
 268 mullatu akka uumnus amantaa guutuu qabna. Ummata waliin ummataaf yoo hojjanne waan
 269 feene cufa raawwatuu akka dandeenyu shakkii hin qabnu. Hiriyootti hawwii gaarii nuuf
 270 ibsitan ulfaadhaa! Akka kaayoon keenya bakkaan bahuuf ammoo nu waliin dhaabadhaa!
 271 Gadaan tan milkiiti!
 272 **November 5, 2017 ·**
 273 Hooggansa OBN-f
 274 OBN sagalee ummata Oromooti. Dhugaan kun qabatamaatti mullataa jira. Garuu ammas
 275 waatu hafa. Ummati keenya daba manni murtii federaalaa gootota isaa irratti raawwatu
 276 dhagayuu fi arguu fedha. Himata, ragaa fi ittisa hooggantoota KFO kallattiin laaluu
 277 barbaanna. Akkuma cubbuu naannoo Sumaaleetti raawwatame nu garsiifan cubbuu maqaa
 278 seeratiin Dr Mararaa, obbo Baqqalaa fi Oromoota biroo irratti raawwatamu nu garsiisaa.
 279 Dhimmoota akkasii gabaasuun dhageettii fi jaalatama keessan daran dabala.
 280 Dhugaa dubbatanii bakka aduun dhiite buluun duudhaa Oromooti. Dhugaan tulluu haa taatu!
 281 Dharti sulula haa buutu! OBN sagalee keenya! Gaazexeessitooti isaa gootota sabaati!
 282 Horaa bulaa! Waan hafe dabalaa!
 283 Gadaan tan bilisummaati!
 284 November 3, 2017 ·
 285 Kaleessa fi Har'a
 286 Mee barruu bubbulte tana dubbisaa. Baati saddeet duran barreesse.
 287 ..Maaliif of Tuffanna?
 288 Pirezedantiin Oromiyaa, obbo Lammaa Magarsaa, mootummaan isaa faayidaa fi mirga
 289 Oromoo kabachiisuuf kutatuu dubbata. Wareegama barbaachisu kanfaluufis dhaadateera.
 290 Dhiyoo tana ammoo xiqqaatus tarkaanfii mullatu argaa jirra. Namooti gariin garuu dubbii
 291 kana ija shakkiitin ilaalu. Warri "Wayyaanetu ajajee dubbachiisa," jedhanis jiru. Ana waa
 292 tokkotu na dhibe. Oromoon biyya alaati waan Oromoo yoo dubbate 'ergamaa Shaabiyaa'

293 jedhama. Yoo Oromiyaa keessaa dubbate ammoo "ergamaa Wayyaanee" jedhama. Dubbiin
 294 kun maal akka baatu waan hubanne hin se'u. Tigree malee Oromoon dhiira hin dhalu jechuu
 295 dha. Ormi yoo kana jedhe raajii hin qabu. Alagaan Oromoo hamilee cabsee of-tuffachiisuun
 296 yaabbatuuf kijiba hoofa. Kan nama dhibu kan Oromoo ti. Oromoon maaliif akka olola fokkuu
 297 kana afarsu naaf hin galu. Lammaan dhiira mitii? Maaliif waan alagaan ajaje dubbata?
 298 Roorroo fi gadadoon Oromoo isa hin dhukkubsuu? Maaliif saba ofiif wareegama baasuu
 299 dadhaba? Gaafa faayidaa Oromootiif dubbatu maaf shakkama? Gooti goota hin shakku.
 300 "Nami waan ofii ta'e nama se'a," jedha Ooshoon.
 301 Oromoon gootota faayidaa lammii fi biyyaa irratti araara hin beekne danuu qaba. Gabayyoo
 302 Gurmuu, Abdiisaa Aagaa, Garasuu Dhukii, Waaqoo Guutuu, Jaarraa Abbaa-gadaa,
 303 Taaddasaa Birruu, Abiishee Garbaa fi kkf fakkeenyaaf kaasuu dandeenya. Lammaa Magarsaa
 304 ilma gootota kanaa ti. Dhiirri isaan irraa dhalate akkamitti alagaaf jedhee saba ofii kijiba?
 305 Ijoolleen Waaqoo, Taaddasaa fi Elemoo maaliif mirga Oromoof hin dhaabanne? Tarii
 306 Lammaan Kaleessa eessa ture?" jechuu dandeechu. Garuu har'i guyyaa biraati. Wanti
 307 kaleessa hin ta'in har'a ta'uu danda'a.
 308 Gowwummaa jabaa qabna fakkaata. Kanaaf garuma nu hoofanitti deemna. Wanti har'a goonu
 309 oolee bulee waan fidu hin madaallu. Waan nami faarse dhaadhessinee waan nami abaare
 310 busheessina. Waan sirrii tuffannee waan fokkuu faarsina. Keessattuu yaadi miseensota
 311 DhDUOf qabnu garaa nama nyaata. Gaafa as jiran ni arrabsina. Gaafa baqatanii alatti bahan
 312 ammoo "goota" jennee faarsina. Otoo Lammaan Shaanxaa qabatee Keeniyatti baqatee
 313 namooti 'gooti keenya dhufe!' jedhanii faarsaa simatan danuu dha. Mee kun maal jechuu dha?
 314 Dheeffa jabeessuu mitii? Nami dheesse akkamiin goota jedhama? Gootummaan biyya abbaa
 315 ofii irratti. Gooti Ummata ofii waliin rakkoo dhandhamaa jiraata. Kan biyyaa bahee dhaadatu
 316 dabeessa. Maaliif dabeessa faarsinaree?
 317 Obbo Lammaa fi mootummaan isaa waan jedhan kana godhuu danda'u. Sababi ammoo kan
 318 duuba jiru Ummata Oromoo ta'uu dha. Ummati Oromoo humna guddaa danqaa kamuu
 319 cabsuu danda'uu dha. Dhaabi ykn nami ummata Oromoo qabatee kutannoon Oromoof hojjate
 320 akka injifatu shakkii hin qabu. Kanaafuu Lammaa fi jaallan isaa bakka yaadan ni gahu
 321 jedheen abdadha. Yoo hanqatanis rakkoo hin qabu. Waan gatii qabu dubbatanii darbuunuu
 322 waan tokko. Luuter mullata ofii dubbatee du'e. Garuu mullatichi booda milkaa'e.
 323 Maraafuu gootota keenya warra of kennanii dhugaa sabaaf falmaa jiraniif kabaja malee
 324 tuffiin hin malu. Waan dandeenyen haa tumsinu. Kan darbe dhiifnee duratti haa deemnu.
 325 Nami gaafa of tuffate du'eera. Waan badeef na hoofkalchaa.
 326 November 4, 2017 ·
 327 Aanaa Mi'eessoo
 328 Kaleessa liyyuu poolisiin Harargee Lixaa aanaa Mi'eessootti Oromoota 6 ajjeesee 3
 329 madeessuu waajjirri koominikeeshinii aanichaa beeksiseera. Kun baayyee garaa nama nyaata.
 330 Obboleeyyan keenyaf jennata, maatii isaaniif ammoo jabina hawwina. Warri miidhames akka
 331 fayyu abdi qabna.
 332 Gama biraatin ammoo abbaa rakkoo kanaa of bira laaluu barbaachisa. Orma komatuun hin
 333 ta'u. Diinni qaawwa nuti uumnen seenee nu miidha. Liyyuu poolisiin qaawwa argate hundaan
 334 ummata keenya fixuu akka barbaadu beekamaa dha. Kanaafuu yeroo hunda of eeguu
 335 barbaachisa. Kun ammoo hojii qaama nageenyaa Oromiyaati. Otoo of eeggannoo gahaan
 336 godhamee miilana ummati keenya hin ajjeefamu ture. Kanaafuu nageenya godinaa ykn aanaa
 337 bira rakkoon jira.
 338 Amma kan darbeef booyuun gatii hin qabu. Rakkoo of duraa oolchuu barbaachisa. Milishaa
 339 fi poolisiin keenya bakka jiranitti dammaqinaan nagaya ummataa eeguu qabu. Addatti
 340 ammoo warri gama daangaa Sumaalee jiran halkanii guyyaa dhaabbatanii ummata tiksuu
 341 qabu. Of dagatanii booda diina komatuun waan hin taane. Bineensa gowwaa boolla tokkotti
 342 hoo lama waraanu jedhama. Poolisii fi milishaan keenya gowwoomuu hin qabu. Nageenya

343 sabaa federaalatti kennanii galanii rafuun gatii hin malle nama kanfalchiisa. Harargee lamaan,
344 Baale, Gujii fi Boorana jabeessanii tiksuu feesisa.
345 Kamba-kambaa yaa qorqoorroo,
346 Abbaatu dhoowwata roorroo!
347 November 3, 2017 ·

348 Maqaa Gootaa
349 "Oromiyaan kan Oromoota hundaati malee kan paartii tokkoo miti. Boru abbaan biyya tanaa
350 isin qeerroo Oromiyaati. Biyya bardoofta isinitti dabarsuu hin feenu. Ormi tan ofii
351 misoomsataa qe'ee keenya dirree waraanaa gochuu barbaada. Akka bulchaa Arsii Lixaatti,
352 nagaya qe'ee kanaa isinitti kenneera."
353 Obbo Kaffaalaa Ayyaanaa
354 Gootaf kabaja kennuu barbaachisa. Obbo Kaaffaalaaf galataa fi kabajatu mala. Muuxannoon
355 godina Arsii Lixaa godinoota Oromiyaa mara dhaqqabuu qaba. Godinooti fi aanaaleen
356 keenya leencota akka obbo Kaffaalaa Ayyaanaatti kennamuu qabu!
357 Gaafa Arsii Lixaa maqaa dhahan gootittii Shaashee aadde Xayibaa Hasan yaamuu dhiifnan
358 nama mitii laftuu nama komata! Horaa bulaa! Waan hafe dabalaa!
359 Gadaan tan bilisummaati!
360 Irreen hattootaa haa caccabu!

361 November 1, 2017 ·

362 Ajandaa Haarawa
363 Gooti keenya obbo Baqqalaa Garbaa yakka hin raawwanne. Waan mirga ummata isaaf
364 dubbateef hidhame. Roorriftooti Baqqalaa fi Oromoota biroo kumaatama badii malee
365 hidhanii dararaa jiru. Haga roorroo fi sirna roorroo obbaafannutti gootota keenya ajjeesu fi
366 hidhuun hin dhaabbatu. Qeerroon Oromoo dhugaa kana tolchee hubatuu qaba.
367 Diinni amma Oromiyaa jeeqee qabsoo keenya tartiiba fi sirna dhabsiisuu barbaada. Kanaaf
368 ammoo ajandaa qeerroo dallansiisu tolchuu qaba. Dubbiin obbo Baqqalaa karoora kana irraa
369 ka'a. Akka Oromoon Baqqalaa Garbaa jaalatu sirriitti beeku. Jaalala kana ammoo Oromiyaa
370 jeequuf oolfatuu heduu. Kan Obbo Baqqalaa ukkaamsee ture isaani. Dheengadda isaanumatu
371 mirga wabii isaaf kennuu dubbate. Guyyaa lamaaf murtii malee hidhaa bulchan. Har'a
372 ammoo ofumaa mirga wabii ugguruu nutti himan. Akka qeerroon keenya dallanee karaatti
373 bahu barbaadu. Sana keessa ammoo saboota biroo ajjeesu fi saamuu heduu. Duuba Oromoon
374 saboota biraa irratti ka'e jedhanii ololu.
375 Amma maaltu mala? Dubbii ijoon as jirti. Kiiyyoo diinaa seenuu hin barbaachisu. Galmi
376 keenya hidhamaa hiiksisuu otoo hin taane sirna cubbuu kana jijjiiru dha. Kun ammoo
377 tokkummaa, tarsiimoo fi waldhagahuu gaafata. Gaafa irree roorriftootaa cabsine badii malee
378 hidhamuun hin jiru. Kanaafuu xiyyeeffannoon keenya hidhamtoota hiiksisuu otoo hin taane
379 caasaa roorriftootaa fi kiraa sassaabdoota diiguu ta'uu qaba. Kanaaf ammoo
380 1. Oromoon bakka jirutti wal haa ijaaru. Qabsoon ijaarsa hin qabne bakkaan hin bahu.
381 Keessaa alattijabeessinee wal haa ijaarru. Lamaan, shaniin, kudhaniin.yaa ijaaramnu.
382 2. Roorroon harkaa nu qabu akka gita hin qabne yaa hubannu. Addunyaa irratti sabi haga
383 Oromoo roorrifame hin jiru. Dhugaa kana firaa fi hiriya keenya yaa hubachiifnu. Haala
384 yeroo ammoo dammaqinaan haa hordofnu.
385 3. Sirna roorroo kana jijjiiruuf haa kutannu. Mirgi tolatti kabajamu hin jiru. Xiqqaa guddaan
386 keenya gatii bilisummaa kanfaluuf haa qophoofnu.
387 4. Sochii keenyatti sirna haa goonu. Miiran socho'uu haa dhiifnu. Bu'aa fi kisaaraa gocha
388 keenyaa madaallee herregaan haa tarkaanfannu.
389 5. Kaayoo diinaa haa fashalsinu. Gaafa diinni akka dubbannu fedhu haa callifnu. Gaafa jarri
390 akka callifnu fedhu ammoo haa dubbannu. Tarsiimoo fi karoora diinaa haa cabsinu.

391 Horaa bulaa! Waan hafe dabalaa!
 392 Gadaan tan bilisummaa ti!
 393 November 1, 2017 ·
 394 Ejjannoo
 395 Manni utubaa malee-n dhaabbatu;
 396 Qabsoonis kaayoo malee-n hojjatu;
 397 Lammiin kaayyicha nuuf yaa hubatu.
 398 Natu siif beekaa, lamuu-ndhageennu;
 399 Mirgoota keenya, namaaf hin laannu;
 400 Mirga ormaatis, sarbuu-n barbaannu;
 401 Ammarraa roorroo, kamuu-n obsinu;
 402 Hiyyummaafi doofummaa, jalas hin teennu!
 403 Mullati keenya inni jalqabaa,
 404 Bilisummaa fi qananii sabaa;
 405 Yoo ka argannuu isa barbaanna;
 406 Ni dhabna taanan du'a filanna;
 407 Kaayoon nu qabnu isa tokkicha;
 408 Duunus jiraannus isumaaf jecha;
 409 Isa milkeessuuf cimnee hojjanna;
 410 Moo'atuun keenya ammoo mirkana!
 411 November 1, 2017 ·
 412 Oolmaa Jiruu
 413 Lubbuun too baduun, waanuma hin oolle;
 414 Na qofaaf ammoo baduu hin malle;
 415 Otoon hin mormin, waan lammii hin tolle;
 416 Faayidaa biyyaaf, otoon hin lolle;
 417 Gaafas jiruun too homaafuu hinoolle!
 418 ... eegalanii xumuruuf himaammati jiraatuu qaba. Himaammati kallattii agarsiisa.
 419 Himaammata odeeffannoo tolfatuu barbaachisa ...
 420 Himaammata malee hojjatuun waan guyyaa ijaaraa oolan halkan diigaa buluu fida...
 421 ...ummati keenya himaammata odeeffannoo ifaa fi qajeelaa qabaatuu qaba...
 422 ...himaammata odeeffannoo tolfatanii tarsiimoo fi malaan odeessa fayyadamuu dha.
 423 ...koompaasiin xayyaaraaf barbaachisu caalaa himaammati hojiif dirqama.
 424 "...Akkana jadhan hin jennee? Abalu akkas gochuu yaada hin jennee?" jechaa jette jettee
 425 naannessina. Harkaan ammoo homaa hin raawwannu...".
 426 "...Odeessuu qofatu nutti tola..."

Iddattoo B

November 30, 2017 ·

Hin gowwomiinaa!

Haaromsa jedhanii ji'a tokkoo ol wal gamaggamuun mala haaraa uummata Oromoo irratti xaxaa turteetu dhufte jarri. Gareen olaantummaa argate garee dunuunfatee saba tokko qofatu qabeenya biyya kanaa irraa fayyadamuu qaba warra jedhudha. Maqaa seeraa, gabaa, industry, basaasa, magaala, waaan addaa addaa jedhuun warra sabni tokko nyaachuu qaba, olaantummaa sabichaa mirkanaa'uu qaba, garee master pilaanii lafa Oromoo irratti baafatetu wal ijaaree as deebi'e (Xalayaa Jose Humanitarian Fund, Mallas Village ijaaruuf lafa Sabbataa fudhachuuf barreeffamte sana, eenyu ati, nuuf fidi mee). Garee ammaa kanatu kan durii caala daba yaada waan ta'eef, namni gowwomuu hin qabu. Oromoon daran tokkummaa isaa cimsatee, dammaqinaan, waldhagahuudhaan, ilaafi ilaameedhaan qabsoo isaa itti fufuudha. Qabsoo jechuun hiriira bahuu qofa warri seetan hiikti qabsoo baldhaa, tooftaa hedduu fi tarsimoo garaagaraa kan qabu ta'uu baraa. Namni kamuu hamii fi taa'anii boowuu keessaa bahee fala irratti xiyyeeffatuu qaba.

November 30, 2017 ·

Tarkaanfiin ani fudhu galmi isaa bu'aa qabatamaa wayii naaf hin fidu taanaan miidhaaf na saaxiluun isaa hin oolu. Kanaaf ida'ee, hirdhiseen bu'aa isaa ilaaleen tarkaanfadha. Rakkoon akkamiyyuu na qunnamuu danda'a, miira keessa galee rakkoo biraa ofitti fiduu hin qabu. Tasgabbaa'een mala rakkoo koof furmaata waaraa fidu irrattin xiyyeeffadha. Yunivarsitii gadhiisee bahee yoon manatti gale ykn magaala keessa joore, weerara daangaa akkamittan dhaabaa? Biyya keessa jirrus dagachuu jalqabne fakkaata. #COC kana Ministeera Barnootaatu harkaa qaba. Mee gara Ministeera Barnootaa kana bordhaqeen waanuma isaa adda baasa jarana. Waanuma hundaafuu, tarkaanfiin keenya bu'aa moo miidhaa isaatu caalaa ilaaluu qabna. Gamni herreegaan qabsaa'a.

November 28, 2017 ·

Yunivarsitoota tokko tokko keessatti barumsa dhaabuun barattootaa sirrii miti. Barumsa dhaabuudhaan kan miidhamu numa. Bilisummaa booda baranno dubbiin jedhu ergama basaastotaati. Duruu ni beekna diraamaa kana. Barnoota dhaabuudhaan qabsoon gaggeeffamu tokkollee hin jiru. Jarjaruun kun goolii nutti galchuu irraan kan hafe goolii nuuf hin galchu. Adaraa yaa barata hubannoo godhadhaa. Barnoota dhiistanii manatti galuun galuun qabsoo dhaabuudha, waraanaaf baajenni akka daran bahu goona. Duras dhiisaa utuu jennuu diraamaa basaastotaatiin saba biraa xuqanii, hunkurama uumanii, poolisii Oromiyaa tuffachuun dhagahuu diddanii waraanni federaalaa akka dhufu taasisani. Ammas waanni godhamaa jiru waan waraanaa (dirree ormi irratti cimaa ta'e) kana daran hammeessuu irraan kan hafe bu'aa tokko Oromoof hin qabu. Tasgabpii qofaan milkoofna.

November 28, 2017 ·

OBN sagalee uummataati. Komii uummataa fudhatee dhiifama gaafachuun guddina, qaroomina. Gara fuulduraattis Oromoon qabeenya isaa gorfatee sirreeffata. Hooggansi OBN gaaffii uummataa dhageettanii sirreeffama kennitani, isin qaroodha. Ulfaadhaa!

November 27, 2017 ·

“Gaafa Rakkinaa Walbira Dhaabachuun Biqltuu Tokkummaa Kunuunsuudha.”

Pirezidaantii BMNO kab. Obbo Lammaa Magarsaa

Jilli jarsolii biyyaa, hayyoota, ulamota, abbootii amantaa, fi dargaggootaa guutuu Oromiyaa, Oromoota Kamisee fi Oromoota Raayyaa irraa walitti babahan lakkoofsi isaanii namoota 200 ol ta'an kaka'umsa mataa isaaniitiin walqindeessuun lammilee keenya qe'ee fi qabeenya isaanirraa buqqa'an qaaman dhaqanii gaafachuuf, jaalala Oromummaa itti agarsiisuun abdii itti horuuf imala eegalanii jiru.

Kaayyoon imala kanaa ummata keenya qe'ee fi qabeenya isaanirraa buqqa'aniif deggersa

50 taasisuun rakkoo keessaati walibira dhaabbachuu, jaalalaa fi tokkummaa Oromoon qabu
 51 agarsiisuu akka ta'e koreen qindeessituu imala kanaa beeksisee jiru.
 52 Imalootni kun buqqaatotaaf kan oolu ambulansii Ford (Mini Clinic) akka kilinakaatti
 53 tajaajiluu danda'u fi siree ciisichaa lama qabu tokko bituun akkasumas deggersa meeshaalee
 54 adda addaa konkolaataa saddeetitti fe'uun walumaa galatti deggersa qarshii miiloyana 4.5tti
 55 tilmaamu qabachuun guyyaa har'aa galma waajjira Pirezidaantii BMNO argamanii kaayyoo
 56 imala isaanii ibsanii jiru.
 57 Sagantaa kana irratti Pirezidaantiin BMNO kabajamoo Obbo Lammaa Magarsaa jila kana
 58 erga galateeffatanii booda ergaa gababaabaa armaan gadii dabarsanii jiru.
 59 "...Ummatni keenya miiliyoona walakkaa ol ta'u qe'ee fi qabeenya isaarraa buqqa'ee jira.
 60 Deggersi amma taasisaa jirru akka Oromooti waanuma gochuu qabnudha. Oromummaan
 61 gaafa rakkinaaf hintaane yoomiifuu ta'uu hindada'u. Oromummaan yeroo rakkoo walbira
 62 dhaabbachuudha. Kanaafuu namoota keenya sababa Oromummaa isaanittin buqqa'an bira
 63 dhaabachuun dirqama keenya. Tokkummaa jechuunis isa akkasiti. Ummatni Oromoo xiqqaa
 64 guddaan, beekaa fi wallaaln waan qabu hundaan Oromota buqqa'an bira dhaabataa jira.
 65 Haalli kun hunduma keenyaaf abdii guddaadha. Aadaa gara fuuluduraattis jabeeffachuu
 66 qabnudha..."
 67 "...Deggersi taasifan kun waan guddaadha. Maallaqaa olitti garuu isin qaaman buqqaatota
 68 bira dhaqxanii jaalala qabdan agarsiisuuf, jajjabbeesuuf imaluun keessaan wan hundaa olitti
 69 kan nama gammachiisudha. Ilmi namaa midhaan qofaan hinjiraatu. Imalli keessan kun
 70 namoota kana keessatti abdii hora, hinkuftani, hinbaddani jettanii abdii itti horuun keessan
 71 maallaqatti waan tilmaamu miti..."
 72 "...Tokkummaan Oromoo keessatti umamaa dhufe kana akka hundee godhatu hojjechuun
 73 dirqama hunda keenyaati. Sanyii tokkumma amma biqilaa dhufe kunuunsuun kan hunda
 74 keenyaati. Tokkummaan gaaddisa keenya, kabaja keenya, furtuu rakkoo keenyaati. Irree
 75 keenya. Gaafa rakkinaa walbira dhaabachuun biqltuu tokkummaa kunuunsuudha. Gaafa
 76 bal'inaa hunduu nama bira dhaabbachuu danda'a. gaafa rakkinaa garuu nutu waliin
 77 dhaabbata..."
 78 "...Ummatni keenya buqqa'ee jiru lakkoofsi guddaadha. Miliyoona walakkaadhaa oli.
 79 Ummata kana nyaachisuu fi obaasuu, muufii isaa danda'anii ollchanii bulchuun ulfataadha.
 80 Ta'us Ummatni Oromoo ummata guddaa ummata irree guddaa qabu ta'uusaa rakkoo kana
 81 keessatti arginee jirra. Akka isaan hinbeelofne, hindheebonnee fi yaala dhabanii hinrakkanne
 82 gochuun tumsa ummata keenyaatiin danda'mee jira. Yeroo gabaabaa keessattis qe'ee fi
 83 jireenyatti akka galan Oromiyaa keessatti qubachiisuuf hojjetamaa jira. Yoo namoota kana
 84 qe'ee fi qabeenya itti horuu dandeenye Oromoodhaaf ulfina guddaadha. Namota kana qe'ee fi
 85 jireenyaa itti horuu yoo dadhabne garuu salphina ummata Oromooti. Kanaaf rakkoo kana
 86 furuuf tokkummadhaan hojjechuun murteessadaha"
 87 "...Islaamummaa keenyaa oli, kirstaanummaa keenyaa oli Oromummaa keenyadha
 88 eenyummaan keenya. Namni mana tokko ijaaru citaa wali hinsaamu. Citaa walii kenna
 89 malee. Kanaaf jabaannee mana keenya haa ijaarru. Inni utubaa dhaabu, dagalee hidhu, inni
 90 citaa haamus ... hojii isaa haa hojjetu. Manni Akkamitti ijaarama? Waldhagahuudhaan,
 91 tokkummadhaan..."
 92 "...Rakkina amma fedhe haaqabannu, gaaffi fedhes haaqabaannu, waldhaggeffeachaa mana
 93 keenya ijaarrachuu qabna. Kana keessatti jaarsoliin biyyaa, ulaamotni abbootni amnataa fi
 94 dargaggootni gahee gudaa qabdu. Mana kana Waliin ijaaruun dirqama hunda keenyaati.
 95 Namni muraasni mana Oromummaa ijaaree fixuu hindada'u, iddoo manni itti ijaaramu
 96 qopheessa, karaa saaqa malee."
 97 "...Mooootummaan naannoo Oromiyaa dantaa ummata Oromoo kabajchiisuuf jalqabe cimsee
 98 ittii fufa. Karaan jiru fuuldura qofa. Duubatti deebi'uun hinyaadamu. Yoo yaadamallee

99 dallaan duubatti nama hindeebisu. Fuulduratti deemuuf ammo harka walqabachuudha. Ifaan
100 amma ifuu jalqabde kun akka nuharkaa hindhaamne of eeggannoo godhuun barbaachisaadha.
101 Of eeggannoon isaa ammmoo waldhagahuudha.
102 **November 27, 2017 ·**

103 Daangaa Finfinnee kan murteessu Mootummaa Oromiyaa qofadha. Bulchiinsi Magaala
104 Finfinnee aangoo heeraan kennameef hin qabdu Oromiyaa waliin gita taatee haasa'uufis
105 murteessuufis. Bulchitoota maqaa Oromoon magaala Finfinnee bulchan sirreessuun haa
106 dursu.
107 **November 26, 2017 ·**

108 Ani wannin jedhu, qaama nageenyaa Oromiyaa suura kaasuudhaan miidiyaa hawaasummaa
109 irratti maxxansuun sirrii miti. Ijoollumaafuu sirrii hin ta'u. Waan hunda dirree FB irratti
110 maxxansuun kun nu miidha. Jarri gara hin malletti gototuuf barbaaddi. Hunda hin dubbatani.
111 Hundas hin maxxansani. Miiraan deemuurra herreegaan deemuutu qabsoo keenya fayyada.
112 Waan nagatiiva nurratti harkisu maxxansuun sirrii miti. Fageessinee haa yaannu. Hin bariine
113 jarana, gaafa bari'e akka feetanitti bakka feetanitti suura kaaftanii maxxansitu. Qabsoo
114 miiraatu nutti taphataa jira.
115 **November 25, 2017 ·**

116 "Uummata Oromoof haamlee ta'aa. Dirqama eenyummaa keessanii baha. Dirqama biraa hin
117 qabdani. Gaachana uummata keessanii ta'aa." Kabajamoo Pirezidant Lammaatu jedhe.
118 **November 25, 2017 ·**

119 Milishaa Oromiyaa
120 Mindaa tokko malee daangaa Oromiyaa irratti diina kuffisanii kuffisaa jiru. Poolisii
121 Oromiyaa waliin walta'udhaan gaachana uummata Oromoo ta'anii qabsoo sabichaa galmaan
122 gahuuf waadaa irra deebi'anii galaniiru. Milishaa ofii cimsachuu qofa furmaanni. Humna
123 poolisii ofii cimsachuudha furmaanni. Uummanni immoo tokkummaa isaa cimsachuun
124 humna Oromoo hidhate walii tokko ta'uun olaantummaa heeraa fi seeraa biyya kana keessatti
125 hojiirra oolchuudha. Mootummaa biyya kanaa dimokraatessuu fi olaantummaa heeraa fi
126 seeraaf milishaa fi poolisiin Oromiyaa dirqama guddaatu irra jira. Oromiyaas ni tiksu.
127 Abbaan biyyaas isaani. Duruu dadhabina keenyatu diinaa fi saamtuudhaaf karaa bane.
128 Miseensota milishaa Oromiyaa 5000 har'a eebbifama jiru Kolleejjii Leenjii Poolisii Sanqallee
129 Ambootti.
130 Milishaan Oromiyaa gaachana Oromiyaati!
131 **November 24, 2017 ·**

132 Qormaata COC hin qoramnu sababa jedhuun hiriira bahuu fi barnoota addaan kutuun qabsoo
133 dhaloota qubee gaaffii abbaa biyyummaa fi bilisummaatti bishaan naqeeetu, gaaffii keenya
134 fashaleessa, gadi xiqqeessa. COC hin qoramu jedhee waraana kan ofitti waamu barataa natti
135 hin fakkaatu ykn barattoonni akka dogoggoran godhameera. Utuma ta'eeyyuu qormaanni
136 COC jedhamu kun waggaa lamaa booda jechuun barattoota bara dhufu bara 2011 eebbifaman
137 irratti eegala.
138 **November 21, 2017 ·**

139 Namni kamuu sababeeffannaa (reason)dhaan jiraachuu qaba. Waan dhageenyu hunda utuu
140 hin alalfatiin liqimsuu hin qabnu. Kiitabni Loojikii Afaan Oromoon dhiyaateera hiriya koo
141 gammoojjii Dirree Fhawaa, [Dassee Alexn.](#) Kitaabichi jireenya xiinxalame jiraachuuf nama
142 gargaara. Batanii dubbisuun kan abbaati. Doofaan nama hin gowwomsu. Miirri nama hin
143 mo'atu. Nagaatti fallacy jedha Dastaa Alamaayyoo.
144 Dilbata dhufu sa'aa 7:00 W.B., Giddu-gala Aadaa Oromootti.
145 **November 20, 2017 ·**

146 "Nuti barattoonni Riifti vaalii yuunivarsiitii kaampaasii Amboo qarshii kuma saddeettamii
147 afuriif dhibba saddeetiif afurtama (84,840) hanga ammaatti walitti qabneerra. Ilmaan Oromoo

148 diinni qe'eerraa buqqise deebisnee ni ijaarra. Hojiin keenyas itti fufaadha qilleensarra nuu
 149 oolchi."
 150 **November 19, 2017 •**
 151 Barattoonni keenya sabaa fi sablammoota waliin barannuuf ofeeggannoo fi nageenya isaaniif
 152 eegumsa hin goonu taanaan diraamaa fi kiyyoo diinni qopheessetti seenneetu, qabsoo
 153 Oromoo duubatti harkifna. Wal haa dhageenyu jarana. Ergaa Kabajamoo Pirezidaant
 154 Lammaa dhagayaa!
 155 **November 19, 2017 •**
 156 "Amma hoggantoota sirrii argannee jirra. Isaan baabura keenya nuti immoo beenzila
 157 isaaniiti" jedhe Dr. Alii Birraan kaleessa.
 158 *Faaruu isaas fooyyessuun "Rabbimoo namumaa kan Seera jallisee haati keenya takkaa
 159 homtuu addaan nu hin baasuu" jedhee sirbe.
 160 *Gammachuutu nama boossisaam!
 161 **November 18, 2017 •**
 162 Haaromsa jechuun dhugumaan kan Oromiyaatti ta'aa jirudha. Dr Nagaasoon partii mormituu
 163 hooggana ture. Kaleessa Pirezidaantii Itoophiyaa ture. Har'a Kabajamoo Pirezidaant
 164 Lammaa, Obbo Umar Huseen (Itti aanaa Pirezidaanti), Kabajamoo Obbo Abbaa Duulaa
 165 waliin taa'u. Keessummaa kabajaa ta'aniitu affeeramani. Dhugaa dubbachuuf kuni hooggansa
 166 Oromiyaaf haaromsa dhugaati. Dr Mararaa fi Obbo Baqqaleenis mana hidhaa sanii haa bahan
 167 malee Obbo Lammaa waliin bakka tokkotti arguuf deemna. Kallachi qabsoo tokkuma,
 168 injofannoon dhufus kan hundaati. Hayyuun keenya biyya alaa jiran hunduu as ni deebi'u.
 169 Yeroon ishees dhiyoodha. Har'a baay'een gammade.
 170 **November 17, 2017 •**
 171 Hooggansaan walqabatee waa lama adda baasuun hubannoof:
 172 1) Hooggansi gareedhaani. Hunduu waldhagahee karaa walfakkaatu, akka nama tokkootti
 173 yoo yaadu, akka nama tokkootti yoo dalagu, ilaalcha waloo qabaachuudha. Kun cimina
 174 guddaadha. Gaaraa hanga gandaatti waldhagahuutu jiraachuu qaba. Waaqni hooggansa garee
 175 keenya yoomiyyuu caalaa nuuf haa cimsu. Kana tokkummaan. Anatu caalaan tokkummaaf
 176 badaadha, kun immoo ilaalcha garee ni miidha waan ta'eef kana irraa of eeguudha.
 177 2) Hooggansi dandeettii dhuunfaa irrattis ni hundaa'a. Hoogganaan kamiyyuu imaanaa itti
 178 kenname qajeelon bahuu qaba. Fakkeenyaaf, hooggantoonni Arsii Lixaa fi Magaala
 179 Shaashee qaama ijoolleetti dhukaasee ajjeese mana murtiitti dhiyeessanii itti murteessaniiru.
 180 Kun cimina hooggansa magaalichaa fi godinichaatti. Harargee Lixaa, Mi'eessoottis wanni ta'e
 181 jabina hooggansa achiiti. Hooggansi godinootaa kuunis yoo ciman cimina dhuunfaa isaaniiti.
 182 Anaaleefi magaalonnis kanuma. Dhaabbanni Tumsaa Endowmentiis jabinni isaa
 183 konkolaatota Gadaa nuuf galchuudha, koreen specification immoo halluu gadaa dhiiseetu ka
 184 Oromiyaa (waljala darbe??) filate. Dhaabbileenis cimina ofii fi dadhabina ofii qabu.
 185 **Walumaa galatti, hooggansi gareedhas, dhuunfaadhasi. Caasaa mootummaa qajelee
 186 keessatti buburree hin ta'u. Inni hin cimne isa cimaa irraa baruu qaba. Hooggansi garees yoos
 187 cima.
 188 **November 16, 2017 •**
 189 Barattoonni Yunivarsitii Amboo shira jarattii tana irratti dammaqxaanii barnoota eegaltan
 190 jedhani. Akkasi kunoo abshaalummaan. Barnoonni tasumaa dhaabbachuu hin qabu. Warri
 191 Bulee Horaas barachaa qabsaa'aa malee barnoota hin dhaabiinaa. Down with BBB.
 192 **November 16, 2017 •**
 193 Barnoota dhaabuun qabsoo Oromoo dadhabsiisuudha. Bara dheeraaf barnoota irraa nu
 194 kutaniitu gabrummaa jalatti nu ittisaa turani. Sadarkaa qabsoo amma irra jirru kana kan fide
 195 barnoota, barnoota qubeeti. Ammas barnoonni dhaabannaan qabsoon keenya duubatti deebi'a.
 196 Barnoonni bilisummaa booda jedhanii ijoollee keenya gowwomsanii hiisisaa kan turan
 197 ergamtoota diinaati. Barattoonni Haramayaa Yunivarsitii baay'ee nama boonsitu, shira diinaa

198 irratti dammaqxaanii barnoota keessan haalaan eegaluu keessaniif. Warri Amboo Yunivarsitii,
199 Bulee Horaa, Wallaggaa, fi kanneen biroos shira garaagaraa irratti dammaqaa. Barnoota
200 barachaa qabsooftu malee barnoota dhaabnaan qabsoon ni facaati, qabsoon ni dhaabatti.
201 Gaaffiin hin furamne hin jiru. Tarsimoodhaan masakamna, jarjaraan hookkaratti galuun
202 waraana magaalota Oromoyaatti waamuu fida, fideerasi. Yeroo ammaa kana shira yaadamaa
203 jiru hubachuun hunda keenya irraa eegama.

204 **November 14, 2017 ·**

205 Nagaa fi tasgabbi qofaan *shiraa fi xaxaa* contrabandistootaa fi saamtota lafaa fashaleessuu
206 dandeenya. Karoorra nurratti xaxamaa jiru baruu dhabuun kun maaliifii? Jeequmsa uumuun,
207 barataa saba biraa irratti waan fafa uumuun qaaniidha, gadi deebi'uudha, diinaaf dalaguudha,
208 qabsoo Oromoo sakaaluudha. Yunivarsitii keessatti kun ni dhalata jennee watwaataa turre.
209 Nama dhagahuu dadhabuunuu qaaniidha. Kanaaf qabsaa'aa Oromoon? Waan fafaa irraa
210 ofeeguu qaba qeerroon teenya. Qabsoo Oromoo gadi buusuuf warri dhamaatan nurraa
211 dhaabbadhaa! Barataan yunivarsitiis waanuma arge keessa fiigee seenuun kunuu maalii,
212 eessa jirraa? Barnoota dhaabuun sirrii miti. Dr Alii Birraan akkas jedhe: "barnootaa, ammas
213 barnootaa....barnoota dhugaatu bilisa nu baasa". Miiraan gulufuun kun goolii nutti galchuu
214 qofa fida. Gadadoo fi boo'icha oomishuudha kun.

215 **November 13, 2017 ·**

216 Barattoonni keenya Yuuniversiitota gara garaa keessa jiran haala amma biyyattii keessatti
217 deemaa jiru yoo hin hubatinii fi akkamiin dabarsuu akka qaban yoo hin beekiin eenyutu
218 beekuu dandadanda'a? Namni tokko sadarkaa barnoota olaanaa (tertiary level) irra yoo gahu
219 bu'aa fi miidhaa gocha tokkoo tolchee addaan baasee beeka. Sadarkaan beekumsaa fi
220 bilchinni summuu gaafa ijoollummaa bira ni dabra waan ta'eef. Barattoonni keenya haala
221 amma siyaasni biyyattii itti jiru hubattanii barnoota itti fufuun waan sirrii natti fakkaata.
222 Barachuun mataan isaa saba akka Oromootiif qabsoodha. Barachuun bilisummaadhas.
223 Rakkoon gara garaa yuniversiitota keenya keessa akka jiru beekamaadha. Rakkooleen
224 hedduun duras turaniiru. Akka rakkooleen jiran furaman gaafachaa barachuutu fala. Rakkoo
225 tokko furuuf kan biraa uumuun hin barbaachisu. Barnoota barachuuf waan jiruu fi hin jirre
226 haal duree kaa'uudhaan kutaa galuu dhiisuun oolee bulee saba keenya miidha, barattootas ni
227 miidha. Waan jiru tasgabbiin ilaalaa barachaa rakkooleen jiran akka furamaa deeman
228 tasgabbiin gaafachuun ni wayya.

229 Gochaan saboota biraatiin ijoollee Oromoo walitti buusuuf godhamu eenyuniyyuu kan
230 yaalamu yoo ta'e, amala Oromoo fi Oromummaa bakka hin bu'u. Farra qabsoo Oromootis.
231 Ijoollee saba biroo Yuniversiitota Oromiyaa keessajiraniin walitti bu'uun akka yuniversiitota
232 hunda keessatti rakkoon uumamu godha. Kun immoo hunda keenya miidha, keessumaa
233 immoo barattoota Oromoo kan % guddan Oromiyaan ala jiran. Qabsoon Oromoos saboota
234 biroo irratti miti. Fuuldurattis hin ta'u. Waan qabsoo ummataa fuulduratti oofu malee gadi
235 deebisu raawwachuun gadi deebi'uu ta'a.

236 Galatoomaa!

237 **November 13, 2017 ·**

238 Pirezidaantiin Mattuu Yunivarsitii rakkoo nageenyaa gidduu kana uumamee fi gaaffii
239 barattootaa bu'uureffachuun aangoo isaanii gadhiisaniiru. Egaa barattoonni tasgabbiidhaan
240 gara barnootaatti deebi'uu qabdu.

241 **November 13, 2017 ·**

242 Diraamaa diinaa galmaan gahuuf warri sochootan nurraa dhaabbadhaa! Barataan barnoota
243 dhaabuun bu'aa tokko hin qabu miidhaa malee. Ilaa barnoota irratti baachuun nu miidha.
244 Barattoota miseensa saboota biroo ta'aniif eegumsa gochuun dirqama. Wanni Yunivarsitii
245 Mattuu keessatti raawwatee jira jedhamee kun sirrii miti. Warri yakka uumaa jiru seeratti
246 dhiyaachuu qaba. Barattoota saba birootti bu'uun sirrii miti. Warra diinaa ni gammachiisa.

247 Naannoon keenyas waraana jalatti akka kuftuuf gumaachaa akka jirru bara. Ifa bilisummaa
 248 arguuf deemaa jirru irraa duubatti nu deebisuuf warri fiigdan dhaabbadhaa. Barnoota
 249 dhaabuun bu'uura kamiinuu sirrii miti. Qabsoon akkasii mandarummaadha. Nagaa fi
 250 tasgabbiidhaan waldhaggeeffannee tokko taaneetu gara galma keenyaatti deemuu qabna.
 251 Jarjaraan ykn wallaalummaadhaan ykn ta'e jettanii qabsoo Oromoo ofduubatti deebisuuf
 252 wallaalummaatti nu hambisuuf warri gara jeequmsaatti ijoollee oofaa jirtan dhaaba.
 253 Barnoonni furtuu waa hundaati. Barnoota keessan eeggadhaa! Abbaan fedhe barnoota irraa
 254 nu dhaabuu hin qabu..
 255 **November 11, 2017 ·**
 256 Jabina uummata Oromoo Walloo jechi ittiin ibsan hin jiru.
 257 **November 11, 2017 ·**
 258 Goota goota caalu
 259 Koloneel Aliyyii Cirrii
 260 biyyoon sitti haa salphatu.
 261 **November 10, 2017 ·**
 262 Barachuun saba ofii tajaajiluufi. Qabsoon sabichaa akka fiixa bahuuf gumaachuufi. Oromoon
 263 bu'uura heera biyyaatiin mirga abbaa biyyummaa isaa akka gonfatu, fi walqixxummaa,
 264 bilisummaa fi tokkummaan sabaa fi sablammiiwwan Itoophiyaa akka dhufuuf qaamni barate
 265 halkaniifi guyyaa dalaguu qaba.
 266 Har'a Itti Aanaa Pirezidantii Yunivarsitii Naannoo Oromiyaa ta'ee yoon muudamu wannuma
 267 armaan olitti eeraman kana irratti akkan waa gumaachuufi. Kanaafuu, qabsoon federaalizimii
 268 heera irra jiru lafa qabsiisuuf gochaa turre daran cimee itti fufa. Egaa amma booda afaaniin
 269 qofa miti dubbichi, hojiidhaanis muldhisuun dirqama.
 270 ****Warri muudamni afaan nama qabsiisa jettan ni dogogortani. Muudamni itti**
 271 **gaafatamummaa fi ofitti amanamummaa namaaf kenna. Barri keessa jirru bara muudamni**
 272 **garbicha nama godhu miti. Muudamni imaanaadha. Imaanaan qabsoodha. Qabsoon hanga**
 273 **injifannootti! Warri gammachuu keessan naaf ibsitan, galata argadhaan isiniin jedha.**
 274 **November 8, 2017 ·**
 275 Gaaffiin uummata Oromoo bu'uuraan gaaffii siyaasaati. Waggoota dheeraadhaaf lafarra
 276 harkifate. Oromoonis warraaqsa qabsootti seenuudhaan dhiigaa isaa dhangalaasuun
 277 wareegama barbaachisu hunda kanfaluudhaan mirgoota siyaasaa dhabe sana gaafate. Deebii
 278 xixiqqoos argataa dhufe. Hooggansi Obbo Lammaas gaaffii siyaasaa kana bu'uuraan nan fura
 279 jedhe. Abdiis horate; qormaannis itti baay'eta...Asiin qe'ee ofii irra buqqa'a, asiin kana
 280 ta'a.....
 281 Gorsin ani qabu, gaaffii ciccitaa fi haphii ta'an haala ciccitaa ta'een gaafachuudhaan deebii
 282 ciccitaa waliin hamma rakkannu, waanuma guddaa isaa 4-kilo galuu irratti xiyyeeffannee
 283 biyya yoo bulchine silaa gaaffii kuma altokkoon nama hin gaafannu ofumaa deebifanna;
 284 sabaa fi sablammiiinis fayyadamaa ta'a. Mee isin maal jettani waan kana irratti?
 285 **November 7, 2017 ·**
 286 "Beeksisa: Lammiin Lammiif
 287 Hojjattootoota dhaabbilee faayinaansii:-
 288 1.Baankii Biyyoolessa Itiyoophiyaa (National Bank of Ethiopia)
 289 2.Dhaabbata Inshuraansii Itiyoophiyaa (Ethiopian Insurance Corporation) fi
 290 3.Baankiin Misoomaa Itiyoophiyaa (Development Bank of Ethiopia) tiif
 291 Lammiilee keenya Naannoo Somaaleetii buqqa'an gargaaruuf waltajjii deeggarsa Lammii
 292 sanbata duraa dhufu gaafa Sadaasa guyyaa 2 bara 2010 ALItti (11/11/2017 GC) ganama sa'aa
 293 2:30 kaasee Finfinnee Galma Giddu Gala Aadaa Oromootti qophaa'era.
 294 Kanaafuu, waltajjii kanarratti argamuun Lammiilee keenya kanaaf:-
 295 1. Maallaqa Callaa Qabattanii yoo dhuftan kallattiin galii gochuun,

296 2. Gara fuula duraatti maallaqa buusuu barbaaddan mindaa dabalatee guca waadaa guutuunifi
 297 3. Deeggarsa gara garaa ittiin saba keenya bira dhaabachuu dandeessan hunda qabachuun
 298 dhuftanii gahee Oromummaa keessanii akka baatan waamichi lammummaa isiniif
 299 godhameera.

300 'Nu waliin dhaadannaa
 301 Walmalee maal qabna!"

302 Hub:- Dhaabbileen kun hunduu guyyaa kanatti warri hojii qaban heyyama akka isiniif kennan
 303 taasifameera.

304 Koree Qindeessituu irraa"

305 **November 6, 2017 •**

306 Sa'aa afurii oliif Facebook irraa na buusanii turani. Eenyu akka kana godhe baruun natti
 307 ulfaatuyyuu, maaliif akkas akka na duraa godhan baruun salphaadha. Ijoolleen yoo ilaaltu
 308 akkas jedha ture yeroo sana.

309 **November 4, 2017 •**

310 Irreechi Hora Bisil, Dilbata borii Aanaa Iluu Galaan, magaala Ijaajjii irraa kilomeetira 7
 311 kibba bahaa irratti naannoo Odaa Bisilitti gaggeeffama.

312 Baga geessaani, бага walumaan geenye. Uummanni, foollee, abbootii Gadaa fi poolisoonni
 313 keenya tokkummaadhaan nageenya Ayyaanicha nuuf eegaa.

314 Ayyaana Gaarii!

315 **November 4, 2017 •**

316 Warri Oromoo Matakka ayyaana Irreechaa Hora Bisil bor gaggeeffamu irratti hirmaachuuf
 317 Ijaajjii galaniiru. Simannan ka Oromummaati.

318 **November 4, 2017 •**

319 Barattoota Oromoo yunivarsiitiwwan Naannoo Sumaalee keessa turan kan waggaa 2ffaa
 320 oliifis ramaddiin kennameera Ministeera Barnootaatiin. www.moe.gov.et ilaallachuu danda'u..
 321 **November 4, 2017 •**

322 Hiriirri gara Maqaleetti godhame humna Naannichaa ol akka hin taaneefi nagaan
 323 xumuramuun isaa gabaafameera. Hiriira nama 5-10tiim.

324 **November 3, 2017 •**

325 Oromoon dhiifama waliif godha. Araaraan saba isaa ijaara. Sabaa fi sablammoota waliinis
 326 dhiifamaa fi araaraan tokkummaan jiraata. Murtoon Abbaa Gadaa Maccaa, Abbaa Gadaa
 327 Taakkalaa Dhinsaa araaraa fi tokkummaa fide. Galata haa argatani.

328 **November 3, 2017 •**

329 Nagaan Waqayyoo siif haa baay'atu jechaa ergaa kana post nu godhi.
 330 Nuufis Yeroo Seenaa Hojjennuudha.

331 Yeroo ammaa akkuma beekama lammiiwwan keenya qe'ee fi qabeenya isaanii buqqa'anii
 332 harka qullaa nutti baqatan. Kanaaf nutis isa kana durii caalaa haa birmannu dhaamsa
 333 Oromummaati.

334 Nutis dhalattoonni Oromoo CBE Finfinnee fi naannoo ishee (Distirict Afran) keessa hojjennu
 335 Dilbata dhufu (05/11/2017) Sa'aatii 7:00 W.B Finfinnee GGAO wal geenye deeggarsa seena
 336 qabeessa akkuma hojjettoota Oromoota biroo mindaa keenya irraa %n haa murteessinu fi
 337 fuuldurattis akkaataa hojjettonni baankii Oromoo tokkummaa keenya itti cimsinu irratti
 338 mar'ianna. Galmaa ga'insa isaaf qaama dhimmi ilaallata Biiroo Oromiyaa fi Midiyaan
 339 dubbifamaniiru.

340 Maarree waamicha harmeen waliif birmadhaa jettu kana hafuun itti gaafatama seenaati.
 341 Seenaa gaarii hojjechuu waan gaariin haa yadatamnuun jenna.

342 Yaadachiisa: ID keenya qabachuu hin dagatinaa.

343 **November 2, 2017 ·**
 344 "Tokkummaa ummata Oromoo cimsuun, tokkummaa Itiyoophiyaa cimsuudhaa", PBMNO
 345 Kabajamoo Obbo Lammaa Magarsaa.
 346 **November 2, 2017 ·**
 347 Paartiin mormituu Arenaa Tigraay ajjeechaa lammilee isaanii Oromiyaa keessatti raawwate
 348 (ajjeechaan akkasiis hin turre) mormuuf hiriira nagaan magaala guddittii Tigraay, Maqaleetti
 349 waamaa jira. Kun quuqama lammii isaaniif akkasumas waliif qaban agarsiisa. Kun waan
 350 gaariidha. Paartileen mormitootaa miseensota Madirakii fi kan biroo ta'an hundi ajjaachaa
 351 lammilee biyyattii keessatti waggoottan 26 darban keessatti bakka garaagaraatti raawwatame
 352 mormuuf hiriira asuma Finfinnee, teessoo Mootummaa Federaalaatti ni waamu jennee
 353 abdanna. Hiriiricha irrattis sabaa fi sablammiin hundi irraatti akka hirmaatan gochuu qabu.
 354 Kanaan booda hiriirri godhamu yoo jiraate magaala guddittii biyyaatti irratti xiyyeeffachuu
 355 qaba.
 356 **November 1, 2017 ·**
 357 "Ammaan booda, ulaagaa kamiinuu sirbi Afaan Oromootiin sirbame miidiyaa keenyarraatti
 358 'discriminate' hin godhamu," Obbo Lammaa Magarsaatu artistoot
 359 ... biqltuu Tokkummaa Kunuunsuudha
 360 jaalalaa fi tokkummaa Oromoon qabu agarsiisuu.
 361 Tokkummaa jechuunis isa akkasiti.
 362 Tokkummaan Oromoo keessatti umamaa dhufe kana akka hundee godhatu...
 363 ... tokkumma amma biqilaa dhufe kunuunsuun kan hunda keenyaati...
 364 ... Tokkummaan gaaddisa keenya, kabaja keenya, furtuu rakkoo keenyaati...
 365 ... walbira dhaabachuun biqltuu tokkummaa kunuunsuudha.
 366Oromoon wal gaarreffatee.....
 367 Bifuma kamiinuu“...Bifuma kamiinuu ijoollee saboota biroo irraa dhufan waliin walitti bu'uun
 368 rakkoo uumuuf malee furuuf miti. Kaayyoo qabsoo Ummata Oromoos miti...”

Iddattoo C

November 19, 2017 .

Dr Nagaasoo Gidaadaa kaleessa MNO Oromiyaatiin eebba Gadaa Bus irratti affeeramuu isaanii ilaalchise namni hedduun gammachuu isaa ibsateera. Anis akkanuma guddaan gammade. Namni hedduun haaluma wal fakkaatuun gammachuu isaa waan ibsateef anis keessuma koottin gammadee darba, hin barreessu jedheen ture. Ta'us barreeffamni nama tokkoo affeeramuu nama buleessa Oromoo kanaa ija biraan waan ilaale tokko ergan dubbisee yaada gabaabaa ibsuun fedhe.

Namni dhugaadhaan Oromoof yaadu tokko Oromoon dhaaba siyaasaa tokko keessa jiru isa biraa waliin maaliif waliin nyaata? Nagaa maalif wal gaafata? Maalif waltajjii akka eebba Gadaa Bus irratti wal affeera? Jedhee hin aaru. Kana kan qeequs nama akkamii akka ta'e naaf hin galu. “Daldala siyaasaatiif” jechuun maali? Dr Nagaasoo waltajjii DhDUO'n qopheesse irratti waamuun tokkummaa Oromoof yoo bu'aa buuse malee badii biraa hin qabu. Oromoon wal gaarreffatee taa'uu qaba jechuun farrummaadha. Kun “daldala siyaasaa” hin jechisiisu. Ummata oggantu tokko karaa dandeesseen tokkummaa isaa ijaaruun hojii siyaasaa keessaa isa tokko. Dr Nagaasoo affeeruun daldala siyaasaati jechuun mataan isaa siyaasa wallaaluu natti fakkaata. Hanga hubannoo kootti erga gareen Obboo Lammaa aangootti dhufee as gochi Oromoo walitti guungumaa oolu tokkummeessuuf yaalu karaa adda addaa mul'achaa jira. Aadeemsa kana keessatti Dr Nagaasoo affeeruun qofaa isaa kan xiinxalamu miti, “muudis” miti; kuni qajeelfama (principle) isa jettaniin sana. Tokkummaa Oromoo ijaaruf xiyyeeffannoon Obboo Lammaa fi gareen isaanii kenne wantootni agarsiisan biroos ni jiru. Fakkeenyaaf:

Hoggantootni paartii KFO turban sadii dura ilaalcha isaan haala yeroo Oromiyaa irratti qaban karaa OBN dhiyaatanii akka kennan taasifameera,]

Haala DhDUO keessatti ta'ee hin beekneen hiikamuu hoggantoota KFOTiif karaa keessaa fi ifatti gareen Obboo Lammaa akka hojjetu, akkasumas hiikamuu isaanii MNO akka fedhu Ifatti labsaniiru. Kunis ‘muudii’ osoo hin taane ‘principle’ dha.]

Ummanni Oromoo yeroo rakkoo waliin akka dhaabachuu qabu kan akka dhaadannootti ittiin lallabuu Obboo Lammaa fi garee isaanit. Gargaarsi ummanni Oromoo lammii keenya Naannoo Somaalee irraa Abdii Illeen buqqa'eef akka taasisu kan godhameefis tokkummaadhuma ummata kanaa cimsuufi.]

‘Oromoon dhiphoo miti’ jechuun tokkummaa Oromootiif dubbachuudha.]

Qeerroon diina keenya miti, dargaggeessa gaaffii mirgaa gaafateedha malee jechi jedhus qaamuma tokkummaa ummataaf hojjechuudha.]

Obboo Lammaan artistoota Oromoo walitti qabee “hojii keessan keessatti waa'ee tokkummaa Oromoo dagachuu hin qabdan” yeroo jedhu “DhDUO naaf faarsaa, daldala siyaasaaf na fayyada “jechuu isaa miti.]

Gareen Obboo Lammaa akka kana dura barame sana Oromoota maqaa itti moggaasee “dhiphoo, farreen nageenaya, diaspora, aktivistii ... “ jechuu kan dhiisef tokkummaan Oromoo barbaachisaa ta'uu isaa amanuudhani.]

Walumaa galatti, kanneen armaan olii akka fakkeenyyattin kaase malee dhimmi tokkummaa Oromoo jajjabeessuu garee Obboo Lammaatiif qajeelfama (‘principle’)dha malee akka namni affeeramuu Dr nagaasoo qeequ kun jedhu “muudiiif” miti. Daldala siyaasaas miti, mu'ata tokkummaa ummataaf hoggansa bira jiruudha. DhDUO ammas akkuma kana duraa Oromoota *diinaa fi firatti* qoqqoodee deemuu qaba ykn jijjiirama agarsiisuu hin qabu jedhanii yaaduun akkamitti Oromoof yaaduu akka ta'e ifa miti. Silaa ta'uun kan irra ture gocha akkasii jajjabeessudha. Jibbiinsa ykn ilaalcha nama dhuunfaa ykn garee wayii irraa qabnus yoo ta'e waan faayidaa ummata keenyaaf ta'u irratti qeeqa hin taane dhiyeessurra obsaan bira darbuu wayya.

50 Haalli akka jaarmayaatti Oromoo tokkummeessuuf yaaluu amma mul'achaa jiru waan hundaa
 51 ol kan jajjabeeffamuu qabuu fi abdiis namatti kennuudha. Kun haaromsa qabsoo Oromooti.
 52 Sababiin isaa Oromoon erga qabsoo bifa jaarmayaan eegalee asitti (since the emergence of
 53 modern Oromo nationalism in 1960s), jaarmayaan siyaasaa Oromoo kan tokkummaa Oromoo
 54 ijaaruu irratti xiyyeeffatee fi bu'aas buuse gara jalqabaa qofatti. Hanguma bubbulaa deemu
 55 jaarmayaan gara garaa kan Oromoo tokkummeessuun hojii isaanii eegalan booda keessa hojii
 56 diigumsaas wal cinaa oofaa as gahan. Har'a yeroo maqaan jaarmayaa Oromoo walii
 57 wallaalamee hanga maqaa dhuunfaatiin jaarmayaa adda baasuu fi "jaarmayaan sun kan warra
 58 ebeluuti" hanga jedhamutti yeroo gayamee jirutti hoggansa DhDUO irraa waan Oromoo
 59 tokkummeessu akkanaa yeroo arginu jajjabeessuu malee qeequtti fiiguuf jarjaruun waan
 60 barbaachisu hin se'u. (Dhugaa dubbachuufis yoo ta'e, jaarmayaalee siyaasaa Oromoo jiran
 61 keessaa hanga DhDUO kan dhukkuba gandummaa fi amantaa irraa fayyaa ta'e waan jiru natti
 62 hin fakkaatu). Asirratti garuu hanqinni jiraachuu hin danda'u jechuu koo miti. Kanaafuu,
 63 affeeramuu Dr Nagaasoo ijaarsa tokkummaa Oromoo cimsuu waliin wal qabsiifnee kan
 64 ilaallu malee waanuma akka calculation siyaasaa as dhiyoo wayiitti fuune gabaa ittiin
 65 bahuun waan dansaa miti. Borus Dr Mararaa fi Ob/ Baqqalaa Garbaa gaafa mana hidhaatii
 66 bahan akkuma Dr Nagaasoo Obboo Lammaa waliin taa'anii dhimma Oromoo irratti waliin
 67 dhaabbachuu qabu malee diinota wal balleessuuf wal barbaadan taasisanii yaaduun hin ta'u.
 68 Horaa bulaa!

69 November 17, 2017 ·

70 Murteen Manni Murtii Olaanaa Godina Arsii Lixaa miseensota raayyaa biyyoolessaa
 71 namoota kanneen namoota Shaashamanneetti hiriira nagaa bayan dhukasanii ajjeesan irratti
 72 dabarse sirna haqaa fi olaantummaa seeraa kabachiisuu keessatti boqonnaa haaraa bana
 73 jedheen amana. Kutannoon hoggansi Godina kanaa agarsiise fi murteen manni murtii
 74 Godinichaa kenne warra kaaniif fakkeenya fi barnoota guddaadha. Olaantummaa seeraa
 75 kabajuu fi kabachiisuun Oromoodhaaf aadaadha. Maddi rakkoo har'a keessa jirruu hedduun
 76 seera dhabuu miti, olaantummaa heeraa fi seeraa kabajanii kabachiisuu dhabuudha.
 77 Jalqabbiin kun jabaatee itti fufuu qaba. Olaantummaan seeraa jiraachuun faayidaan isaa nama
 78 hundaafi. Qaama mootummaafis ta'ee lammiileef faayidaa guddaa qaba. Olaantummaan
 79 seeraa kabajamuun rakkoolee hedduuf furmaata kenna. Olaantummaan seeraa akka
 80 mirkanaa'uu fi hojiirra ooluuf immoo qaama mootummaa qofa osoo hin ta'in lammiin kamuu
 81 kabajee kabajamuu isaatiif qabsaa'uu gaafata. Kuni siyaasa miti. Ummanni tokko nagayaan
 82 bayee galuu kan danda'u yoo wabiin seeraa fi olaantummaa seeraa jiraatedha waan ta'eef.
 83 Warri yakkamtoota kana akka yakka isaanitti adabamaniif tumsitanis ta'ee sodaa tokko malee
 84 seera irratti hundoofanii murtee haqaa kana warri dabarsitan Abbootiin seeraa keenya
 85 ulfaadhaa! Haqa keessan hin dhabinaa!

86 November 14, 2017 ·

87 Rakkoon gara garaa jiraachuu mala. Qabatamaattis ni jira. Rakkoon jiru akka furamuuf
 88 gaafachuun waan sirriidha. Amma yuunivarsiitota keenya tokko tokko keessatti kan ta'aa jiru
 89 garuu rakkoon akka furamu osoo hin taane hojii rakkoo uumutu hojjetamaa jira. Bifuma
 90 kamiinuu ijoollee saboota biroo irraa dhufan waliin walitti bu'uun rakkoo uumuuf malee
 91 furuuf miti. Kaayyoo qabsoo Ummata Oromoos miti. Yuunivarsiitota akka Amboo dabalatee
 92 dhimma ijoollee Yuunivarsiitii Jijjigaatti ramadamanii ilaalchisee rakkoo tureef gaaffii
 93 kaasanii barnoota dhaabaniit turan. Gaaffiin sun sirriis ture, furmaatas argate. ***Erga sanaa***
 94 ***asitti hojiin gara rakkoo oomishutti seename.*** Rakkoo xixiqqaa jiru kaasanii barnoota
 95 dhaabuun faashinii ta'e. Kun maddi isaa karoora diinati. Karoora diinaa ta'uu osoo beeknuu
 96 keessatti hirmaachuun garuu diina ofitti ta'uudha. Walitti bu'iinsi ijoollee Oromoo fi kanneen
 97 saba biroo gidduutti diinaan qindaa'uu akka maluu fi ofeeggannoon godhamu akka qabu
 98 namni hedduun ji'a tokkoon dura eegallee iyyaa turre. Barattoonni keenya waan kana quba
 99 hin qaban jechuun hin danda'amu. Mee amma ijoollee dhalootaan Naannoo Gaambeellaa

100 ta'an kan yuniversiitii keessatti qubaan lakkaa'aman waliin walitti bu'uun maal jechuudha?
101 Rakkoo akkamii furuufi? Kuni rakkoo oomshuu mitii? Bulchiinsa yuniversiititu rakkoo furuu
102 dadhabe jechuun loojikiin hin deemsisu. Rakkoon tokko oggaa furamu kan biraa oomshinee
103 bulla taanaan bulchiinsatti quba qabuuf mooraalii dhabna. Boru immoo kan biroo uumuuf
104 jechuudha. Diinatu akkas nu godha jechuunis hin ta'u, diinni gochas akka jiru ni beekama
105 waan ta'eef nutu dammaqee dogoggora irraa of oolchuu qaba ture. Wanti Amboo fi Mattuu
106 yuuniversityiitti ta'e bakkeewwan biroottis kan irra deebi'amu taanaan kufaatii isa dhumaati.
107 Dogoggora irraa barachuu qabna. "Bineensa wallaalaa boolla tokkotti lama waraanu" jedhan.
108 Waan abdii nama kutachiisu keessaa osoo ifatti itti himtuu nama waan darbe irraa barachuu
109 hin dandeenyedha.

110 November 13, 2017 ·

111 Barattoonni keenya Yuuniversityitota gara garaa keessa jiran haala amma biyyattii keessatti
112 deemaa jiru yoo hin hubatinii fi akkamiin dabarsuu akka qaban yoo hin beekiin eenyutu
113 beekuu dandadanda'a? Namni tokko sadarkaa barnoota olaanaa (tertiary level) irra yoo gahu
114 bu'aa fi miidhaa gocha tokkoo tolchee addaan baasee beeka. Sadarkaan beekumsaa fi
115 bilchinni summuu gaafa ijoollummaa bira ni dabra waan ta'eef. Barattoonni keenya haala
116 amma siyaasni biyyattii itti jiru hubattanii barnoota itti fufuun waan sirrii natti fakkaata.
117 Barachuun mataan isaa saba akka Oromootiif qabsoodha. Barachuun bilisummaadhas.
118 Rakkoon gara garaa yuniversityitota keenya keessa akka jiru beekamaadha. Rakkooleen
119 hedduun duras turaniiru. Akka rakkooleen jiran furaman gaafachaa barachuutu fala. Rakkoo
120 tokko furuuf kan biraa uumuun hin barbaachisu. Barnoota barachuuf waan jiruu fi hin jirre
121 haal duree kaa'uudhaan kutaa galuu dhiisuun oolee bulee saba keenya miidha, barattootas ni
122 miidha. Waan jiru tasgabbiin ilaalaa barachaa rakkooleen jiran akka furamaa deeman
123 tasgabbiin gaafachuun ni wayya.
124 Gochaan saboota biraatiin ijoolllee Oromoo walitti buusuuf godhamu eenyuniyyuu kan
125 yaalamu yoo ta'e, amala Oromoo fi Oromummaa bakka hin bu'u. Farra qabsoo Oromootis.
126 Ijoolllee saba biroo Yuniversityitota Oromiyaa keessajiraniin walitti bu'uun akka yuniversityitota
127 hunda keessatti rakkoon uumamu godha. Kun immoo hunda keenya miidha, keessumaa
128 immoo barattoota Oromoo kan % guddan Oromiyaan ala jiran. Qabsoon Oromoos saboota
129 biroo irratti miti. Fuuldurattis hin ta'u. Waan qabsoo ummataa fuulduratti oofu malee gadi
130 deebisu raawwachuun gadi deebi'uu ta'a.
131 Galatoomaa!

132 November 10, 2017 ·

133 Siyaasni Oromoo fuula fb irra jiru kun yoo gara qabsoo lafa gubbaa jiruuttis mul'achuu
134 eegale nama yaadessa. Wanti hedduun, ragaa, hubannoo, sababa(reason), logical flow
135 qabatee hubannoo irratti hundaa'ee kan deemu miti c. Miiran oofamuu, hamii, maqaa wal
136 balleessuu, arrabsoo, gareen walirratti duuluu fi garee wayii irratti duuluu, kanan ani jedhetu
137 aalaa... kun hundi dhukkuba fb irraa daddarbaa jiruudha. Fuula fb Oromootaa fi namoota
138 maqaa Oromoo maggaafatanii asirra jiranii harka caalu irratti waan irraa baratamu ykn akka
139 odeeffannootti fayyadu caala oduu miiraa kanatu baay'ata. Namni kaan beekaatumaa ajandaa
140 nama afaanfaajjessu kaasa. Inni hojii isaati. Inni kaan immoo isuma fuudhee fiixee qabatee
141 ittiin fiiga. Maaliif, akkamitti, yoom, eenyuun .. gaaffiin jedhu hin jiru. Namni waanuma
142 fuula fb irraa dubbisu akka madda beekumsaatti ilaalus hin dhabamu. Miiraan hogganamuun
143 bal'inaan fb irratti mul'atu kun yoo gara lafaattis kan gadi bu'u ta'e balaa guddaa qaba. Yeroo
144 tokko tokko yoo ajandaa dhabne barreessuuf dirqamuu hin qabnu, fuula kitaabaa garagalchuu
145 dandeenya. "xiinxala" maraatu "Wayyaaneen OPDO'f aangoo Ministeera Muummichaa
146 kennitee afaan qabsiisuuf jirti" jedhu fuula tokko dhiyeessuurra keeyyata kitaaba keessa jiru
147 tokko dubbisuu wayya. Guyyaa tokko guutuu wal amachaa fi arrabsaa ooluurra daqiiqaa
148 tokko kitaaba dubbisuu wayya. Taajjabbii lakk. 1 fi isa dhuma.

Iddattoo D

November 2, 2017 ·

Konfiransiin dhaabbatuma Dh.D.U. O torbaffaa Onkololeessa 19 hanga 23tti Adaaamaa galma Abbaa Gadaatti geggeeffamaa jiru guyyaa har'aa xumurama. Rakkoowan numudtaa jiran hiikuuf kaka'umsi, xiiqii fi quuqamni hirmaattota konfaransichaa baay'ee ajaa'ibsiisaa fi kan abdii namatti horudha. Qaama haaromsa gadi fageenyaa kan ta'e konfransii dhaabbatumma kana irratti sochii haaromsaa keessatti waadaa ummata keenyaaf galle haala raawwii isaa gamaaggamnee kallattiiwwan qabsoo itti aanaan kaawwannee jirra.

Gaaffiiwwan siayaasaa, diingdee fi haawasummaa ummatni keenya qabu hundi karaa nagaafi dimokraatawaadhaan tartiibaan deebii argachuu akka qabu walii galamee jira. Dhimmootni ijoon konfiransichaan irratti walii galame keessaa muraasni kan armaan gadiiti.

Injifannoowwan hanga ammatti sochii haaromsaatiin argaman kunuunsuu fi boqonnaa itti aanutti ceesisuu murteessaa akka ta'e, Haaluma kanaan tokkummaa ummata Oromoo keessatti uumamaa dhufe cimsuun, wal amantaa fi waldhaageeffachuu ummamaa dhufe akka caraatti fayyadamuun, abdii ummatni hoggansa haaromsaa gubbaadhaa hanga dakaatti jiru irratti horachuu calqabe cimsuun qabsoo ummata Oromoo injifannoo cululqaatti ceesisuun murteessaa akka ta'e walii galtee irra gahamee jira.

Ijaarsa sirna federaalizimii keessatti ummatni Oromoo fi dhaabatni keenya Dh.D.U. On gahee ol'aanaa akka qaban beekamaadha. Faayidaa ummata keenyaa kabajichiisuuf sirna federaaliziimiin alatti carraa biraa akka hinqabne hubachuun, *hanqinootaa fi rakkoowwan* ijaarsa sirna federaalizimii keessatti numudatan obsaa fi miira itti gaafatumummaa ol'aanaadhaan hiikaa, tokkummaa Itiyoophiyaa cimsuun, mirgi heerri moottummaa Ummata keenyaaf kenne utuu hinguquxuramin karaa guutuu ta'een akka hojii irra oolu gochuuf qaboo ol'aanaan akka barbaachisu walii galtee irra gahamee jira.

Rakkoowwan gurguddoo sochii haaromsa gadi fageenyaa keessatti addaan baafne karaa waara'aa ta'een hiikuun itti quufinsa ummata keenyaa mirkaneessuuf keessoo dhaabaa cimsuu fi hoggansa egeree ijaaruun, hojii dhaabaa karaa ilaacha jijjiiruu danda'uu fi tarsiiimawaa ta'een hogganuun qabsoo eegalame boqonnaa haaraatti ceesisuun murteessaa akka ta'e hirmaatottni konfiranchaa walii galanii jiru.

Fayyadamummaa haqa qabeessa diinagdee uummata keenyaa mirkaneessuuf sochii eegalle, waarraqsa diinagdee Oromoo eegalame finiinsuun, ummatni keenya sochiiwwan diinagdee hunda keessatti akka hirmaatu haala mijeessuun hawaasa *hiyyuuma fi gadadoo* keessa bahe uumuuf qabsoo eegalame cimsnee itti fufsisuu dhimma murteessaa akka ta'e walii galamee jira.

Komii ummtani keenya raawwii bulchiinsa gaarii fi kenniinsa tajaajilaa, akkasumas rakkoowwan sirna haqaa irratti kaasaa jiru ummata keenya qaama furmaataa godhuun riifoormiiwwan eegalaman karaa guutuu ta'een hojiirra akka oolan taasisuu, Qabsoo farra kiraa sassaabdummaa eegalame ummata keenya guutummaatti hirmaachifnee finiinsuun boqonnaa duubatti deebi'uu hindandeeneye irraan gahuun siyaas diinagdee kiraa sassaabdummaa diiguun siyas diinagdeen haqa qabeessa ta'e ijaaruuf tumsuun murteessa akka ta'e walii galamee jira.

Nageenya ummata naannoo keenyaa booressuuf shira kiraa sassaabdotni saamicha itti fufsiisuuf jecha ummata keenya irratti xaxanniin lubbuu, qaamaa fi qabeenya ummata keenya irratti miidhaa qaqabsiisaa jiran akka dhaabbatu, Sabaa fi sablammootni naannoo keenya keessa jiraatan sodaa tokko malee hojjetanii akka bulanii fi humna qabsoo keenyaa ta'anii akka itti fufan taasisuu,

47 Dhumarrattis Kallattiin konfiransii dhaabbatummaa torbaffaa DH.D.U.otiin kaawame
 48 guutuutti akka hojiirra oolu hoggansi sadarkaan jiru, miseensotni dhaaba keenyaa,
 49 daraggootni dubartotni, hojjetootni mootummaafi ummatni naannoo keenyaa gahee
 50 isaanirraa eegamu akka bahan waamicha keenya dabarsina!

51 Onkoloolessa 23/2010
 52 Adaamaa
 53 **November 6, 2017** ·
 54 Onkoloolessa 27/2010

55 Deggersi lammilee keenya qe'ee fi qabeenya isaaniirraa buqqa'aniif taasifamaa jiru cimee itti
 56 fufee jira. Hanga guyyaa har'aatti qarshiin 315,466,181.77 (miiliyona dhibba sadii fi
 57 miiliyoona kudha shanii fi kuma dhibba afurii fi kuma afurtamii jahaa ol) lakkoofsota
 58 herreegaa deggersaaf banamanitti galii ta'ee jira.
 59 **November 9, 2017** ·

60 Eebba Pirojektootaa
 61 Bulchiinsa Magaalaa Mojootti pirojektootni misoomaa gurguddoon kan baajata mootummaa
 62 qarshii miliyoona 140 oliin Ijaaramanii tajaajilaaf qophaa'an guyyaa har'aa Onkololeessa
 63 30/2010 Bakka Kabajamoon Pirezidaantii BMNO Obbo Lammaa Magarsaa argamanitti
 64 eebbifamanii tajaajilaaf banaa ta'anii jiru.
 65 Pirojektootni kun

66 1. Gamoo abbaa darbii Afurii tajaajila biiroo bulchiinsa magaalichaaf oolu baasii qarshii
 67 miiliyoona soddonii tokkoon kan ijaarame
 68 2. Hospitaala magaalaa Moojoo (qarshii miiliyona 29 -n kan ijaarame)
 69 3. Qajeelcha Poolisii Magaalaa Moojo (qarshii miiliyoona5-n kan ijaarame)
 70 4. Daandii Asfaaltii kiilomeetira 2.4 (qarshii 42-n kan ijaarame)
 71 5. Daandii Koobil Stoonii kiilomeetira 3 (qarshii miliyoona 7-n kan ijaarame)
 72 6. Ibsaa daandiirraa (baasii qarshii miiliyoona3-n kan ijaarame) dha.

73 Preezdaantiin bulchiinsa mootummaa naannoo Oromiyaa obbo Lammaa Magarsaan
 74 ebbicharratti argamuun haasawa taasisaniin, proojaktoonni misoomaa kunneen kan
 75 hojjetaman fayyadamummaa uummataa mirkaneessufi jedhan.

76 Galmi keenya proojaktoota misoomaa ijaaruu qofa osoo hin taane tajaajila ummata quubsuu
 77 danda'u; tajaajila imimmaan ummata keenyaa haqu; tajaajila qulqulluu ta'e kennuudha
 78 jedhan.

79 **November 9, 2017** ·
 80 Onkoloolessa 30/2010

81 Rakkoo nageenyaa tibba darbe uumameen walqabatee haalli baruu fi barsiisuu Yunvarsitii
 82 Mattuu addaan citee ture. Tasgabbiin mooraa yunvarsitichaa keessatti dhabamuu isarraa
 83 kan ka'e barattootni naannoo biraa irraa dhufanii yunvarsiticha keessatti barataa turan
 84 lakkoofsi isaanii 60 ta'u haalli nageenya keenyaa nuyaaddessa jechuudhaan walqindeessanii
 85 mooraa yunvarsitichaa gad dhiisanii gara Gambeelaa deemanii turan. Ta'us tattaaffii
 86 boordii yunvarsitichaa, hoggansi yunvarsitii, barsiisotni, hoggansi gadina I/A/Boor,
 87 abbootiin amantaa fi jaarsoliin biyyaa taasisaniin haallii nageenya isaanii amansiisaa akka
 88 ta'e erga waliigalteerra gahamee booda gara Mattuutti guyyaa kaleessaa akka deebi'an
 89 taasifamee jirra.

90 Barattootni kun haala kanaan yeroo gara mooraa Yunvarsitii Mattuutti deebi'an barattootni
 91 mooraa yunvarsitichaa keessa jiran muraasni odeeffanoo doggoraatiin burjaaja'uun
 92 barattootni deebi'anii dhufan kun akka isaan mooraa hinseenne gocha al-namuusaa fi
 93 dogoggora ta'e raawwatanii jiru. Sana boodas barattootni muraasni hiriiraa fi sirba miiraan
 94 guutame mooraa yunvarsitichaa keessatti geggeessaa akka turan odeeffanne jirra.

95 Gochi Yunvarsiitii Mattuuti barattoota muraasaan raawwtamaa jiru kun gocha barattoota
 96 hunda kan bakka bu'u miti. Yeroo ammaa kana mirgaa fi faayidaa ummata keenyaa karaa
 97 nagaa fi dimokraatawaa ta'een kabajichiisuuf qabsoo hadhawaa taasisaa akka jirru
 98 beekamaadha. Qabsoo eegalame kana fiixaan baasuuf yaada mo'ataa fi beekumsa
 99 nubarbaaachisa. Sabaa fi sablammota Obboloota keenya ta'an hunda waliin hariiroo jaalaalaa
 100 fi nagaa qabachuudhaan human qabsoo keenyaa akka ta'an godhuu nugaafata.
 101 Kanaan alatti dubbiin sababa fedheen dhalattoota saba biraa irratti xiyyeeffachuun miidhaa
 102 qaqqabsiisuuf yaalamu hundi fudhatama fi ulfina ummatni Oromoo akka biyyaatti qabu qabu
 103 cilee diba. Faallaa aadaa fi duudhaa sirna gadaa keenyaatis. **Qabsoo** amma eegalle fiixaan
 104 baasun fayyadamummaa ummata keenyaa mirkaneessuuf, meeshaan keenya inni ijoon
 105 beekumsa, jaalalaa fi nageenyadha. Yaadawwan mo'ataa ta'an kan akka beekumsaa, jaalalaa
 106 fi nageenyaa ammo gonfachuu kan dandeenyu barnoota addaan kutuudhaan hiriiraa fi
 107 dhaadannoo dhageessisuudhaan, dhalattoota saba biraa irratti xiyyeeffachuudhaan
 108 sukkanneessuun osoo hintaane rakkoon fedhe jiraatus tasgabboofnee, bilchinaaf mariidhaan
 109 rakkoo numudatu hiikaa cimnee barnoota keenya barachuudhaan akka ta'e beekamuu qaba.
 110 Gochi yunvarsiiticha keessti barattoota muraasaan raawwatamaa jiru duudhaa saba keenyaa
 111 waliin kan waldhiitudha. Barattootni Oromoo Yunvarsiitii Mattuu keessatti barataa jirtan
 112 ilmaan abbaa gadaa ta'uu keessan gochaan mirkaneessuu qabdu. *Ilmaan abbaa gadaa* warra
 113 namuusaati. Warra obsa qabu, warra hammachuu fi gurshuudhaan waliin jireenya fi jaalala
 114 obolummaa nama barsiisu malee warra odeeffannoo dogoggoraatiin burjaaja'u, warra waan
 115 xixiqqaa funaanee barnoota addaan kutuu fi tasgabbii wal dhowwu miti.
 116 Ilmaan qonnaan bulaa hiyyeeyyii naannoo biraa irraa dhufanii yunvarsiiticha keessatti
 117 barachaa jiran barattoota naannoo keenyaa waliin wanti adda isaan taasisu tokkollee hinjiru.
 118 Barattootni naannoo keenyaa fi barattootni naannoo biroo waan waliin dhabdan yoo
 119 qabaattan malee wanti irratti waldhabdan hinjiru.
 120 Aadaa fi duudhaan Oromummaa nama qe'ee ofii dhufe ofitti qabuu hammachuu, yoo wanti
 121 walitti nama mufachiisuu jiraatellee walgorfachuu. Obbolaa keenya naannoo biraatii
 122 dhufan sukkaneessuu fi akka isaan tasgabbaa'aanii hinbaranne godhuun aadmalee dha.
 123 Gochi dogoggoraa barattoota muraasaan yunvarsiitii Mattuu keessatti raawwatamaa jiru
 124 qabsoo ummata Oromoo kan quucarsu fi boodatti deebisudha malee kan fuula duratti
 125 nutarkaanfachiisuu miti. Barattootni Yunvarsiiticha keessatti barataa jirtan kaayyoon keessan
 126 qabsoo ummata keenyaa tumsuu yoo ta'e tasgabbaa'aa barnoota keessan baradhaa. Qabsoo
 127 Oromoo tumsuu kan dandeessan barnootaa keessaniin qaxalee taatanii injinara, hakima,
 128 barsiisaa, ogeessaa fi hoggansa cimaa ta'udhaan , yaada mo'ataa burqisiisuudhaan malee
 129 waan dhalate hundaan hiriira bahuun, dhaadannoo dhageessisuun, miiraan oofamuun miti.
 130 Miiraan oofamuun, barnoota addaan kutuun, ilaalchi jibbaa tarkaanfachiisuun yaada
 131 mo'atamaa qabsoo Oromoo duubatti deebisu akka ta'e jala muramee beekamuu qaba.
 132 Kanaafuu, barattootni , barsiisotnii fi hoggansi yunvarsiitichaa, hoggansa godinaa, jaarsolii
 133 biyyaa fi abbootii amantaa waliin ta'uun yunvarsiitichi nageenya isaatti akka deebi'u dirqama
 134 keessan akka baatan dhaamsa kabajaa isiniif dabarsina.
 135 Galatoomaa!
 136 **November 10, 2017 ·**
 137 "...Ummatni Oromoo tokko ta' uun biyyi kun tokko ta'ee akka deemu godha. Maaliif,
 138 handhuurri federaalizimii biyya kanaa ummata Oromooti. Giddu galli siyaasaa, diinagdee,
 139 giddu galli waa hundaa ummata kanaa ummata Oromooti..."
 140 Kabajamoo Obbo Abbaa Duulaa Gammadaa
 141 **November 10, 2017 ·**
 142 Sadaasa 1/2010
 143 Rakkoo nageenyaa tibbana uumamee fi gaaffiiwwan mirgaan walqabatee haalli baruu

144 *fibarsiisuu Yunavarsiitii Mattuu addaan citee ture. Guyyaa har'aa barattoota*
 145 *yunavarsiitiichaa* waliin marii geggeesineen barnootni haalduree tokko malee akka itti fufu,
 146 barattoonni keenya barachaa gaaffii isaanii akka dhiyeeffatan, gaaffii isaanii dhiyyeeffachaa
 147 akka baratan waliigalteerra gahamee xumuramee jira. **Gaaffiiwwan mirgaa** barattootaan
 148 ka'an furuuf qaamotni dhimmi ilaalatu furmaata akka kennan kallattiin kan kaa'ame yoo ta'u
 149 barnootni addaan citee ture gaafa Wixataa Sadaasa 4/2010 eegaluuf walii galamee jira.
 150 **November 11, 2017** ·
 151 Seenaa Gooticha Oromoo Koloneel Aliyyii Cirrii
 152 Aliyyii Cirriitu beeka ...
 153 karaa dhoombiriin dhukaate..
 154 (Weellisaa keenya jaallatamaa Hacaaluu Hundeessaa)
 155 (Kitaaba Sheleme K Jima [#Seenaa](#) [#Gootota](#) [#Oromoo](#) fi [#Kaan](#)":2009:298, maxxansa
 156 2ffaarraa kan fudhatame)
 157 Koloneel Aliyyii Cirriin godina Baalee aanaa Dalloo Mannaa ganda Cirriitti; abbaa isaa obbo
 158 Cirrii Jaarraa fi haadha isaa aadde Badheessoo Miinaa irraa bara 1912 dhalate.
 159 Koloneel Aliyyii Cirriin qabsaa'ota Fincila Baalee keessatti hirmaatan keessaa isa tokko.
 160 Gabrummaa ummatarra ga'aa tureen aaruun ijoollummaa isaatti; umriisaa 12ffaan qabsaa'uf
 161 bosonaa seene.
 162 Qabsoorra osoo jiru, Jeneraal Waaqoo Guutuun qabsoo jalqabuu yeroo baru, waliin
 163 qabsaawuu jalqaban. Koloneel Aliyyiin sana duras ummata biratti qabsoon beekkamaa waan
 164 tureef, Jeneraal Waaqoo hedduu gammachiise.
 165 Sirna Hayilasillaasee keessa bara 1957 Waxabajjii keessa Oborso aanaa Madda Walaabuutti
 166 nafxanyaa muddees waraana. Qabsoo Oromoo Baalee finiinsuunis nama maqaa adda
 167 durummaa qabu.
 168 Koloneel Aliyyii Cirriin hiriyoota fi qabsaa'ota akka isaa Haji Goobanaa Yuuboo, Saamoo
 169 Kormee, Jeneraal Waaqoo Guutuu, Koloneel Adam Jiloo, Koloneel Dubroo Waaqoo,
 170 Koloneel Huseen Bune, Koloneel Kadir Waaqoo Shaaqeefaa waliin diinan lolaa turan.
 171 Aanaa Dalloo Mannaa fi Madda Walaabuu kan waldaangessu Malkaa Amaanaarratti
 172 guyyoota 7f nafxanyaanaa saamichaa fi weeraraaf bobba'e akka hin dabarre dhoorkera.
 173 Camarii, Horri Korree, tulluun Araaraa, tulluun Habbisuu (lafti dhaloota warra isaa)
 174 nafxanyaa muddaa ofii injifannoon keessa burraaqaa turani.
 175 Aliyyii Cirriin; Jaarraa Habbisuu Jiloo Galma Odaa Guljuu Bariisoo Huqqaa jechuun abbootii
 176 isaa lakkaa'a. Lakkoofsichis gosa isaa Karrayuun isa geessa.
 177 Koloneel Aliyyii Gubbaa, Dalloo, Angeetuu, Bidiree, Oborsofaatti goota diina irriiba halkanii
 178 dhoorkee guyyaa abjoochise ture. Magaalaa Oborsootti waraanni Aliyyii Cirrii waraana
 179 nafxannaa barbadeessera. Aliyyiin nama cunqursaa danda'ee baatu hin turre.
 180 Aliyyi, magaala, jajjaba, dhaabbata qajeelaa qabu.
 181 Koloneel Aliyyii haadha warraa afur irraa ijoollee 25 horateera.
 182 Hacaaluu Hundeessaas sirba isaa keessatti; Aliyyii Cirriitu beeka ... karaa dhoombiriin
 183 dhukaate.... jechuun Aliyyiin dhukaasa dhoombiriin gita akka hin qabne dhugaa ba'eefira.
 184 Aliyyi goota qawwee dhoombiriin xiyyaara samii buusus ture.
 185 Ayyaana lid Al faxir 1437ffaa, bara 2008 sababeeffachuun OBS Aliyyii Cirrii waliin
 186 turmaata taasisee ture. Koloneel Aliyyiin "Ilmaan teenyayyuu osoo qabsoorra jirruu
 187 bosonuma keessatti horre, yeroon nuti loon horsiifannee dikee jalaa harre hin jiru. Humnaa fi
 188 yeroo keenya bosona seennee qawwee diinarratti dhukaasaa turre." Jedha seenaa isaa yoo
 189 himatu.

190 Koloneel ijoollummaa isaatirraa eegalee lolaa fi adamoo baay'ee jalata ture. Adamoo kanaas
 191 kan gaggeessaa turan obbooloota isaa A/Raamaan Cirrii, Awwaluu Cirrii, Usmaan Cirrii, Isaaq
 192 Cirrii, Harbisee Cirrii waliin ture.
 193 Abbaan isaanii loltuu cimaa loltoota sirna nafxanyaa waliin yeroo dheeraa wal waraanaa
 194 turuun haaloo ilmaan Oromoo lubbuun isaanii darbe gumaa deebisaa turani. Mootummaa
 195 Hayilasillaasee hidhannoon Oromoorraa qolachaa turan.
 196 Qabsoo isaanitiin mootummaan H/sillaasee uummata Oromoo irratti cunqursaa gaggeessaa
 197 ture keessaa garee waraana shaambaal Baqqalaan hoogganamu waliin bakka Sannaatee
 198 jedhamutti wal waraanuun shaambaal Baqqalaa ajjeesun loltoota isaa hedduus barbadeessuun
 199 injifannoo argataniru.
 200 Mootummaan H/Sillaasee loltootni isaa dhumachuu dhaga'ee hoomaa waraanaa baay'ee
 201 erguun akka obbo Cirrii Jaarraan qabamu godhe. Mana hidhaa Gobbaattis darban. Waggaa
 202 shaniif mana hidhaa Gobbaa keessaas turan.
 203 Dhuma waggaa shanii booda qaamni mootummaa H/sillaasee Cirrii Jaarraa lubbuu baay'ee
 204 balleessitee jirtaan, umurii guutuu hidhamuurra gumaa nama ajjeestee kanfalii ba'i jedhame.
 205 Innis dheebuu qabsoo ilmaan Oromoof qabu waan itti urgooftet mana hidhaa keessa taa'urra
 206 gumaa kaffalee ba'uu wayyaan kaffalee ba'e.
 207 Madda Walaabutti deebi'ee galuunis maatii isaa fi ijoollen isaa maal irra akka jiran erga
 208 hubatee booda Aliyyii Cirrii, Awwaluu Cirrii, A/raamaan Cirrii, Usmaan Cirrii, Isaaq Cirrii fi
 209 Harbisee Cirriin waraana akka baran taasise.
 210 Baaletti yeroo Aliyyii Cirriifaanti ijoollee turan qabsoo kan jalqabe Mahaammad Gadaa
 211 Qaalluuti. Qawwee Xaaliyaanirraa bara 1938 argateeni lolichas kan jalqabe. Sirna
 212 Hyilasillaasee sanarra gabrummaan filatamuu baatus Xaaliyaanii wayyaayyu Oromoof jedhu
 213 Haji Adam Tiinnaa seenaa Koloneel Aliyyii fi hacuuccaa bara sanaa yoo himan.
 214 Aliyyii Cirriifaanti lola Mahaammad Gadaa Qaallurraa baratan. Sirni nafxanyaa Mahaammad
 215 Gaadaa Qaalluurratti karaa 3n duula irratti bane. Isaanis karaa Gadab, Raammii W/mikaa'eel,
 216 Muloo Daadhii, Saannata, Hangeetuu, Manniisaan lola guddaatu ta'e. Wraana kanarratti
 217 gootonni Oromoo 3n; Huseenonni loltoota nafxanyaa 56 ajjeesuun wareegamaniiru.
 218 Waraannii Mahaammad Gadaa Qaalluu laafee hiikkachuu jalqabe. Innis Raayituu Galdii
 219 seenan. Booddees qabamee mootummaa Hayilasillaaseef dabarfamee laatame. Mana hidhaa
 220 Gobbaattis summii nyaachifamee ajjeefame.
 221 Boodas Aliyyi Abdullaahiifaa waliin Aliyyi Cirriifaa falmaa turan. Diinni maqaa isaanii
 222 dhageenyan ofirratti fincaa'aa ture.
 223 Waaqoo Guutuu namoota 40 fudhatee Somaaliyaa dhaquun qawwee 40 argatee deebi'ee.
 224 Aliyyii Cirriinis yona Waaqoofaatti dabalame. Waaqonis Aliyyiin bosana seenee diinan
 225 loluun cimaa akka ture waan beekuf yoo isa argatu guddaa gammade. Maddattis walga'anii
 226 walii kakatan.
 227 Bara 1956 Madda Walaaburraa nafxanyaa ari'uun to'annoo ofii jala oolchan. Maddatti yoo
 228 walga'anis hoogganaa filatan.
 229 Waaqon jeneraalummaan hoogganaa olaanaa, Aliyyiin koloneelummaan itti aanummaan
 230 akka tajaajilu filatame. Koloneel Dubroo Waaqoo, koloneel Adam Jiloo Waaqoos
 231 hoggantummaa argataniiru.
 232 Waggoota 7 mootummaa Hayilasillaasee waliin ega lolaa turaniin booda jidduutti waggoota 4
 233 Dargiin gara aangoo yoo dhufu boqatanii lolli akka haaraa cimee itti fufe.
 234 Jaagamaa Keelloo mootummaa Hayilasillaaseen mudamee gara Baalee yoo deemu ummata
 235 sossobee ofitti akka qabachuu yaalaa ture. "Gootonni Baalee harka akka kennatan kan nu
 236 taasise Jaagamaa Keelloo ture." jedha Aliyyi Cirriin seenaasaa yoo himatu.

237 Loltoota Baalee lafatu isaan gargaara. Sanaaf yeroo heduu injifannoo gonfatu.Sulula
 238 Gannaalee, sulula Weelmal, bosona Harannaa Bulluq keessatti injifannoowwan jajjaboos
 239 galmeessisaa turaniiru.
 240 Baale Waaqoo Luugoo, Soomoo Kormaa, Ibraahiim Qaalluu, Suufii, Kadir, Usmaan,
 241 Awwaluu Cirrii fi gootota jajjaboo horateera.

242 Aliyyii Cirrii Somaaliyaatti baqatee bara mootummaa ADWUI biyyatti deebi'ee jiraachuu
 243 jalqabe. Umrii ofiis guutuusaa qabsootti fixee maanguddummaan sireerratti deebi'an.
 244 Aliyyii Cirriin qabsootti fuudhee, maatii bosonuma keessa deemaa horate. Aantummaa
 245 ummataa kanas yoo Koloneel Adam Jiloo ajajaa waraanaa fi hayyuun Oromoo Somaaliyaatti
 246 maqaa Oromoon waggaa 11f hidhamanii turan biyyatti yoo deebi'an, "Nama ijoollee fi
 247 niitirraa du'e osoo hin taane, nama biyyarraa du'e natti himaa; silaa waggaa 11n hidhamee
 248 ala turee deebi'ee." jedhan jedhama. Biyyaaf du'uun Baaletti akkanaa barsiifamaa ture.

249 Waajjirri Dhimmoota Koomuniikeeshinii aanaa Madda Walaabuu (2008) waa'ee Koloneel
 250 Aliyyii raga yoo ba'u, Koloneel Aliyyii Cirrii jeneraala waraanaa diina isaanitiin maalif
 251 isaanin akka lolan yoo itti himan; "Nuti kan isiniin lolluuf isin diina keenya waan taataniifi.
 252 Yoo isin injifannes yoo duune seenaa arganna. Isin injifannaanis lafa keenya; lafa ummata
 253 Oromoo isa bareedaa kana isa uummanni duraanii lafa isaatti boonee loon isaa irratti
 254 bobbaafachaa ture, seera isaa irratti tumataa aadaa fi afaan isaa itti guddifataa ture kana
 255 arganna" jedhee deebiseef.

256 Koloneel Aliyyii Cirrii Jeneraal Walda Sillaasee Barakat, Jeneraal Kabbadaa Yaa'iqoob,
 257 Fitawuraarii Alamaayyoo Taayyeefaan ummata Oromoo irratti hachuuccaa gaggeessaa turan
 258 nuffuun, "Yoo nu dhiisuu baattan qabsoon keenya ittuma fufa!" jechuun kutannoon nama
 259 dubbataa ture.

260 Keessattuu Fitawuraarii Alamaayyoo Taayyee , Dalloo bulchaa turuun ilmaan Oromoo irratti
 261 hachuuccaa daangaa hin qabne geessisaa ture. Kana malees, Fitawuraarii Galchuu Toogee
 262 ammoo gosa Oromoo ta'ee Madda Walaabuu bulchaa ture. Fitwuraariin kun mootummaa
 263 Hayila Sillaasee biratti fudhatama argachuuf jecha ummata Oromoo lammii isaa fixaa ture.

264 Gama biraatiin lammiin Oromoo dhalootaan Angeetuu; ajajaa kudhanii kan ture Bulloo
 265 Gammadaan immoo gidduu deemtuu ykn haala mijeessaa nafxanyaa ta'uun tajaajilaa ture.
 266 Kunis dubbiin Oromummaa amma galuufitti ture.

267 Kana jechuun waraanni koloneel Aliyyiin hoogganamu iddoo inni qubatu fi bulu waan
 268 beekuuf odeeffannoo nafxanyaa mootummaa Hayila Sillaaseef dhiyyeessaa ture. Haaluma
 269 kanaan otuma nafxanyaa waliin ummata Oromoo waraanaa jiruu loltoota Oromoo Madda
 270 Walaabuun booji'amuun waraana Shaalaqaa Awwaluu Cirriin hoogganamu jala gale.
 271 Yeroo kanatti ajajaan kudhanii Bulloo Gammadaan kaayyoo ummata Oromoo fi kallaatti
 272 deemsa isaanii erga hubateen booda garee waraana ummata Oromoo waliin ta'uun
 273 Oromummaa isaa amanee ummata Oromoo waliin gara waraana nafxanyaatti seenuun
 274 Godina Gujii bakka 'Gurraa' jedhamutti harka nafxanyaan du'e.

275 Yeroo sanatti waraanni kun humnaan ol waan cimeef ummanni Oromoos ta'e nafxanyaan
 276 osoo wal baqatanii galaana bishaan Gannaaleen lubbuu isaanii dhabaniiru. Haaluma kanaan
 277 gareen waraana koloneel Aliyyii Cirrii magaalli Oborsoo fi Bidiree akka nafxanyaa yeroo
 278 saniif hin taane guban. Akkasumas Riqicha laga Gannaalee gubuuf ka'anii yoo hafe nu
 279 fayyaduu danda'a jedhanii gubuu dhiisan. Yeroo kanatti bakka Maddaatti waraanni akka hin
 280 gaggeeffamne dhaamsi isaanii bineensi illee ykn Allaattiin illee bakka kanatti akka hin
 281 ajjeeffamneef beelladoota manaa keessaa immoo Gaala akka hin qallee dhaamsa walii
 282 dabarsanii waraana isaanii itti fufan.

283 Koloneel Aliyyiin mootummaa Hayila Sillaasee gaaffii ciccimoo gaafatee ture. Finfinnee
 284 deemuun, "Erga ummata keenya injifattee akka durii gadi nu hin qabin; jiruu keenya ol qabi,

285 Dalloo Mannaatti erga biyya Somaaliyaatii nu waamtee kunoo dhufne gaaffii keenya duraa
 286 akka deebinee si hin gaafanne waan dura balleessite lammata akka nutti hin deebisne.”
 287 jedheen.
 288 Haaluma wal fakkaatun bara mootummaa Dargii, mootummaa Hayila Sillaasee caalaa
 289 cunqursaa guddaan ummata Oromoorra gahaa ture. Bara muutummaa Dargii kana keessatti
 290 waraanni meeshaalee waraanaa ammayyaa waan qabuuf ilmaan Oromoo hedduu irratti
 291 ajjeechaa raawwachaa tureera.
 292 Koloneel Aliyyiin sirnicha kana cal jedhee hin ilaalle ture. Akkuma mootummaa Hayila
 293 Sillaasee irratti qabsaa’een mootummaa dargii jalas dhaabbachuun hacuuccaa cunqursaa
 294 ummata oromoo irratti gahaa ture ofirraa qolachuuf hoomaa waraanaa isaa qabatee dargiin
 295 lolaa turuun isaa ni beekama.
 296 Koloneel Aliyyiin uummanni Oromoo tokkummaa kan qabaatuf ilaalcha biyyoolessummaa
 297 qabu ture.
 298 Koloneel Aliyyiin mirgi ummatichaa qawwee qofaan mirkanaa’uu danda’a amantii jedhu
 299 qabaachuun, waraana Dargii jala dhaabbachuun erga waraanaa turee, mootummaan Dargii
 300 waraanni isaa humnaan ol cimachaa adeemuun, koloneel gara mootummaa Somaaleetti
 301 baqachuun waggaa 11 achi ture.
 302 Koloneel Aliyyiin fedhiin isaa inni guddaan ummata Oromoo gabrummaa keessaa baasuu
 303 ture. Erga sirnoota mootummaa Hayila Sillaasee fi Dargii keessa umurii isaanii guutuu
 304 qabsaa’anii booda ummata barnootaaf kakaasuun namni hunduu akka baratu gochuun hojii
 305 bu’a qabeessa hojjataa ture.
 306 Seenaa namoota jajjaboo kaanii kitaabicharraa akka dubbistan isin affeerera.
 307 November 11, 2017 ·
 308 Oromootni Walloos Lammiilee keenyaaf Jirra Jechaa Jiru
 309 Lammiilee keenya qe’ee fi qabeenya isaaniirraa buuqqa’an deebisanii dhaabuuf Oromootni
 310 Walloo Maallaqa birrii Mil. 2.3 walitti qabuun fi uffataa fi Meshalee adda addaa kuntaala 20
 311 ol fe’udhaan guyyaa har’aa waajjira pirazidaantii BMNO’tti argamudhaan deeggarsa ummanni
 312 Oromoo Walloo taasissee harka Pirazidaantii BMNO Obbo Lammaa Magarsaatiin gahanii
 313 jiru.
 314 Ulfaadhaa, Galatoomaa Jenneerra!
 315 **November 11, 2017 ·**
 316 Goota Qawwee Dhoombiriin Xiyyaara Samii Buusee, Koloneel Aliyyii Cirrii
 317 Sirni awwaalcha goota keenyaa Kibxata Sadaasa 05, 2010 aanaa Madda Walaabuutti kan
 318 gaggeeffamu yammuu ta’u, awwaalcha Jeneraal Waaqoo Guutuu fi Koloneel Aadam Jiloo
 319 bira akka ta’us ibsameera.
 320 **November 12, 2017 ·**
 321 Sadaasa 3/2010
 322 Rakkoo nageenyaa tibbana mooraa Yunivarsiitii Mattuu keessatti uumamee tureen
 323 walqabatee haalli baruun fi barsiisuu yunivarsiitichaa addaan citee akka ture ni yaadatama.
 324 Rakkoon uumamee ture akka furmaata argatu taasisuuf hoggantootni ol’aanoon Minsteera
 325 Barnootaa, MNO fi Boordii Yunivarsiitichaa irraa walitti babahan hoggansa godina I/A/Boor
 326 waliin ta’uun deggersa taasisaa jiru. Adeemsa kanaanis gaaffiiwwan barattootni
 327 yunivarsiitichaa kaasan karaa waara’aa ta’een furuu, haala nageenyaa mooraa yunivarsiitichaa
 328 tasgabbeessuu fi akkataa adeemsi baruun fi barsiisuu addaan cite ture itti fufusiisuun
 329 dandaa’amu irratti marii babal’aan godhamaa turee jira.
 330 Marii geggeeffamaa tureen barrattooni hedduun kaayyoon manaa bahaniif barnoota akka ta’e
 331 jala muranii kaasanii jiru. Gaaffiiwwan mirgaa qaban barnoota isaanii barachaa karaa nagaa
 332 fi dimokraatawaa ta’een dhiyeeffachuu akka qaban, qaamni dhimmi ilaalus gaaffiiwwan
 333 isaanii tartiibaan furmaata kennuu akka qabu waliigalteerra gahamee jira.

334 Barattootni hedduun barnootni addaan cite tures akka itti fufu fedhii ol'aanaa akk qaban marii
 335 ta'amaa ture keessatti ejjjennoo isaanii ifatti ibsanii jiru. Gama biraatiin barattootni muraasni
 336 ergama qaamota addaa addaa fudhatanii socha'an sababoota xixiqqaa funaananii akka
 337 haaldureetti kaa'uun 'Gaaffiin deebi'u malee hinbarannu' jechuun adeemsi baruu fi barsiisuu
 338 karaa tasgabbi qabuun akka itti hinfufne gochuuf socho'aa akka jiran beekamee jira.
 339 Barattoota karaa dogoggoraa qabatanii deemaa jiran kun adeemsi isaanii sirrii akka hintaanee
 340 fi gocha dogoggoraa akkasiirra akka of qusatani sirraa'an gorsi gahaan kennameefii jira.
 341 Gorsa kennameef kana didanii mooraa yunvarsiiichaa tasgabbi dhowwuun adeemsi baruu fi
 342 barsiisuu gufachiisuuf yaaluu itti fufu yoo ta'e garuu tarkaanfiin seeraa fi namuusaa kan
 343 irratti fudhatamu ta'uu kallattiin ka'amee jira.

344 -
 345 Yeroo ammaa kana haalli nageenya Yunivarsiitichaa sadarkaa gaarii irra waan jiruuf guyyaa
 346 borii, Sadaasa 4/2010 irraa eegalee baruu fi barsiisuu itti fufa jedhamee eegama. Kanaafuu,
 347 barsiisotni, barattootnii fi hojjetootni bulchiinsaa yunivarsiitichaa adeemsi baruu fi barsiisuu
 348 addaan cite ture karaa tasgabbi qabuun akkaatti fufu taasisuuf gahee isinirraa eegamu akka
 349 baatan waamicha keenya dabarsina.

350 Horaa Bulaa

351 **November 13, 2017 •**

352 Mootummaan Naannoo Oromiyaa sirni awwaala gooticha Oromoo Koloneel Aliyyii Cirrii
 353 kabaja ol'aanaadhaan akka geggeeffamu koree hoggansa ol'aanaa irraa walitti babahan
 354 hundeessuudhaan, baasii sirna kanaaf barbaachisu ramaduudhaan socho'aa jira.
 355 Sirni awwaalcha gooticha Oromoo Koloneel Aliyyii Cirrii Kibxata Sadaasa 05, 2010 aanaa
 356 Madda Walaabuu magaalaa Bidireetti kan gaggeeffamu yammuu ta'u, awwaalcha Jeneraal
 357 Waaqoo Guutuu fi Koloneel Aadam Jiloo bira akka ta'us ibsameera.

358 **November 13, 2017 •**

359 Barattootni Yunivarsitti Gondar lammilee keenya qe'ee fi qabeenyaa isaaniirraa buqqa'aniif
 360 kan oolu qarshii 9,015.00 walitti buusuundhaan gumaachanii jiru.
 361 Nutis galata guddaa argadhaa jennee jirra.

362 **November 14, 2017 •**

363 Qeerransa baddaa baalee
 364 Goota lapheen sibiilaa
 365 Alagaan si'i ilaalee
 366 Gaaddidduu kee argee jiila!
 367 'Dhoombiriin' diina dhoofttee
 368 Galchite boolla sirrii
 369 Duuti hin ooltuuf duute kaa
 370 #Aliyyii korma #Cirrii!
 371 Waan barri hin dabarsine
 372 Seenaa deesse aayyoon kee
 373 Foon keetu du'e malee
 374 Yoomuu hin du'u kaayyoon kee!

375 (Walaloon kan Leta Kenei Aga ti)

376 Sirni awwaala goota Oromoo Koloneel Aliyyii Cirrii magaalaa Bodireetti guyyaa har'aa
 377 bakka angawootni mootummaa fi Ummanni hedduun argamanitti Kabaja ol'aanaadhaan
 378 geggeeffamee jira.
 379 Goota baddaa Baalee biyyeen sitti haasalphattu.

380 **November 15, 2017 •**

381 Rakkoowwan nageenyaa yeroo darbe Oromiyaa bakka addaa addaati uumamee turee fi
 382 gaaffiiwwan bulchiinsa gaarii walqabatan kaasuun barattootni dhaabbile barnoota ol'aanoo
 383 muraasa keessatti baranoota isaanii hordofaa jiran barnootaa isaanii addaan kutaa jiru. Yeroo
 384 ammaa kana yeroo kamiyyuu caalaa mootummaan naannoo Oromiyaa gaaffiiwwan siyaasaa,
 385 diinagdee fi hawaasumma ummata keenya qabu tartiibaan qabsoo karaa nagaa fi
 386 dimokraatawaa ta'een deebiii kennuuf halkanii fi guyyaa hojjetaa jira. Gaaffiiwwan ummatni
 387 fi barattootni keenya kaasaa jiranis dhawata dhawataan deebii akka argatan taasisuun
 388 fayyadamummaa haqa qabeessa ummata keenyaa mirkaneessuuf qabsoo hadhaawaa
 389 geggeessaa jira.
 390 Yeroo mootummaan waan ummatni fi barattootni keenya kaasaajiran dhaggeeffatee hiikuuf
 391 waan danda'e hundaan carraaqaa jirutti 'gaaffiin keenya hanga deebi'utti hinbarannu'
 392 ejjennoon jedhu ejjennoo sirrii miti. Qabsoo mirgaa fi faayidaa ummata keenyaa karaa nagaa
 393 fi dimokraatawaa ta'een kabajichiisuuf godhaa jirru fiixaan baasuuf yaada mo'ataa fi
 394 beekumsa nubarbaaachisa. Yaada mo'ataa fi beekumsa ammo gonfachuu kan dandeenyu
 395 barnoota addaan kutuudhaa fi walitti bu'iinsa adda adda keessatti hirmaachuudhaan osoo
 396 hintaane rakkoon fedhe jiraatus cimnee barnoota keenya barachuudhaan akka ta'e beekamuu
 397 qaba.
 398 Barnoota addaan kutuun doofummaa keessatti nuhambisa. Yaada mo'ataa fi beekumsa akka
 399 hingonfanne nugodha. Kun ammoo imala qabsoo ummatni keenya jireenya gadadoo keessaa
 400 bahuuf taasisaa jiru nutti dheeressa. Rakkinnii akka nurra bubbulu godha. Ummatni keenya
 401 jireenya gadadoo keessatti akka hafu taasisuudhaan kiraa sassaabdota ummata keenya saamaa
 402 bara abaraan jiraachuu fedhaniif haala mijaa'aa uuma.
 403 Kanaafuu, barnoota addaan kutuun faallaa qabsoo ummata keenyaa dhaabbachuu, fedhii diina
 404 ummata keenyaatiif ammo haala mija'aa kan uumu ta'uu hubachuun barbaachisaadha.
 405 Mootummaan Naannoo Oromiyaa gaaffilee ummataas ta'e barattootni keenya qaban
 406 dhaggeeffatee hiikuun ummataa fi barattoota keenya cina dhaabbachuun hojjechuu cimsee itti
 407 fufa. Barattootni keenyas qabsoo geggeessan bilchinaa fi miira keessa bahuun barnoota
 408 isaanii barachaa karaa nagaa fi dimokraatawaa ta'een geggeessutu irraa eegama. Barachaa
 409 gaaffii isaanii karaa nagaa fi dimokraatawaa ta'een gaafachuu, Gaaffii isaanii gaafachaa
 410 barnoota isaaniitti cimuu qabu. Kanatu yaada mo'ataa fi beekumsa saayinawaa injifannootti
 411 nubaasu nugonfachiisa.
 412 **November 16, 2017 •**
 413 Barattootni keenya dhaabbilee barnoota ol'aanaa keessa jiran gaaffii mirgaa hedduu
 414 qaabachuu danda'u. Qabus. Gaaffiilee mirgaa kana karaa nagaa fi dimkraatawaa ta'een
 415 gaafachaa barachuu, barachaa gaafachuun qarroomina. Mootuummaan isaanii gaaffiin barattoota
 416 keenyaa furmaata akka argatu hojjetaa jira. Kanaan alatti gaaffiiwwan mirgaa akka sababaatti
 417 tarreessuun barnoota addaan kutuun, walitti bu'iinsaa fi okkora adda adda keessa galuun
 418 kisaaraa guddaa ummata keenya irratti fida.
 419 Barnoota addaan kutuun safartuu kamiiniyyuu tooftaa qabsoo ta'uu hindanda'u. Barnoota
 420 addaan kutuun dukkana keessaatti hafuudha. Barnoota addaan kutuun diina faana hiriiruudha.
 421 Dhaabbilee barnoota ol'aanaa keessatti walitti bu'iinsaa fi jeequmsa keessatti hirmaachuun
 422 Oromummaa salphisuudha. Loltuu diinaa ta'uun ummata keenya dhiigsuu akka ta'es
 423 hubatamuu qaba.
 424 "Namni hin baranne mirga isaa hin gaafatu" J. Taddasaa Biru.
 425 Barnoota dhaabun tooftaa qabsooti miti!
 426 **November 16, 2017 •**
 427 Sadaasa 7/2010
 428 Yunivarsiitii Haramaayaatti haalli baruu fi barsiisuu addaan cite ture guyyaa kaleessaa irraa
 429 kaasee guutumaa guutuutti itti fufee jira. Barattootni Yunivarsiitii Amboos guyyaa har'aa

430 irraa kaasanii barnoota isaaniitti deebi'aa jiru. Barattootni Yunivarsiitii Mattuu fi Bulee
 431 Horaas yeroo gabaabaa keessatti barnoota isaaniitti deebi'e jedhamee egaama.
 432 Barnoota addaan kutuun safartuu kamiiniyyuu tooftaa qabsoo ta'uu hindanda'u. Barnoota
 433 addaan kutuun dukkana keessaatti hafuudha. Barnoota addaan kutuun diina faana hiriiruudha.
 434 Dhaabbilee barnoota ol'aanaa keessatti walitti bu'iinsaa fi jeequmsa keessatti hirmaachuun
 435 Oromummaa salphisuudha. Loltuu diinaa ta'uun ummata keenya dhiigsuu akka ta'es
 436 hubatamuu qaba.
 437 **November 16, 2017 •**
 438 Sadaasa 7/2010
 439 Gadaa Transport
 440 Indaawumantiin Tumsaa gara industirii geejjibaatti seenee jira. Indaawumantichi qaamaa
 441 Waarraaqsa Diinagdee Oromoo kan ta'e Dhaabbata Gadaa Transport jedhamu hundeessuun
 442 atoobisoota 20 fi konkolaattota fe'umsaa gurguddaa 30 biyya keessa galchee jira.
 443 Konkolaattotni kun gaafa Sadaasa 9/2010 addabaabayii masqalaatti bakka keessoumootni
 444 kabajaa argamanitti eebbifamanii hojii kan eegalan ta'a.
 445 Sirna eebba dhaabbata kanaa irratti artistootni Oromoo bebbeekkamoon Kan akka Dr. Alii
 446 Birraa, Qamar yasuuf, Sayyoo Dandanaa, Taaddalaa Gammachuu fi artistootni kan biros ni
 447 argamu. Sirni eebba dhaabbata Gadaa Transport kana OBN tamsaasa kallattiitiin isin biraan
 448 kan gahu ta'a. Dhaabbatni Gadaa Transport Kun Odaa Integrated Transport Share Company
 449 waliin walitti qindaa'uun galma tokkoof kan hojjetu ta'a.
 450 **November 17, 2017 •**
 451 Barattoonni Oromoo dhaabbilee barnoota ol'aano keessatti barataan akkasumas
 452 dargaggoonni Oromoo qabsoo ummanni jalqabee qixa sirriin gaafatamaa jiru milkeessuuf
 453 barnoota isaanii qixa sirriin yoo hordofaan qofa imala eegalamee galma ummanni Oromoo
 454 barbaadu dhaqabuu danda'a jedhan PBMNO Kabajamoo Obbo Lammaa Magarsaa.
 455 **November 18, 2017 •**
 456 GADAA Bus-n bulchiinsa
 457 bulchiinsa ofiirratti
 458 kan ofiin ta'an mootii
 459 Shufeerris, gargaaraanis
 460 hunduu ijoollee Oromooti
 461 ...Qotee bulaan keenyasi
 462 siqiqii tokko malee
 463 mammaaksaafi hiibboo haasa'aa
 464 GADAA bus yaabbatee
 465 bakka dhimmasaa ga'a
 466 Daandiidhaaf haara galfii
 467 dargaggoof carraa hojii
 468 GADAA bus'n dhufnaan moo
 469 kan rakkinnaa egaa mooji.
 470 Mukuufi dhadhabbiin hin jiru
 471 baacoofi taphni akka gabaa
 472 Yoo shufeerri geerare
 473 gargaaraan jalaa qaba!
 474 Indaawumantiin Tumsaa gara industirii geejjibaatti seenee jira. Indaawumantichi qaamaa
 475 Waarraaqsa Diinagdee Oromoo kan ta'e Dhaabbata Gadaa Transport jedhamu hundeessuun
 476 atoobisoota 20 fi konkolaattota fe'umsaa gurguddaa 30 biyya keessa galche guyyaa har'aa
 477 eebbisuun ifatti hojii eegalee jira.

478 (Walaloon kan Lataa Qana'ii ti)
479 **November 18, 2017 ·**
480 Indaawumantiin Tumsaa lammiilee keenya qe'ee fi qabeenya isaaniirraa buqqa'aniif kan oolu
481 deggersa qarshii Miliyoona 8.5 oli taasissee jira.
482 "...Dubbii Caalaa faana sukkuumaa oolle Caaltuu waliin bukeessaa bulla..."

483 "...Waanuma darbe deebinee alanfanna. Kanaaf rakkoo keessatti hiree argachuu "Jabina
484 uummata Oromoo Walloo jechi ittiin ibsan hin jiru."

Waraqaa Mirkaneeffannaa

Ani qorattuun maqaadhfi mallattoon armaan gadiitti eerame qorannoon kun hojii koo ta'uu isaafi kanaan duras yuunivarsiitii kamiyyuu keessatti qorannoo eebbaf hindhiyaatin ya'uu isaa, wabii keessatti kaa'uu koo nan mirkaneessa.

Maqaa_____

Mallattoo_____

Guyyaa _____

Ani Dr _____barattuun kun hojii ishee of ittisuuf dhiyaachuu danda'uu isaa mallattoo kootiin mirkaneessa.

Maqaa_____

Mallattoo_____

Guyyaa_____